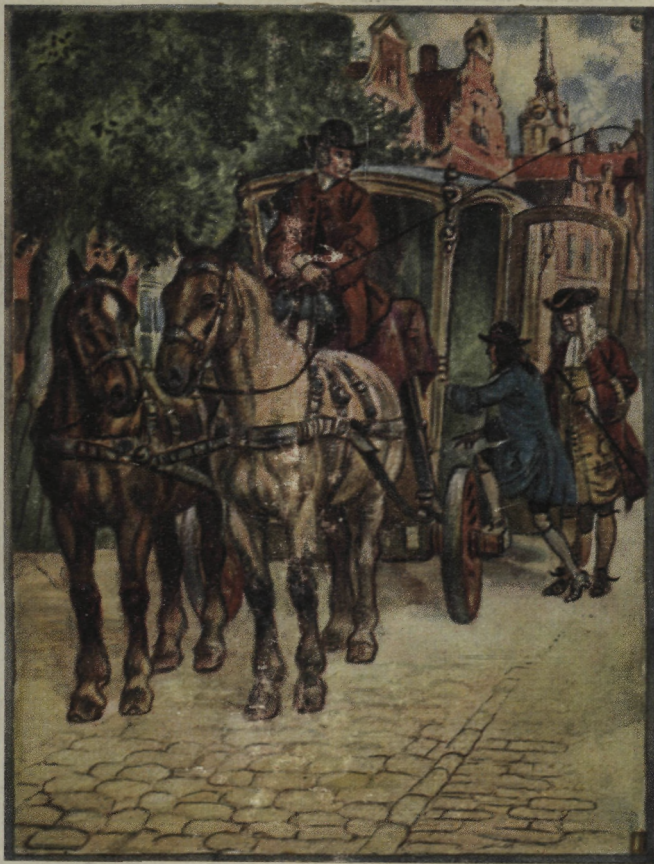

De Fransche
Kroonmanszoon
door Joh^s Staal

✠

W^M DEN HERTOG-UTRECHT

DE FRANSE KOOPMANSZOON

De Fransche
Koopmanszoon
door Johs Staal
met teekeningen van Isings

UITGAVE: W. M. DEN HERTOG — UTRECHT

EEN WOORD VOORAF

Reeds in mijn jeugd hoorde ik van mijn moeder de merkwaardige geschiedenis van de jonge Hanapier, die door de wonderbare leiding Gods uit de duisternis van Rome gebracht werd tot het licht van Gods Woord en die later als predikant in de Gereformeerde Kerk zijn eerste standplaats had op mijn geboorteplaats.

Zij, die de voorrede gelezen hebben van „De Godvruchtige Avondmaalganger” van Petrus Immens, zullen weten, dat hier geen louter verdicht verhaal gegeven wordt.

Alleen de inkleding is verdicht, maar de kern van het verhaal is historisch. Ik meende, dat op deze wijze het ook iets voor de jeugd van onze tijd kon zijn, waaruit ook zij iets konden leren van 's Heeren wonderbare daden. Dat het evenwel geen verhaal is voor jonge kinderen, ligt in de aard der zaak en zal ook bij lezing spoedig blijken.

I.

DE KOOPMAN VAN NANTES

Het was een der laatste dagen van September. Men kon zien, dat de dagen begonnen te korten. Mocht het op de avond van die Septemberdag nog vrij licht daar buiten geweest zijn, op het kantoor van de heer Hanapier ¹⁾ begon het al aardig te donkeren.

Het kantoor had trouwens al het licht wel nodig, dat door de sombere ramen naar binnen viel. Die ramen toch zagen uit op een binnenplaats en het toch al niet overvloedige licht werd nog de toegang betwist door een reusachtige kastanjeboom, die zich op die binnenplaats bevond.

De bedienden sloegen dan ook hun boeken dicht, want het was geen gewoonte in deze maand reeds kunstlicht aan te steken op het kantoor. Was men een maand verder, ja, dan ging het niet meer om het werk bij daglicht af te doen. Dan werden grote kaarsen op de kandelaars gezet en iedere kantoorklerk kweet zich van zijn plicht bij het licht van zijn kaars.

Nu evenwel rekenden zij hun dagtaak op het kantoor voor geëindigd. Zij sloegen de boeken dicht, legden de

¹⁾ Spreek uit: Ha-nap-jee.

ganzepennen neer, trokken hun oude kantoorjassen uit en hun andere jassen, die aan de kapstok hingen, weer aan. Met een beleefde buiging en een kort: „bonsoir, monsieur”¹⁾ namen zij afscheid en verlieten haastig het kantoor.

Toen de bedienden vertrokken waren en de heer Hanapier alleen overgebleven was, haalde hij uit een lade een brief te voorschijn, die hij wilde lezen. Daarvoor was het evenwel te donker geworden. Hij nam daarom een kandelaar, waarop een kaars stond, die hij aanstak en bij het licht der kaars wijdde hij al zijn aandacht aan de inhoud van de brief.

Een ogenblik kwam er een trek van vergenoegdheid over z'n gelaat, want hij bemerkte, dat de brief een aanzienlijke order voor hem inhield, maar toch was ook enige wrevel in de uitdrukking van zijn gelaat niet te miskennen.

Het laatste was niet te verwonderen, want de brief, die uit Rotterdam kwam, was helemaal in 't Hollands geschreven en hoewel de koopman door veeljarige handelsbetrekkingen met Holland niet geheel onbekend was met die taal, toch had hij ze niet grondig geleerd en telkens stuitte hij nog weer op moeilijkheden. Nu kon hij de brief wel laten vertalen door een zijner bedienden, maar hij was niet graag afhankelijk van een ander en het stemde hem altoos min of meer onplezierig.

De correspondentie werd dan ook voor het merendeel in 't Frans gevoerd, waarmee onze handelslui wel bekend waren, maar af en toe bleek het toch ook, dat het een voordeel was, als men met de taal bekend was van

¹⁾ goede avond, meneer.

het land, waarmee men in handelsbetrekking stond.

Toen de heer Hanapier de brief weer weggeborgen had, zei hij tot zichzelf: „Daar zal Jacques later geen last van hebben. Hij gaat naar Holland om de taal en de handel te leren. De lui mogen daar dan ook aartskettors zijn, goede handelslui zijn het en degelijke mensen voor de zaken.

Jacques is nu dertien jaar oud en ik wil er nu geen gras over laten groeien. Van avond spreek ik er met m'n vrouw over en als Pater Ambrosius komt, zal ik het hem ook zeggen. Maar hij moet maar niet trachten me van m'n voornemens af te brengen. Trouwens, als er een is, die aan de kettors gewaagd is, dan is het toch Jacques wel. Zou er wel één jongen van zijn leeftijd zijn, die zo trouw naar de Mis gaat, zo devotelijk zijn Vader-ons en zijn Ave-Maria bidt als Jacques ?

Neen, voor hem ben ik niet bang. Maar kom, laat ik het kantoor nu maar sluiten, morgen komt er weer een dag.”

Dit zeggende, blies hij de kaars uit, haalde een sleutel uit de zak en begaf zich naar de deur. Toen hij het kantoor gesloten had, liep hij over een smal grintpaadje en stond weldra op de stoep voor een deftig herenhuis.

Terwijl hij zijn huis binnengaat, willen we van hem en zijn gezin enkele bijzonderheden mededelen.

De heer Hanapier woonde in Nantes, een stad in Frankrijk, aan de rivier de Loire gelegen. Daar had zijn voorgelacht van ouder tot ouder gewoond en velen van hen hadden, evenals hij, tot de koopmansstand behoord.

Nantes is in de geschiedenis bekend geworden door het edict, dat Hendrik IV in 1598 had uitgevaardigd en dat de Protestanten vrijheid van godsdienst gaf.

Maar nu was men in het jaar 1698 en er was veel veranderd sedert de veelszins gelukkige regering van Hendrik IV. Lodewijk XIV, zijn kleinzoon, had eerst de Protestanten door zijn wrede dragonnades en andere harde maatregelen het leven bijna onmogelijk gemaakt en in 1685 had hij officieel het edict van Nantes opgeheven.

Nu was er geen vrijheid meer voor de gelovige Protestant. Ouders zagen zich hun kinderen ontroven en moesten vernemen, dat deze naar kloosters werden gebracht om in de Roomse godsdienst te worden opgevoed. Vele predikanten stierven op het schavot, vele gelovigen werden verbannen naar de galeien.

Hoewel de Koning de Protestanten verboden had het land te verlaten en ieder, die op overtreding van dit gebod betrapt werd, zonder vorm van proces ter dood gebracht werd of naar de galeien werd gezonden, zo gelukte het nochtans aan velen om in alle stilte het land te verlaten.

Meer dan 500.000 Gereformeerden vluchtten naar Zwitserland, Brandenburg, Engeland of Holland.

In onze republiek werden die ballingen, *réfugié's* genoemd, met open armen ontvangen en Frankrijk zelf verloor vele van zijn nijverste en vroomste burgers.

Toch waren niet alle Protestanten Frankrijk uitgeweken. Er waren er nog velen, maar die moesten zich schuil houden, die kwamen vaak met levensgevaar te zamen in verborgen plaatsen in de grote oerwouden van het Cevennesgebergte, of ook wel in onderaardse holen of spelonken.

Maar wie ook tot de Protestanten of Hugenoten, zoals ze in Frankrijk heetten, mocht behoord hebben, of wie enige genegenheid voor hen mocht hebben, niet de heer

Hanapier. Hij was een vurig Roomse en beschouwde de Protestanten als ketter, die niet waard waren in vrijheid te leven.

De handelwijze van Lodewijk XIV, de wrede vervolging der Hugenoten, droeg dan ook volkomen zijn goedkeuring weg.

Evenals hij dacht ook zijn vrouw. Ook zij was vurig Roomsgezind en had een afschuw van alles, wat maar naar ketterij geleek.

Het is dus niet te verwonderen, dat ook hun kinderen in die geest werden opgevoed.

Het jongste kind, de kleine Angélique, was nog maar zeven jaar oud en snapte nog niet veel van het verschil tussen Rooms en Protestanten. Geheel anders was dit met hun ander kind, de dertienjarige Jacques. Niet alleen dat deze ouder was en dus meer begrijpen kon, maar hij had ook een vurige liefde opgevat voor de leer der Roomse Kerk.

Andere jongens van zijn leeftijd waren wel Rooms, omdat hun Vader en Moeder dat waren en omdat ze het zo van jongsaf geleerd hadden, maar verder bemoeiden ze zich er niet veel mee.

Met Jacques was het geheel anders. Hij had liefde voor de Kerk, waartoe hij behoorde. Hij haatte de ketter, omdat ze afvallig waren van de heilige Moederkerk, omdat ze de Heilige Maagd Maria niet genoeg eerden naar zijn overtuiging en ook om vele dingen, die de geestelijken hem van de Gereformeerden verteld hadden en die hij natuurlijk alle onvoorwaardelijk geloofde.

Hoewel nu het gezin van de heer Hanapier zo vurig Rooms was, toch was hijzelf voortdurend genoodzaakt met Protestanten te handelen. Hij had namelijk een

wijnhandel en deed in dit artikel ook veel handel met Rotterdamse kooplieden.

De schepen, waarmee de wijn uit Frankrijk naar Holland werd vervoerd, kwamen evenwel niet ledig terug, maar bevracht met ten dele boter, en veel meer nog met echte Hollandse kaas, zowel Goudse als Leidse.

Zo sneed het mes dus van twee kanten. Hij verdiende op de wijn, die hij uitvoerde en op de boter en kaas, die hij invoerde.

Dat de personen, met wie hij alzo genoodzaakt was te handelen, voor het merendeel Protestanten waren, hinderde hem niet. Handel is handel, was hij gewoon te zeggen, en in de handel vraag ik niet, of de mensen Protestanten of Katholieken zijn, maar of ze goed betalen. En de Hollanders mogen dan ketters zijn, maar solide handelaars zijn het en zo eerlijk als goud.

Wij verlieten de heer Hanapier, toen hij na het sluiten van zijn kantoor zijn woning was binnengetreten. Enige uren later was hij in zijn huiskamer in een gemakkelijke fauteuil gezeten.

Aan de zoldering hingen sierlijke kroonluchters, waarop verscheidene kaarsen brandden, die een aangenaam licht verspreidden.

Sierlijke gobelins bedekten de wanden, terwijl deze nog versierd werden door spiegels van Venetiaans glas en enkele prachtige schilderijen.

Zowel de marmeren schoorsteenmantel met zijn prachtige pendule, als het verder ameublement, ja de gehele inrichting der kamer deed zien, dat men hier bij een der zeer welgestelde en aanzienlijke kooplieden was uit het laatst der 17de eeuw.

Tegenover de heer des huizes zat een man in het ge-

waad van de geestelijke. Hij was van een rijzige gestalte en op zijn gelaat lag een gans niet onvriendelijke uitdrukking. Zijn levendige ogen, die tintelden van vernuft, deden zien, dat hij een scherpzinnig man was, en hoewel de vaste lijnen aan z'n mondhoeken toonden, dat hij een man van vaste overtuiging was, bleek toch uit alles, dat hij een meegaand karakter had.

Die man was Pater Ambrosius, de huisvriend van de heer Hanapier.

„Wel, Pater, zal ik u nog even een glas wijn inschenken ?” vroeg Hanapier.

„Met genoegen”, was het antwoord, „uw wijn is altoos van de beste soort. Geen wonder, dat het huis Hanapier in den vreemde goed bekend is.”

„Mijn voornaamste afnemers zijn de Hollanders. Ze mogen daar in de lage landen slecht zijn in 't geloof, maar 't zijn solide lui om mee te handelen.”

„En de geuzen schijnen daar ook van een goede dronk te houden. Dat ze de Franse wijn zo op prijs stellen, pleit ten minste voor hun smaak op dit gebied.”

„'k Heb een plan opgevat, Jacques een paar jaar naar Holland te sturen om de taal te leren en zich in de handel te bekwamen. Hij kan dan ook nog wat kennis opdoen van de boter- en kaashandel, waarmee ik voor enige tijd mijn zaak heb uitgebreid. 't Is goed, dat Jacques van alle kanten klaar komt. Ik wil er een eerste handelsman van maken en daarom moet hij een poosje naar Holland.”

„En wat zegt mevrouw daarvan ?”

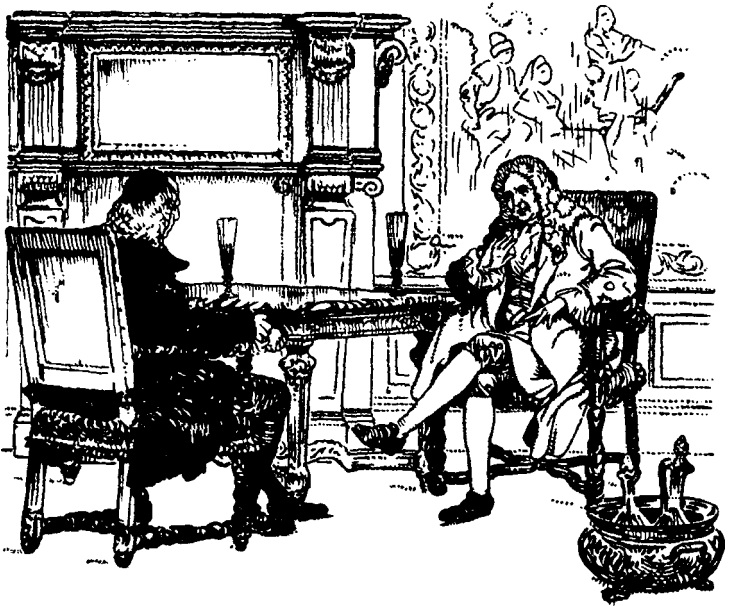
„Ja, mijn vrouw ziet er wel wat tegen op, ze zegt, dat hij nog wat jong is, om onder vreemde mensen te verkeren, wier taal hij niet eens verstaat. Maar daar lach ik om, daar moet zo'n jongen tegen kunnen. Ik

wil van mijn jongen geen bangerd maken, die niet van Moeders pappot af durft. En de taal — nu, die moet hij daar juist leren, dat wordt ook met de dag beter.”

„Had mevrouw geen andere bezwaren?”

„Ja ziet u, ze was wel wat bang voor zijn geloof, omdat daar zoveel Protestanten zijn. Ze zei: „Als hij ook maar niet met ketterij besmet wordt”.”

„Ziet u er dan zelf niet tegen op, om zo'n kleine

jongen helemaal alleen onder vreemden te sturen? Meent u niet, dat ze hun best zullen doen, om hem van de heilige Moederkerk af te trekken en de goddeloze leerstelsels van Calvijn op te dringen? Wie heeft met open armen al de Hugenoten, die uit Frankrijk gevlucht

zijn, opgenomen ? Zijn het de Hollandse geuzen niet ? Meneer Hanapier, ik geloof, dat u uw zoon aan een groot gevaar blootstelt."

„Wees maar gerust, Pater: al hebben ze de *réfugié's* ontvangen, daarom maken ze een echt Katholieke jongen nog maar niet tot een geus."

„Nu ik ken Jacques, en als er één jongen in Nantes is, waarmee ik het wagen zou, dan is hij het zeker. Maar hoe vroom Jacques ook is, hij is toch maar een jongen en de geuzen zijn zo listig als de slangen."

„Maar, eerwaarde Pater, wie ze ook ooit in hun net vangen, onze Jacques zeker niet."

„Hebt u al naar Holland er over geschreven ?"

„Nog niet, maar vandaag of morgen zal het gebeuren. Ik heb er nog een kennis, die ook Katholiek is en die zal ik schrijven om me in m'n plannen behulpzaam te zijn."

„U moet me niet kwalijk nemen, meneer Hanapier, maar u handelt hoogst lichtvaardig. Is de jongen eenmaal in Holland, dan hebt u hem nog niet zo gauw weer. Er kan oorlog komen of wat anders en daar kunnen allerlei voorwendzels zijn, om de jongen daar te houden. Mag ik zo vrij zijn, u eens een goede raad te geven ?"

„Een goede raad is altijd waard, om dankbaar ontvangen te worden, als u me maar niet wil aanraden, de jongen thuis te houden."

„Neen, ik raad wat anders aan. Tracht een Protestantse jongen uit Holland hier te krijgen, om hier de Franse taal te leren. Hebt u die eenmaal hier, dan is het zoveel, of u een gijzelaar hebt."

„Dat is waarlijk nog zo kwaad niet. De moeilijkheid is dan meteen opgelost."

Nadat er nog over verschillende dingen gesproken was, vertrok Pater Ambrosius en nog diezelfde avond schreef de heer Hanapier een brief, waarin hij zijn plannen aan zijn vriend meedeelde. Hij verzocht hem, een goede school voor Jacques uit te kiezen; ook drong hij er sterk op aan, dat hij onderzoeken zou, of niet een Hollandse jongen naar Frankrijk zou willen komen. Deze zou het goed hebben en de kosten zouden geen bezwaar zijn.

De volgende dag riep meneer Hanapier Jacques en begon:

„Jacques, je bent al dertien jaar, 't wordt tijd, dat je een beetje de handel gaat leren, denk je dat ook niet ?”

„O, Vader, dat wil ik wel graag.”

„Ja, maar, je weet wel, dat we nogal handel drijven met Holland. Daar komen nogal eens Hollandse brieven en daarom zou ik willen, dat je goed Hollands leerde.”

„Dat leren we op school niet, waar moet ik dat dan leren ?”

„Ik wou ook, dat je van de Hollanders een beetje van de handel leerde. Ze zijn er daar razend knap in.”

„Maar hoe kan dat dan ? Ik kan toch niet naar Holland gaan ?”

„Waarom niet ? Zou je dat niet durven, een paar jaar alleen in een vreemd land te zijn, om de taal te leren ?”

„O, durven best. Maar ik zou niet weten hoe dat moet. Maar zijn dat dan daar geen erge ketters, Vader ?”

„Ja, maar daar zijn ook nog wel Katholieken. Je moet je natuurlijk zoveel mogelijk bij Katholieken houden.”

„Met de ketters kan ik toch niet omgaan.”

„Dat kun je natuurlijk niet zo streng nemen, als je daar bent. Die mensen, van wie je veel leren moet, zijn meest allemaal geuzen, dus je moet je maar een beetje

stil houden. Als je maar zorgt, dat je je niet laat overhalen tot hun godsdienst."

„Overhalen ? Mij ? 'k Was nog liever dood, dan dat ik een ketter was."

„Nou, daarom durf ik jou net naar Holland sturen, omdat ik wel weet, dat je een goed Katholiek bent. Maar je begrijpt wel, dat je je ginder maar een beetje rustig houden moet. Je moet denken: Ik wil Hollands en de handel leren. Je tracht van de geuzen te leren, wat je kunt en hun godsdienst, daar bemoei je je maar niet mee."

„Maar als je dan naar de kerk moet ?"

„Wel, dan ga je naar de Katholieke Kerk, dat kun je in Holland wel. Maar durf je wel alleen in een vreemd land ? In 't eerst zul je de mensen niet verstaan en dat is lastig."

„Ja, maar ik vind het wel leuk. En mag ik dan al gauw, Vader ?"

„Ik moet er eerst nog even over schrijven, want je moet daar een kosthuis hebben en je moet natuurlijk beginnen met naar school te gaan, anders komt het Hollands er niet goed in."

„Wat lijkt dat gek, zo bij Hollandse jongens. Zouden die net spelen als de Franse ?"

„Dat zal wel meevallen. Maar als jij maar zo lang van je moeder af kunt."

„'k Zal wel naar Moeder verlangen, maar dan schrijf ik een brief. Hè, en als ik dan terugkom en Hollands kan spreken !"

„Ja, dan neem ik mijn hoed voor je af en dan zeg ik: dag meneer Hanapier !"

* * *

Eindelijk kwam het verbeide antwoord uit Rotterdam.

De vriend schreef, dat hij met genoeg zorgen zou, dat de jongen op een goede school kwam. Hij vond het evenwel beter met het oog op z'n jeugd en omdat hij nog helemaal geen Hollands kende, hem niet in de drukke stad op school te doen. Hij wist een goede school op een flink dorp, op Bodegraven. Daar was de jongen in een rustige omgeving en later, als hij de taal wat machtig was, kon hij dan te Rotterdam op een handelskantoor geplaatst worden.

Tot zover liep alles heel mooi, maar op de laatste vraag, n.l. een Hollandse jongen in Frankrijk te hebben, kon niet zulk een gunstig antwoord gegeven worden. De Hollanders waren sedert de opheffing van het edict van Nantes bang voor Frankrijk geworden.

Er waren sedert die opheffing nog maar dertien jaar verlopen en in die tijd waren vele réfugié's naar Holland gekomen, die van de afgrijselijke vervolgingen in Frankrijk vertelden. Op dit ogenblik was er onder de Protestanten afschuw voor Frankrijk. Ze vreesden, dat hun kind onder die vervolgers niet veilig zou zijn.

Een en andermaal had hij er van gerept; maar het was ten slotte raadzaam geworden, er maar van te zwijgen, want men begon hem met zulke schuine ogen aan te kijken, alsof hij een spion van de koning van Frankrijk was.

Toen Hanapier die brief gelezen had, was hij in een geweldige tweestrijd. Zou hij toch zijn zoon naar Holland zenden? Niet dan zeer ongaarne zou hij zijn plan opgeven. Hij had het er nu eenmaal op gezet, dat z'n zoon naar Holland zou gaan, maar hij wilde er toch nog eens over spreken met zijn vrouw en met Pater Ambrosius.

Het eerste deed hij nog diezelfde dag en ofschoon

het ook mevrouw Hanapier erg speet, dat geen Hollands kind als gijzelaar naar Frankrijk zou komen, toch liet ze zich al spoedig door haar man overtuigen, dat Jacques in het minst geen gevaar liep.

Waar zij meer over dacht — maar dat had met Rooms of Protestants niets uit te staan — was, dat Jacques toch eigenlijk nog maar een kind was en dat hij zo naar zijn moeder verlangen zou. Maar als het beter was voor de jongen, kon zij het ook overgeven.

De volgende avond kwam Pater Ambrosius en al spoedig ging het gesprek over het vertrek van Jacques.

„Ik heb gistermorgen,” zo begon de heer Hanapier, „antwoord gehad op mijn schrijven aan mijn vriend in Rotterdam.

Hij wil wel voor de jongen zorgen en maken, dat hij op een goede school komt, maar van een Hollandse jongen in Frankrijk, daar komt niets van. De Hollanders hebben door de opheffing van 't edict van Nantes zo'n afschrik van Frankrijk gekregen en de réfugié's vertellen zoveel lelijke dingen van de Katholieken, dat ze er niet aan denken, hier één van hun kinderen te sturen.”

„Ja, de gevluchte Hugenoten zullen ons wel niet al te mooi tekenen. Jammer, dat ze niet inzien, hoe ze door hun afval van 't ware geloof zelf de oorzaak van al hun ellende zijn.”

„U hebt wel gelijk, Eerwaarde, ik ben het volkomen met u eens en als 't niet was voor de handel, dan stuurde ik Jacques er niet heen.”

„Dus denkt u er Jacques toch heen te sturen ?”

„Ja, nu moet hij zo maar gaan, 't spijt me wel, maar er is niets aan te doen.”

„Meneer Hanapier, bedenk u tienmaal voor u het doet.

Als ze de jongen er houden, hebt u er bitter harteleed van. U zoudt het uzelf nooit vergeven."

„k Weet het, Eerwaarde, maar het spreekwoord zegt: „wie waagt, die wint." De Hollanders zijn goede handelslui en het zou me danig spijten, als ik mijn geliefkoosd plan moest opgeven. Ik ben besloten, het er op te wagen. Zo spoedig mogelijk gaat de jongen naar Holland en u zult eens zien, wat een flinke kerel hij geworden is, als hij over een jaar of drie weerkomt."

Het baatte niet, of Pater Ambrosius nog tegensprak. De heer Hanapier was vastbesloten zijn zin door te zetten en alles werd nu in gereedheid gebracht voor het aanstaand vertrek van de dertienjarige Jacques.

II.

IN DE VREEMDE

„Nou, stuurman Pronk, de wind komt aardig in 't lapje; met zo'n stevige bries kunnen we nog eens opschieten. Als we die een poos mogen houden, kunnen we een voorspoedige reis hebben.”

De aangesprokene stond op het dek van het zeilschip en tuurde onafgebroken naar het Noord-Westen. Eindelijk zei hij tot de matroos, die hem had aangesproken: „Kijk eens naar gindse kant, Jansen. Zie je die kleine, donkere stip? 't Is een wolkje als een mans hand, maar als ik me niet bedrieg, spelt het ons weinig goeds.”

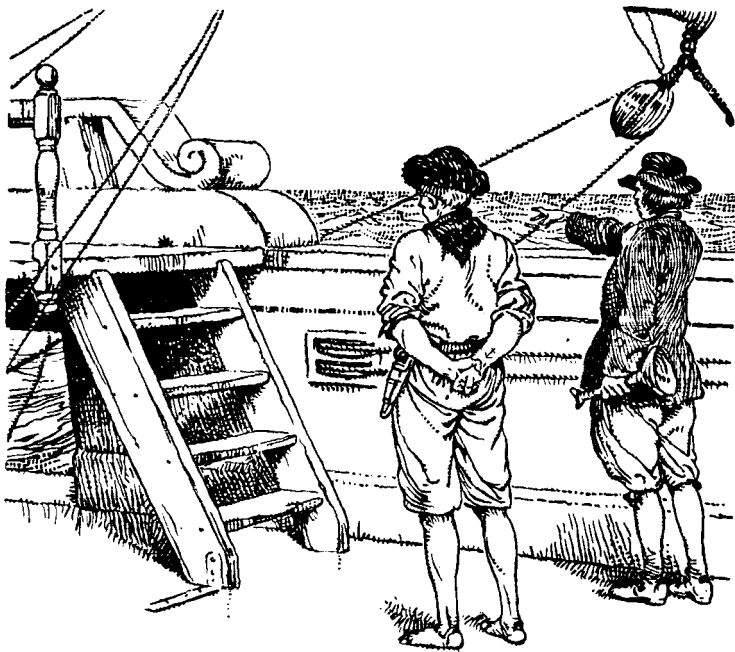
Voor de onwetende op het gebied van zeevaartkunde leek het misschien of stuurman Pronk het totaal mis had, want inplaats dat er storm kwam, werd het hoe langer hoe stiller en de zeilen, die eerst zo mooi bolrond hadden gestaan, hingen nu slap neer.

Dat alles was evenwel maar schijn. Die stilte was een stilte, die de storm voorafgaat. In het Zuiden was de wind gaan liggen, maar opeens kwam hij fluitend en gierend uit het Noord-Westen.

Toen eenmaal de eerste windstoot gekomen was, volgden er meer en ze kwamen in al sneller tempo. Eerst gierend en fluitend, toen bulderend en stotend. 't Was, of

de wind uit de verte als met een aanloop aankwam om zich straks met al zijn woede op het weerloze schip te werpen.

Het duurde niet lang, of het schip draaide als een tol in het rond. De kapitein gaf commando's over het reven

der zeilen, over stengen en touwen; de stuurman greep met krachtige hand het roer en terwijl de matrozen zich beijverden om de gegeven bevelen uit te voeren, hadden ze moeite zich op het heen en weer deinende schip staande te houden.

Bij de grote mast stond een dertienjarige knaap. Hij moest de mast vasthouden om niet om te vallen. Hoe

goed hij zich ook hield, toch was het hem aan te zien, dat hij inwendig beefde. Een der matrozen, die hem zag, kreeg medelijden met hem en zei: „Ga naar beneden, jongen, en bid de Heere Christus, Hij kan helpen in iedere nood.”

Over 't algemeen waren de matrozen nogal ruwe klan-ten, maar er waren er ook, die onder het ruwe matrozen-kleed een hart hadden, dat God vreesde.

Jacques Hanapier, want hij was die knaap, ging nu naar beneden en hoorde angstig het geloei van de storm.

Daarbij kwam, dat een onweder kwam opzetten. De eerste bliksemstralen flitsten door de lucht en in de verte hoorde men het rommelen van de donder.

Het werd onze Jacques een ogenblik bang genoeg.

Toen hij afscheid genomen had van zijn vader, zijn moeder en zijn zusje, had hij zich goed gehouden. Toen hij de kleine Angélique een afscheidszoen gaf, had hij haar beloofd, wat moois mee te brengen, als hij uit Hol-land weerkwam. Alleen het afscheid van z'n moeder was nogal moeilijk geweest. Ze had geschreid en gezegd: „Lieve Jacques, mogen de gebenedijde Maagd en al de heiligen je behoeden. Ik zal elke dag voor je bidden. Vergeet toch niet dikwijls te schrijven, hoe het je gaat.”

Toen had hij moeite gehad, zich in te houden, maar al waren de tranen in z'n ogen gekomen, hij had zich goed gehouden.

Zijn vader had hem naar het schip gebracht, dat de eigenaardige naam „De Trekvogel” droeg, zeker omdat het geregeld van het ene land naar het andere voer. De bemanning bestond uit Hollanders, maar daar deze voortdurend in Frankrijk kwamen, konden ze zich in die taal tamelijk verstaanbaar uitdrukken.

Vader had naar zijn vriend in Rotterdam, de heer

Armant, geschreven, of die Jacques op de plaats van bestemming wilde brengen, als hij met „De Trekvogel” in Rotterdam aangekomen zou zijn.

Toen ze naar het schip gingen, had Vader Jacques zoveel mogelijk trachten op te monteren en daar deze zelf lang geen kniesoor was en zich veel voorstelde van het verblijf in Holland, viel het Vader nogal niet moeilijk, om hem al gauw weer vrolijk te stemmen, en toen hij eindelijk met een: „Nu courage ¹⁾ jongen, kom straks maar als een ferme handelsman terug,” afscheid nam, was Jacques alle narigheid vergeten en zag hij de toekomst weer hoopvol tegemoet.

* * *

Op „De Trekvogel”, een gewone vrachtboot, was hij de enige passagier. Eerst had hij zich daarvan niets aantrokken en toen de eerste twee dagen de reis tamelijk voorspoedig ging en hij veel op het dek kon verkeren, vond hij het nog al gezellig, maar nu, nu hij daar, te midden van een storm, eenzaam in de kajuit zat, terwijl op het dek alles vol drukte en beweging was, nu scheen de moed hem te ontzinken en het schreien stond hem nader dan het lachen.

Intussen werd het weder hoe langer hoe onstuimiger. Het schip slingerde geweldig. Soms was het, of de voorstevan met de kop in de golven dook en het achterschip loodrecht in de lucht stak, net alsof de boot op haar hoofd wilde staan.

Dan opeens verhief ze dat hoofd weer en stak het fier in de lucht, maar die bewegingen waren allesbehalve

¹⁾ moed.

aangenaam voor Jacques, die soms van 't ene eind van de kajuit naar 't andere rolde.

Wild sloegen de golven tegen het schip aan en stoven

er over heen en Jacques zag ieder ogenblik het water tegen de raampjes van de kajuit opschuimen. Een ogenblik was er een matroos beneden geweest en die had met iets zorgvols in z'n stem gezegd: „'t Staat er niet best

voor, jongeheer. De Trekvogel zal moeite hebben, om er door te komen.”

’t Was wel niet het zuiverste Frans, dat hij sprak, maar Jacques kon hem toch goed begrijpen. Zijn onrust was er evenwel nog door vermeerderd. Als het schip nu hier aan de ingang van het Kanaal eens vergaan moest, dan zou hij Zusje en Vader en Moeder nooit weerzien.

„Moeder”, toen Jacques daaraan dacht, kwamen hem ook de laatste woorden van z’n moeder in de gedachten: „Ik zal elke dag voor je bidden.” Dat deed ze nu zeker ook. Tot de Heilige Maagd, tot Sint Pieter, Sint Paulus, Sint Franciscus, tot de heilige Veronica en tot nog zoveel meer heiligen, die hij allemaal had leren aanroepen om hulp en bescherming.

Maar moest hij dan zelf ook niet bidden? En zonder verder nadenken begon hij enige malen het „Onze Vader” achter elkander op te zeggen, daarop enkele malen het „Ave Maria” of „Wees gegroet” en toen begon hij te bidden tot de heiligen, zoals de Pastoor en zoals Pater Ambrosius het hem geleerd hadden.

Een ogenblik flitste door z’n gedachten, wat die matroos gezegd had: „Bid tot de Heere Christus, Hij kan helpen in alle nood.”

Maar het was ook maar even, want hij was van jongsaf zozeer opgevoed bij de aanroeping der heiligen, dat het hem de natuurlijkste zaak ter wereld was, om in de nood hen aan te roepen.

Enige ogenblikken trachtte hij met vrome ernst met z’n gebeden bezig te zijn en vast geloofde hij, dat de heilige Maagd Maria en zijn schutspatroon Sint Jacobus zich over hem ontfermen zouden.

Voor het ogenblik geleek het er echter nog niet op,

dat er uitkomst zou komen. 't Was of de zee hoe langer hoe holler en onstuimiger werd en wild loeide en gierde en brulde de stormwind, alsof hij het er op gezet had, „De Trekvogel” in de grond te boren en het schip met man en muis te doen vergaan.

Gelukkig kwam er af en toe een matroos naar beneden en een enkele maal zelfs de kapitein. Jacques was blij, dat hij zo af en toe een levend wezen zag, want hij voelde zich erg onplezierig. Daar kwam nog bij, dat hij door al dat slingeren en schommelen van het schip ten slotte duchtig zeeziek werd. Op zo'n manier was de zeereis, waarvan hij zich nogal wat voorgesteld had, verre van aangenaam.

Onder storm en onweer, krakende en slingerende, door duizend gevaren omringd, was „De Trekvogel” toch eindelijk in het Kanaal gekomen. Toen het schip met veel moeite de Normandische eilanden en Kaap de la Hague voorbij was, begon de storm te verminderen. Wel was het nog lang geen liefelijk lentewindje, maar toch was het gevaar voorbij en de kapitein en de matrozen haalden ruimer adem en vooral ook de stuurman, die aan het roer een moeitevolle en inspannende taak had gehad.

„De Heilige Maagd heeft naar mij gehoord,” dacht Jacques, en in stilte nam hij zich plechtig voor, in het vreemde land zijn godsdienstplichten trouw na te komen.

Het verdere van de reis leverde geen bijzonderheden op. Het laatste deel was tamelijk voorspoedig en zo kwam het, dat na zulk een gevaarlijke zeereis „De Trekvogel” toch nog met weinig vertraging het anker in de haven van Rotterdam kon uitwerpen om z'n lading wijn te lossen.

Toen het schip stil op stroom lag, gaf de kapitein aan

een matroos last, Jacques naar het havenhoofd te roeien en verder bij de heer Armant te brengen.

Jacques groette de kapitein, nam zijn male of reiszak — want koffers, zoals men tegenwoordig heeft, kende men toen nog niet — en volgde de matroos. Spoedig waren ze aan de wal en na een poosje gelopen te hebben, zagen ze een heer aankomen. „Kijk,” zei de matroos in het Frans tot Jacques, „daar komt meneer Armant al

aan”. Ze gingen op hem af en de matroos zei tot hem: „Meneer, hier is een jongen uit Nantes voor u”.

„Wel,” riep de heer Armant, „dat treft bijzonder, ik ben al een dag of drie telkens wezen kijken, of „De Trekvogel” nog niet aan was, maar het was telkens mis.

En zijn jullie nu zo net aangekomen, en hoe is het onderweg gegaan?"

„Nu, meneer, zo best niet,” zei de matroos; „toen we 't Kanaal in zouden zeilen, hebben we een vreselijke Noordwesterstorm gehad”.

Ze spraken in het Hollands, dus Jacques verstond er niets van. Hij was dus blij, toen meneer Armant in het Frans tot hem zei: „En hoe gaat het met jou en met je Vader en Moeder?"

Nu kon Jacques in 't Frans antwoorden en de matroos, die er niet meer bij nodig was, ging weer terug. Samen wandelden ze nu verder.

De heer Armant was een geboren Fransman, die evenwel reeds vele jaren in Holland gewoond had en daardoor al zo wat een halve Hollander was geworden. Hij was evenals meneer Hanapier Rooms, maar een vurig Roomse kon men hem niet noemen. Hij deed z'n voorgeschreven plichten en verder bemoeide hij zich met de godsdienst niet. De ketters wekten bij hem weinig ergernis, omdat hij het eigenlijk de moeite niet waard achtte, zoveel drukte over 't geloof te maken. Ieder moest voor zichzelf maar weten, wat hij geloven wou, daar moest een ander zich niet mee bemoeien en in z'n hart dacht hij, dat de geestelijken ook allemaal veel te bemoeiziek waren.

Zo kon hij het best uithouden in de Republiek en daar hij met de handel in Holland een aardige cent verdiend had en het hem daar goed beviel, dacht hij er vooreerst nog niet aan, naar Frankrijk terug te keren.

Al pratende was Jacques met meneer Armant voortgewandeld en eer hij er aan dacht, stond hij al op de stoep van zijn gastheers huis.

Ook mevrouw Armant ontving de jonge vreemdeling

vriendelijk en er werd besloten, dat deze twee dagen de gast van de heer Armant zou wezen om uit te rusten van de vermoeiende zeereis en daarna zou hij verder gebracht worden naar de plaats van z'n bestemming.

Zoals we vroeger gezien hebben, had Jacques' Vader in overleg met meneer Armant besloten, dat Jacques een poos op school zou gaan in Bodegraven.

Daar was de school van meester Batelaan, die verre in de omtrek beroemd was om het degelijke onderwijs, dat er gegeven werd. Daarheen zou Jacques gaan, om z'n Hollands te leren en al was het dan ook, dat meester Batelaan als ijverig Gereformeerde in het oog der Rooms en een ketter was, men wist ook, dat hij geen drijver was en niet op ongepaste wijze zijn geloof aan de knaap zou opdringen.

Meneer Armant had ook een geschikt kosthuis voor de jongen gevonden bij de weduwe Verburg, die wel van de Gereformeerde religie was, maar beloofd had, Jacques in zijn godsdienstplichten niet te hinderen. Wel had hij nu liever de jongen in een Rooms gezin gebracht, maar hij had geen geschikt gezin van die religie kunnen vinden en daar hij zelf het niet zo zwaar telde, had hij tenslotte goed gevonden, dat deze zijn intrek nam bij de weduwe Verburg. Het zag er daar netjes en zindelijk uit; Jacques kreeg een lief kamertje apart voor zichzelf, zodat hij alleen kon wezen, als hij wilde en de weduwe zelf leek ook een vriendelijke en verstandige vrouw.

Toen de heer Armant alles geregeld had, vertrok hij en liet Jacques alleen achter. Gelukkig had juist een dag te voren de vrachtrijder op Rotterdam een kist bij de weduwe Verburg gebracht met kleren en wat boeken en snuisterijen van Jacques, want de male was wel goed

om enkele dingen mee te nemen, die men terstond nodig had, maar er was toch nog een kist nodig om het overige goed in te bergen.

Die kist was natuurlijk ook met het schip meegekomen en was doorgestuurd naar Bodegraven aan het adres van de weduwe Verburg.

Het was gelukkig, dat Jacques nu wat afleiding had in het uitpakken van zijn kist, het ophangen van zijn

kleren, het wegbergen van zijn boeken en zo meer, want nu begon hij eerst recht te gevoelen, dat hij in de vreemde was.

Hij verstond geen woord van wat de weduwe Verburg

tot hem zei en of hij nu al op zijn beurt: „Plait-il”¹⁾ zei, dat hielp niet, want dat verstond de weduwe Verburg weer niet.

Zo moesten ze dan maar met tekens en gebaren elkander wijzen, wat ze meenden, maar toen Jacques die avond alleen in zijn kamer was, gevoelde hij zich een ogenblik diep ongelukkig. Hoe gevoelde hij het gemis van het ouderlijk huis, het gemis bovenal van zijn lieve moeder, die altoos zo teder voor hem was.

Maar hij vermande zich. Hij was een te flinke jongen om bij de pakken neer te zitten. Hij zou maar spoedig eens een opgewekte brief aan zijn ouders schrijven.

Onder de verschillende dingen, die zijn moeder in zijn koffer gedaan had, was ook een fraai crucifix. Het kruis was van zwart ebbenhout, terwijl de figuur van de Heiland, die aan het kruis hing, van een kostbare steen was gesneden.

Jacques plaatste nu het crucifix voor zich op de tafel en zei de gebeden op, die hij thuis geleerd had en toen, met het vaste voornemen zich in niets te laten aftrekken van de alleen zaligmakende Kerk en alle dwalingen der kettters streng te verafschuwen, begaf hij zich ter ruste. —

¹⁾ Wat belijft u ?

III.

DE NIEUWE LEERLING

„Zeg, jongens, hoor es, we hebben toch zo'n pret gehad. Moet je es horen. Je weet wel, dat die vreemde jongen uit Frankrijk, die bij vrouw Verburg thuis is, op school is gekomen. Nou, die jongen verstaat nog geen woord Hollands. Hij moet met gebaren maar zeggen wat hij meent.

Maar nu komt de grap. Piet Muyswinkel van Damme¹⁾, dat weet je, die gaat er altijd zo groot op, dat ie wat Franse les krijgt en hij meent, dat ie werkelijk ook al een hele Piet is in 't Frans. Nu, die zou eens proberen met die Franse jongen te praten. Maar toen hij zo'n beetje z'n koeterwaals er uit had, zei de Franse jongen in eens: „Hein ?”

En toen vergat Piet al zijn Frans en hij riep in goed Hollands: „Ik heet geen Hein, ik heet Piet !”

De jongens, die in een groepje om de verteller op de speelplaats van de school stonden, schaterden van 't lachen. Ja, dat was nu net iets voor die Piet, die altijd z'n borst zo vooruit stak met zijn Frans.

¹⁾ Zwammerdam.

„Ja, maar,” zei Jaap van der Spek, die 't maar half begreep, „waarom zei die François dan Hein?”

Ja, dat wisten ze ook niet.

Gelukkig was er een, die de oplossing geven kon. Dat was Hendrik Gerritsen. Hij zei: „Ik had het ook gehoord en toen heb ik het aan Vader gevraagd en Vader zei, dat de Fransen dikwijls „hein” zeggen, als ze vragen willen: wat belieft u?”

„O”, riepen de jongens, „en dat wist onze Piet met al z'n Franse geleerdheid niet.”

„Als ie mij wat vraagt, zal 'k em ook eens op z'n Frans antwoord geven,” zei Jaap, „en dan zeg ik: Hein?”

Weer proestten de jongens het uit van 't lachen.

Er ontstond nu weer druk gepraat.

„Hoe heet de jongen eigenlijk?”

„Hij heet Jacques, maar de meester zei: dat we hem maar op z'n Hollands Jakob moesten noemen.”

„Maar hij is Rooms, hoor, want toen de meester ging bidden, heb ik hem een kruis zien maken, net als de papisten doen.”

„Dat heb jij zeker gezien met je ogen toe, of doe jij je ogen open, als de meester bidt?”

„Maar als hij Rooms was, zou hij toch niet bij de weduwe Verburg thuis wezen, die is toch gereformeerd.”

„Ze zeggen, dat hij Rooms is en dat zijn vader schatrijk wezen moet. Je zou zeggen, wat doet zo'n jongen hier op Bodegraven?”

„Laat hem maar lopen, hoor, zo'n Roomse François, je kan hem niet eens verstaan. Wat heb je der an?”

„Hij komt misschien het dorp wel in brand steken, net als de Fransen voor zes en twintig jaar.”

„Wat weet jij dat precies, Nico, je was daar zeker bij;

je moet nodig praten van voor zes en twintig jaar, als je pas twaalf bent."

„Nou ja, maar Vader weet het toch wel, daar zijn mensen genoeg, die dat weten. 't zijn lievertjes, hoor, die Fransen."

„Ja, jô, maar toen was 't toch oorlog, dat zouden ze toch nu niet doen."

„Je moet maar eens aan de réfugié's vragen, wat voor lievertjes het zijn. Dan weet je der alles van."

„Maar die réfugié's zijn toch ook Fransen en die zijn toch heel anders."

„Ja, dat waren vervolgte Protestanten, maar die Roomse Françoisen, daar moet ik niks van hebben. Ik laat de jongen lopen, laat-ie maar naar z'n Fransenland gaan."

„We hoeven van die jongen toch nog geen kwaad te zeggen, nu we hem nog helemaal niet kennen. De réfugié's zijn toch ook Fransen en die zijn toch zo kwaad niet."

„Och, jô, dat waren toch geen Roomsens. Je moet maar eens horen, wat-die mensen geleden hebben."

Misschien zou er nogal veel meer gezegd zijn, maar er werd met een sleutel op de schoolramen getikt en dan wisten de jongens wel, wat dat betekende.

Op het getik van de meester gingen jongens en meisjes vlug naar binnen en weldra zat ieder op zijn eigen plaats.

De school was heel eenvoudig ingericht, zoals alle scholen in die tijd. Zulke mooie scholen, met zulke fijne banken als waarin tegenwoordig onze jongens en meisjes onderwijs krijgen, had men in de 17de en 18de eeuw in de Republiek niet.

De school van meester Batelaan bestond uit één heel groot vertrek. Daar in stonden lange banken zonder

leuning. Vele van die banken hadden ook schrijftafels, vooral in de hoogste klassen, maar in de lagere klassen moesten de kinderen de leien maar op de knieën nemen om te schrijven of te rekenen.

Het was er verre vandaan, dat in die tijd al de kinderen trouw ter school kwamen en over het algemeen werden ze er veel te vroeg afgenomen.

Toch waren er niet zo heel veel mensen, die niet lezen of schrijven konden. Zeker, wel meer dan tegenwoordig, maar in vergelijking met andere landen zag het er in ons land nog gunstig uit en dat kwam vooral ook daar vandaan, dat onze vaders het Woord Gods in ere hielden.

Iedereen, zeiden ze, was verplicht dat Woord te onderzoeken, want het moet voor ons zijn „een lamp voor onze voet en een licht voor ons pad”.

Maar om dat Woord te kunnen onderzoeken, moest men kunnen lezen en vandaar, dat er door de predikanten en kerkelijke vergaderingen telkens op gewezen werd, dat de kinderen naar school moesten.

Een school als van meester Batelaan, die zo gunstig bekend stond tot verre in de omtrek, had nooit over gebrek aan leerlingen te klagen.

Vandaar dan ook, dat meester Batelaan bijgestaan werd door een ondermeester, die meestal de kleinste kinderen onderwees, terwijl hijzelf onderwijs gaf aan de grootste jongens en meisjes.

Jakob Hanapier — want, zoals we bemerkten, noemden ze hem in Bodegraven maar met zijn Hollandse naam en daarom zullen wij dat ook maar doen — was nu ook leerling van de school van meester Batelaan.

We vinden hem evenwel niet bij de grote jongens, maar bij de kleine. De meester vond dat beter, omdat

Jakob niets van de Hollandse taal kende en deze was zo verstandig, dat hij begreep, dat het zo ook beter was. Hij kwam hier om Hollands te leren, daar was het toch maar om te doen.

Maar Jakob zou wel een buitengewone jongen geweest zijn, als hij er niet verschrikkelijk het land aan gehad had om bij de kleintjes te zitten, nu hij al zo groot was. Hij had wel tegen de meester gezegd: c'est bien, monsieur ¹⁾, maar als hij de grote jongens zo spotachtig naar hem zag kijken, begon het van binnen te koken. Een heleboel lelijke scheldwoorden voor de Hollandse geuzen kwamen in z'n gedachten, maar hij was gelukkig zo verstandig, ze maar niet uit te spreken en ten slotte besloot hij maar zo vlug mogelijk Hollands te leren, dan kon hij gauw in de hoogste klas komen.

Het was gewoonte, dat de school geopend werd met psalmgezing en gebed. Soms werd daarna met de grootste kinderen een gedeelte uit de Bijbel gelezen.

Toen nu al de kinderen gezeten waren, zei meester Batelaan: „Kinderen, we zullen zingen het 7de vers van Psalm 146:

„Met vlijt bewaert oock de Heere,
Den vreemden in lijden groot,
Desgelijcks de weesen teere,
Behoedt Godt in angst en noot;
Weduwen hij ook bewaert,
Dat hen geen leet wedervaert.”

Zoals men ziet, was het nog een psalm naar de be-

¹⁾ 't Is goed, meneer.

rijming van Datheen, want de nieuwe psalmberijming zou eerst in 1773 verschijnen.

Na het zingen deed de meester een kort gebed, waarin hij de zegen des Heeren vroeg over het onderwijs, dat gegeven moest worden.

Daarop zei hij: „Kinderen, nu willen we even met elkander in de Bijbel lezen. We zullen het 10de kapittel lezen van het boek Deuteronomium. Zoek dat in je Bijbel op.”

Toen het hoofdstuk uitgelezen was, zei hij: „Nu zal ik nog eens een klein gedeelte er van voorlezen en dan zal ik eens wat vragen. Ik begin bij vers 17:

„Want de Heere, uw God, is een God der goden, en een Heere der heren; die grote, die machtige, en die vreselijke God, die geen aangezicht aanneemt, noch geschenk ontvangt;

Die het recht van de wees en van de weduwe doet, en de vreemdeling liefheeft, dat Hij hem brood en kleding geve.

Daarom zult gijlieden de vreemdeling liefhebben, want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland.”

„Wel,” zei meester Batelaan, „van wie staat nu, dat God hem liefheeft, Willem Brandel?”

Willem keek op en kreeg in eens een kleur als vuur. Had hij niet gezegd, nog zo net op de speelplaats: „Laat hem lopen, hoor, zo'n Roomse François, je kan hem niet eens verstaan. Wat heb je der an?”

En nu, in zijn verwarring wist hij niet ineens antwoord te geven.

Dat viel de meester tegen, want Willem was toch anders een flinke jongen. Daarom zei hij: „Ik zal het nog eens lezen, let nu op:

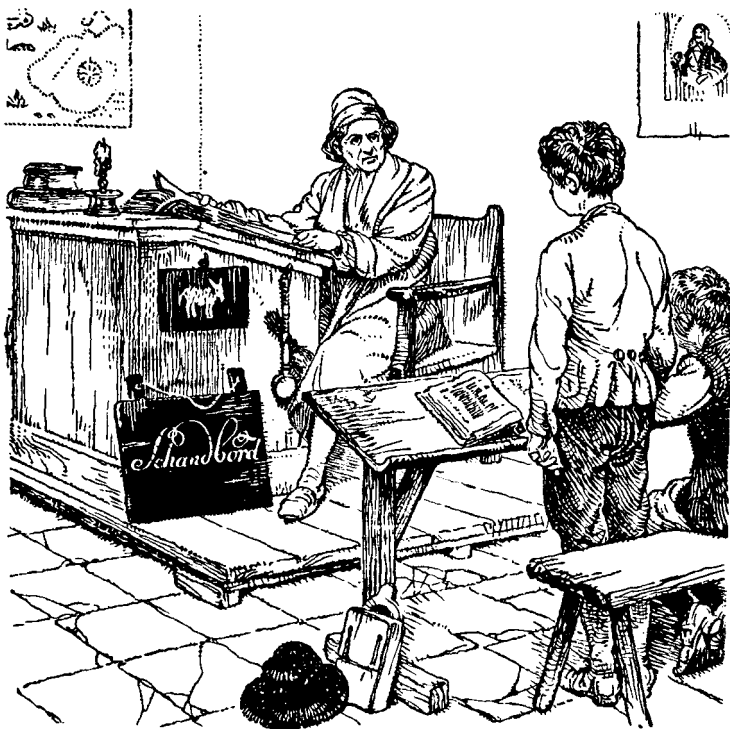
„Die het recht van de wees en van de weduwe doet,

en de vreemdeling liefheeft, dat Hij hem brood en kleding geve."

„Wel Willem, wie heeft God nu lief?"

Nog in zichzelf beschaamd, stamelde Willem: „De vreemdeling, meester."

„God heeft de vreemdeling lief en lees jij nu eens, Jaap van der Spek, in vers 19 de eerste helft, wat wij moeten doen."

Toen las Jaap: „Daarom zult gijlieden de vreemdeling liefhebben."

„Hier zie je nu," zei de meester, „wat wij moeten doen."

Nu zullen we nog eens lezen, wat er staat in Leviticus 19 het 34ste vers. Lees jij dat eens, Barbara de Koning."

Toen Barbara het vers had opgezocht, las ze: „De vreemdeling, die als vreemdeling bij u verkeert, zal onder u zijn als een inboorling van ulieden, gij zult hem liefhebben als uzelfven, want gij zijt vreemdelingen geweest in Egypteland: Ik ben de Heere, uw God."

Langzaam, als tot zichzelf sprekend, herhaalde meester Batelaan: „Gij zult hem liefhebben als uzelfven. . . Ik ben de Heere, uw God."

Toen sprak hij: „De vreemdelingen bij Israël waren heidenen en toch staat er: „gij zult hen liefhebben als uzelfven." Hoeveel te meer behoren wij de vreemdeling lief te hebben, die bij ons is, ook al is hij niet van de Gereformeerde religie. En nu zullen we de Bijbelles eindigen. Als je onthoudt, wat we nu geleerd hebben, is het genoeg."

Om halftwaalf ging de school uit en met veel drukte stormden de jongens naar buiten.

„'t Is toch een zielig zitten bij die kleintjes, als je zo groot geworden bent," zei Bram Vierling.

„Nou, hij liever dan ik," zei een ander.

„'k Ging van school af, als 'k dat moest," waagde een durfal te zeggen.

„Als jij in Frankrijk was en je kon geen woord Frans, dan zou jij wel van school lopen, geloof dat maar."

„Laten we met dat gezanik maar ophouden en gaan spelen," zei Jaap van der Spek.

Net kwam Jakob er ook bij. Hij hoorde wel, dat ze druk praatten, maar verstond er geen woord van. Maar Willem Brandel, die een enkel woordje Frans kende en die de bijbelles nog niet vergeten was, kwam met een

handvol knikkers, liet ze hem zien en zei: „jouer.” 1)

„Ah, oui,” 2) zei Jakob, die begreep en 't duurde niet lang of enige jongens waren met Jakob aan 't knikkeren.

* * *

We zijn een paar maanden verder.

Bram Vierling en Jaap van der Spek lopen langs de Rijnkant.

„Die François begint al aardig Hollands te praten,” zei Bram.

„Nou, hij valt ook nogal mee. Ik mag hem nog wel.”

„Weet je nog van een tijd geleden, toen we daar in de Bijbel moesten lezen, al maar van die vreemdeling; ik geloof vast, dat de meester het er om deed.”

„Nou, geloof dat maar, die had het al lang in de gaten, dat we niet zo gesteld waren op zo'n vreemde snoeshaan.”

„En nu houden ze bijna allemaal van hem.”

„'t Is anders een echte Roomse, geloof ik. Geregeld gaat-ie naar de Roomse Kerk en hij gaat ook op catechisatie bij de pastoor.”

„Ja, dat zal ie wel moeten van z'n Vader en Moeder. Maar hij loopt toch niet het meest met de Roomse jongens.”

„Nee, hij loopt heel dikwijls met Hendrik Gerritsen. Dat lijken wel een paar vrienden.”

Over 't algemeen kon Jakob met de Bodegravense jongens nogal opschieten. Er waren gelukkig ook enige oudere jongens op school, zoals Piet Muyswinkel en Hendrik Gerritsen en enkele anderen, die Frans leerden en daarom ook wat langer op school bleven. Ook waren

1) Spelen. 2) O, ja.

er jongens uit andere plaatsen, die bij Meester Batelaan Frans en Meetkunde en Algebra leerden en zo kwam het, dat er leerlingen waren, zelfs van veertien en vijftien jaar.

Met die oudere jongens ging Jakob natuurlijk het meest om en in ongelooflijk korte tijd kon hij zich vrij draaglijk in het Hollands uitdrukken en toen hij het maar eenmaal wat lezen kon, ging het van dag tot dag beter, want hij was een vriend van lezen en las menig Hollands boekje door.

Met voldoening kreeg zijn Vader dan ook bericht van zijn goede vorderingen, en met genoegen las deze ook, dat hij geregeld de godsdienstoefening in de Katholieke Kerk bezocht, en trouw zijn gebeden opzei voor het crucifix.

Hij kreeg dan ook spoedig een brief terug, waarin zijn Vader schreef, hoe blij ze allen met zijn brief waren. Zusje Angélique riep maar: „Jacques komt al gauw weer en dan brengt hij wat moois voor me mee.” Moeder was ook zo blij en ze zou uit dankbaarheid een gewijde kaars doen branden voor het beeld der Heilige Maagd.

Ook Pater Ambrosius, wie ze de brief hadden laten lezen, was er mee in z'n schik. Vader eindigde met de wens, dat God en alle heiligen Jacques onder hunne hoede mochten nemen.

* * *

't Was in de eerste helft van Augustus, dat Hendrik en Jakob samen naar huis gingen. Hendrik zei: „De volgende week is 't vacantie, heb je zin eens een dagje met me uit te gaan? Laat eens zien, Woensdag, dan kunnen we wel eens mooi uitgaan.”

„Woensdag,” zei Jakob, „dan is 't de 15de Augustus,

dan kan ik niet, dan hebben we Zondag, dan is 't Maria Hemelvaart."

„O, is die ook ten hemel gevaren, ja, dat zeggen jullie, hé, daar dacht ik niet aan."

„Ja, dat geloven jullie zeker niet, omdat je van 't geloof afgevallen bent."

„Nou, nou, wees een beetje bedaard, we geloven, wat Gods Woord ons leert. Ik weet wel, dat onze Heere Jezus Christus ten hemel gevaren is en dat Elia met vurige paarden en wagen ten hemel is gevaren en dat Henoeh door God naar de hemel is opgenomen, maar dat Maria ten hemel is gevaren, staat er toch niet in."

„Maar de heilige Kerk zal het toch wel beter weten dan jullie. Waarom vereer je dan de heilige Maagd Maria niet, die toch de moeder des Heeren is?"

„Wij eren Maria ook wel, als de moeder des Heeren, al doen we dat niet zoals jullie."

„Maar ze was toch zonder zonde en waarom zou ze dan niet naar de hemel gevaren zijn?"

„Als ze zonder zonde was, waarom had ze dan een Zaligmaker nodig?"

„Wie zegt dat dan?"

„Ken je dan Maria's lofzang niet! Ze zegt zelf: „Mijn geest verheugt zich in God mijn Zaligmaker." Wij geloven wel, dat Maria in de hemel is, evenals de gestorven gelovigen, maar daarom is ze nog niet naar de hemel gevaren. Wij geloven alleen, wat de Bijbel zegt."

„De Bijbel mogen wij niet lezen, dat is een verboden boek."

„Wij zeggen, dat de Bijbel Gods Woord is."

„Maar dat zeggen de Katholieken ook. De Bijbel is een heilig boek. Maar leken kunnen die niet begrijpen,

daarom moeten de geestelijken die lezen en wij moeten leren, wat zij ons zeggen."

„Wij mogen gelukkig wel in de Bijbel lezen. In de hoogste klasse van de school lezen we altoos in de Bijbel."

„Ik ben toch blij, dat ik geen Protestant ben. De waarheid is toch bij de heilige Kerk."

„Je begrijpt wel, dat ik dat niet geloof. Maar wees maar gerust. Jij kunt dat geloven, als je wilt, ze zullen je er niet om naar de galeien zenden of zoiets. En als je liever wilt, dat we niet meer samengaan, ik wil me niet aan je opdringen, hoor!"

Jakob zag Hendrik in z'n eerlijke ogen en — wonderlijk, hoezeer hij in die vriend ook een tegenstander van zijn Kerk moest zien, toch kon hij niet laten van hem te houden.

Hij was overtuigd van z'n oprechtheid en eerlijkheid en het zou hem toch spijten, als hij deze vriend moest missen. Daarom zei hij: „Nee, dat zeg ik niet. Het kan best wezen, al ben je nu Protestant, dat je later nog Katholiek wordt."

Hendrik lachte en zei: „Dat moeten we dan maar eens afwachten. Maar al zijn we niet Rooms, daarom kun je wel eens bij ons komen. Vader zei tegen me: „Als Jakob zin heeft, om bij ons te komen, laat hij dan maar komen hoor, zo dikwijls als hij wil."

„Dat vind ik heel aardig en ik wil ook wel graag eens bij jullie komen en als ik weer terug ben in Frankrijk, dan kun je mij ook wel eens komen opzoeken. Vader zal dat wel goed vinden, denk ik."

Hendrik lachte en zei: „Wie weet, als er weer eens een edict van Nantes is. Maar dat zal Koning Lodewijk wel niet zo gauw geven. Maar als je nu de 15de niet kunt,

laten we 't dan een dag later doen, vind je dat goed?"

Jakob vond het goed en met die afspraak gingen ze van elkander. Al vlamde in Jakob de liefde voor de Kerk ook hoog op in zijn hart, hij kon het toch niet over zich krijgen, de vriendschap met Hendrik te verbreken.

Te minder wilde hij dit doen, omdat hij onder de Roomse jongens er niet één aantrof met wie hij graag wou omgaan. Wel was het meermalen in zijn hart opgekomen om al de ketterse jongens links te laten liggen, maar hun vriendelijkheid trok hem weer aan en bovenal gevoelde hij zich aangetrokken tot Hendrik Gerritsen.

Er was niet één jongen, die zo vrij tegenover hem voor z'n Protestantse gevoelens uitkwam, zodat Jakob soms gevoelde, dat zijn hoofd begon te gloeien en hij op het punt was, een hatelijkheid te zeggen — en toch zocht hij hem altijd weer op.

Hoe het kwam, wist Jakob zelf niet, maar een feit was, dat hij, de ketterhater, zich juist tot die ketterse jongen het meest voelde aangetrokken. Het liep er dan ook op uit, dat deze twee jongens al meer en meer vrienden werden.

IV.

TWIJFELINGEN

„Jij hebt van middag een uur algebra, hé ? Onderwijs hebben wij les uit de catechismus bij de meester. Wij moeten het „Pater noster” opzeggen.”

„Wat is dat nu ? Jullie Gereformeerden zegt toch geen Paternoster op ?”

Hendrik Gerritsen — want die was het — keek Jakob Hanapier glimlachend aan en zei: „’t Is toch de zuivere waarheid. In onze catechismus staat het Paternoster en dat moeten wij vanmiddag opzeggen.”

„Als jij ’t niet was, zou ik denken, dat je me voor de gek hield, maar dat kan ik van jou niet geloven. Ik heb nog nooit van een Protestantse Paternoster gehoord.”

„Nu, dan zal ik het je uitleggen: Paternoster is Latijn, zoals jullie veel gebruikt in de kerk, en nu, wat betekent dat nu in ’t Hollands ?”

„Dat is het Vader-ons.”

„Net, of zoals wij zeggen, het Onze Vader. Nu, wij moeten het Onze Vader opzeggen en ik noemde het alleen maar in ’t Latijn. Je ziet dus, dat ik gelijk heb, al zeggen we ’t niet in ’t Latijn op.”

„Daar worden bij ons meer „Onze Vaders” gebeden dan bij de Protestanten.”

„Ik ken maar een „Onze Vader”.”

„Nu ja, maar 't wordt bij ons toch veel meer gebeden, soms wel tienmaal achter elkaar.”

„'t Wordt zeker meer opgezegd, maar of 't ook meer gebeden wordt?”

„Je kan het toch niet bidden zonder opzeggen?”

„Nee, maar wel opzeggen zonder bidden.”

„Hoe dat zo?”

„Als je om iets bidt, moet het eerbiedig wezen met heel je hart, terwijl al je gedachten er bij moeten zijn en je het ook recht meent. Anders is 't wel opzeggen, maar geen bidden.”

Of Jakob niet wist, wat hij er op zeggen zou, dan of hij aan wat anders dacht, in ieder geval, hij zweeg. Ze waren intussen bij de school gekomen, waar al enige jongens en meisjes waren. Toen zei Jakob: „Ik moet eens zien, of Jaap van der Spek er is. Die heeft me nog een boek beloofd om te lezen, met van die mooie verhalen uit de Vaderlandse Geschiedenis van de Republiek. Ha, daar heb je 'em al.

Zeg Jaap, heb je 't boek nog meegebracht? Je weet wel, waarin staat van Prince Mouring en van Michiel de Ruyter?”

„Ja, 'k heb het, hoor! Wacht even, 'k zal het uit mijn tas krijgen, die ligt al in school.”

Pas had Jakob het boek, of het getik op de ramen riep de jongens naar binnen.

Als Roomse jongen was Jakob vrijgesteld van het onderwijs in de catechismus. Aan al het overige deed hij mee. Hij zat nu ook niet meer in de lagere klassen, maar omdat hij nu genoeg Hollands kende om het onderwijs te kunnen volgen, had meester Batelaan hem in de hoogste klasse gezet, waar hij ook goed op zijn plaats was, want hij was een vlugge jongen.

Zo zat hij die middag met nog enige Roomse jongens Algebra-sommen te maken of Stelkunde, zoals men toen zei, terwijl de andere jongens bij de meester onderwijs kregen uit de catechismus.

Jaap van der Spek wou nog eens even de Zondag nakijken, want die was nogal moeilijk geweest. Hij greep in zijn zak, maar hoe hij ook zocht en nog eens zocht, het boekje was er niet. Hij zei: „Ik ben mijn catechismusboekje kwijt, wie heeft het gezien ?”

Maar niemand wist het en net kwam de meester, dus nu was het toch te laat.

't Viel Jaap nogal mee. Hij wist nog meer, dan hij dacht. Maar waar het boekje toch wezen mocht ?

Toen de school uit was, ging hij bij alle banken en schrijflessenaars kijken, of het er was, maar te vergeefs, hij kon het nergens vinden.

Op weg naar huis zocht hij, maar vond het niet. Dan thuis maar eens gevraagd. Niemand wist, waar het boekje was. Hij zocht in alle vertrekken, bijna van de zolder tot de kelder, maar alles voor niets. Zijn vragenboekje was weg en bleef weg.

* * *

Op de avond van die dag vinden we Jakob Hanapier alleen in zijn kamertje. Hij zit met zijn hand onder het hoofd. 't Lijkt wel, of hij over iets zit te peinzen. Hij was nu al een jaar in Bodegraven en sprak het Hollands zo goed als de andere jongens. In al hun spelen en uitspanningen kon hij meedoen en in de hoogste klas was hij lang de minste niet. Met Hendrik Gerritsen had hij altijd veel omgegaan en dikwijls was hij bij diens ouders aan huis geweest.

Hij had wel eens naar huis verlangd, maar over 't algemeen kon hij zich bijzonder goed schikken op Bode-

graven. Ook op school beviel het hem best. En toch kijkt hij lang niet vrolijk — eer treurig en neerslachtig.

Hij dacht aan wat Hendrik van middag zei over het opzeggen van het „Onze Vader”. Ja, dat was toch wel waar, dat was toch eigenlijk geen bidden. Als je de kralen van de rozenkrans maar verschoof om te tellen, hoeveel maal 't nu al opgezegd was, dan waren je gedachten soms ergens anders; het mocht dan opzeggen wezen, maar bidden was 't dan toch niet.

Nu hoorde hij iedere dag meester Batelaan bidden. Ja, dat gebed kon je begrijpen en je merkte zo, dat de meester alles echt meende. Hij zei zijn gebed niet gedachteloos op. Maar zulke mensen waren nu immers ketters; ze lazen immers in de Bijbel, wat hij op school nu ook moest doen.

Hij was al eens een keer of wat bij Hendrik Gerritsen aan huis geweest, net toen ze in de Bijbel gingen lezen. En hij had het mooi gevonden en hij had nog wel meer willen horen.

O, hij herinnerde zich die avond nog, 't was nu al enige weken geleden, toen hij ook uit de Bijbel had horen lezen. 't Was zo mooi geweest en vooral dat vers kwam gedurig in zijn gedachten: „Kom herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.” En toen was hij er 's avonds over gaan denken en hij verlangde er naar, zelf een Bijbel te hebben en daarin te lezen, maar toen was het net geweest of op eenmaal zijn Vader hem had aangekeken en 't was, of hij zijn Moeder zag met een gewijde kaars voor 't beeld der Heilige Maagd en daar stond ook Pater Ambrosius in die wijde mantel, die hij altoos droeg.

En toen was hij opgesprongen en hij had uitgeroepen:

„Ik wil geen ketter zijn, ik blijf getrouw aan de heilige Kerk.”

En toen had hij ijveriger dan ooit zijn gebeden opgezegd voor het crucifix en ijveriger dan ooit de kerk bezocht, zodat de Pastoor hem zelfs geprezen had.

Hij had geprobeerd de teksten uit de Bijbel te vergeten, hij had er tegen gevochten, dat er niets in zijn hart of in zijn verstand zou komen, dat hem van de Kerk zou kunnen aftrekken.

Maar hij gevoelde zich toch niet gelukkig. Altoos kwam het weer terug. Niet, dat hij zou wenssen Protestant te zijn, daar dacht hij zelfs niet aan, maar er kwamen telkens weer vragen bij hem op.

Waarom al dat gedachteloos opzeggen van 't „Vaders ons” en van 't „Wees gegroet” ?

Waarom zou een man als meester Batelaan, die toch oprecht vroom leek, als hij in Frankrijk was, naar de galeien of naar het schavot worden gezonden ?

Waarom mochten ze niet in de Bijbel lezen ? Als dat dan een heilig boek was, was dan iemand, die daar in las, zulk een ketter, dat hij de dood waardig was ? Mocht hij dat dan op school wel doen ?

Als hij dat Vader eens vroeg ? Hij rilde bij die gedachte. Wát zou zijn Vader zeggen, als hij eens wist, waarover hij nu hier zat te denken ? Voor geen geld van de wereld zou hij willen, dat zijn Vader het wist. En zijn Moeder ook niet, en nog minder Pater Ambrosius.

Als hij straks terug was in Frankrijk, zou hij nooit meer horen, wat hij hier horen kon. 't Was nog maar enkele dagen geleden, dat hij bij Hendrik aan huis was. Ze hadden net gegeten en Hendriks Vader dankte. Neen, zo had hij het thuis toch nooit gehoord. 't Was, of die

man zo met God sprak en je kon horen, dat hij 't meende.

Was dat nu een ketter ?

En wat was dat ook laatst weer, dat hij uit de Bijbel op school las ? O ja, het was: „Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.”

Hij herinnerde zich nog een tekst: „Die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven.”

Maar eigenlijk mocht hij ze niet onthouden, want 't was uit de Bijbel.

Hij moest maar flink leren, dan naar 't kantoor en dan gauw naar Frankrijk terug en dan gauw maar alles vergeten, dat zou het beste wezen.

Maar dat had hij al wel honderdmaal tegen zichzelf gezegd en 't kwam altijd weer. Een enkele keer kwam het zelfs onder 't spelen en onder de les. Toch kon hij het dan altijd het beste vergeten. Maar 's avonds kwam het weer in zijn gedachten en vooral, als hij dan met Hendrik gepraat had, zoals vanmiddag.

Neen, er over schrijven naar huis, dat ging niet, er met de pastoor over praten ook niet. Er maar zo min mogelijk aan denken, dat zou 't beste zijn, maar afraffelen van het „Vader-Ons”, dat wou hij niet meer doen. Dat zou hij in ieder geval eerbiedig bidden en dat was ook niet kettters, want als hij aan de pastoor vroeg, wat beter was, het „Vader Ons” maar vlug en gedachteloos op te zeggen, of langzaam en eerbiedig, dan zou de pastoor zeker zeggen: „Natuurlijk eerbiedig.”

Maar die andere dingen, hij kon er niet uitkomen.

„Kom,” riep hij eindelijk uit, „laat ik maar wat gaan lezen in het boek van Jaap van der Spek.”

Hij pakte het boekje op, maar merkte terstond, dat er wat in zat. Hij keek, wat het was en jawel, daar kwam het verloren catechismusboekje van Jaap voor de dag.

Jaap had het dunne boekje in het andere gelegd en vergeten, het er uit te nemen.

Nu Jakob zo ongezoekt het Protestantse catechismusboekje in handen kreeg, kon hij de verzoeking niet weerstaan om eens te zien, wat er in stond. Hij begon te

lezen van de „enige troost, beide in het leven en sterven.” Toen las hij verder. Telkens werd zijn belangstelling gaande gemaakt en zijn nieuwsgierigheid geprikkeld om nog weer een nieuwe Zondagsafdeling te lezen.

Daar komt hij bij de 11de Zondag. Hij leest in het ouderwetse boekje:

„11de SONDAGH
VAN GODT DEN SOONE”

29. Vraag: Waerom werd de Sone Godts Jesus, dat is Salighmaker genaemt ?

Antwoord: Omdat hij ons salig maectt, ende van onse sonden verlost. Daar beneven, dat bij niemant anders eenige saligheyd te soecken of te vinden is.

30. Vraag. Gelooven dan die oock aen den eenigen Salighmaker Jesum, die haer saligheyd en de welvaert bij den Heyligen, bij hen selven, of ergens elders soecken ?

Antwoord: Neen sij: Maar sy verloochnen metterdaet den eenigen Heyland ende Salighmaker Jesum, of zij schoon sijns met den monde roemen, want van tweeën een, ofte Jesus en moet geen volkomen Salighmaker zijn, ofte die dezen Salighmaker met waren geloove aannemen, moeten alles in hem hebben, dat tot harer saligheyd van nooden is.”

Een ogenblik zit hij in gedachten. Bij zichzelf herhaalt hij: van tweeën een, van tweeën een.

Was Jezus geen volkomen Zaligmaker ? Werd hij verloochend, als men de heiligen aanriep ?

Het was zo weer tijd, dat hij zijn avondgebeden opzei. Dan zou hij de Heilige Maagd en de heiligen weer aanroepen, — en wat had hij zoëven in die catechismus gelezen ?

Stond er niet, dat zij, die de heiligen aanroepen, metterdaad de enige Heiland en Zaligmaker verloochnen ?

Was dat nu alles maar ketterij ? Hij kon er niet uitkomen, maar hij besloot deze avond maar eens niets anders te bidden, dan heel langzaam en eerbiedig het „Onze Vader.”

De volgende morgen, voor hij naar school ging, zat hij weer in de catechismus te lezen. Toen stak hij het boekje in de zak, om het Jaap terug te geven. Jaap was blij, dat hij zijn boekje weer had, maar welk een waarde het voor Jakob gehad had, daarvan had hij geen flauw begrip.

Jakob zelf sprak er niet over, maar hij dacht er des te meer over na.

V.

DE LAMP VAN DE PELGRIM

Op een mooie Zaterdagmiddag, kort na de vakantie, hadden enige jongens het plan gemaakt, samen een wandeling te doen. Het waren Hendrik Gerritsen, Jakob Hanapier, Piet Muyswinkel, Jaap van der Spek en Bram Vierling. Ze wilden een flinke wandeling doen en namen daarom ieder een pakje boterhammen mee.

Onderweg konden ze allicht voor enkele oortjes van een boerin wel een glas melk krijgen, wat meteen een mooie gelegenheid was om de boterhammen op te peuzelen.

Al vroeg togen ze er die middag op uit. Het was een van die schone herfstdagen, zoals onze Septembermaand er soms geven kan. Het is dan of de natuur, voor ze de kilheid en de dorheid van de winter ingaat, nog eens zich wil vertonen in al haar liefelijkheid.

Het is lekker warm, maar niet zo brandend heet als in de zomer. De bloemenpracht is iets minder weelderig, maar de rijke tinten der bladeren brengen dat eigenaardige schoon, dat in de herfstdagen het oog zo bijzonder bekoren kan.

Het mooie, wijde uitzicht over de weiden en akkers, de zachte, warme herfstlucht, het gevoel van vrijheid,

het genot van de wandeling, dat alles maakte de jongens vrolijk, tot uitgelaten toe.

„Wat brede watertochten zijn er hier toch,” zei Jakob, „je kan wel zien, dat Holland een waterland is.”

„Toe Bram,” zei Jaap, „spring er eens over.”

„De wegen zijn hier veel te smal. Als je een flinke aanloop nemen kon. . . .”

„Dan sprong je er midden in, kopje onder.”

„Je zou wel een polsstok moeten hebben.”

„Ja, hadden de Spanjolen die maar gehad, toen ze vluchten moesten voor 't water.”

„'t Water heeft jullie nogal geholpen tegen de Spanjaarden, hè ?” merkte Jakob op.

„Ja, maar ook tegen de Fransen,” zei Piet Muyswinkel, „en als 't niet over 't ijs geweest was, dan hadden ze ook niet in Bodegraven en Zwammerdam gekomen.”

„Maar onze Jakob is een Franse vriend,” zei Jaap van der Spek. „We hebben ook van die Fransen gehad, die onze vrienden waren.”

„Ja, zoals Koning Hendrik IV,” zei Hendrik.

„O ja,” riepen ze allemaal, „Koning Hendrik, maar die krijgt onze Jakob ook nog niet,” en in een jolige bui gingen ze om Jakob staan en zongen toen met een beetje wijziging een bekend versje van die tijd:

„Als Koning Hendrik me geven wou
Parijs, die grote stad,
En ik daarvoor verliezen moest
Die Jakob, onze schat,
Dan zei ik: Koning Hendrik, Heer,
Neem gij uw stad Parijs maar weer,
Want deze Jakob Ha-nap-jee
Die geven we niet naar Frankrijk mee.”

In het bekende versje werd eigenlijk gesproken van „mijn hartedief, die heb ik veel te lief,” maar die laatste regels hadden ze in hun pret maar zo veranderd om een aardigheid op Jakob te zingen. Dat er in hun jolig gezang profetie lag, konden ze geen van allen bevroeden.

Ze schertsten en praatten door elkander tot er een zei: „Nou jongens, nu het Wilhelmus nog eens” en toen begonnen ze allemaal het eerste couplet van 't Wilhelmus te zingen.

„Die Prins Willem heeft jullie tegen Alva geholpen, hè?” zei Jakob.

„Ja, Duc d' Alve met zijn tiende penning, daar moesten we niets van hebben.”

„Nee, maar je moet niet denken, dat de Prins alleen zijn leven gegeven heeft om ons van de tiende penning te verlossen.”

„Toen de Prins vermoord is, dacht er geen mens meer aan de tiende penning.”

De jongens praatten door elkander, maar Jakob vroeg: „Waarom hebben jullie dan eigenlijk tegen de Spanjaarden gevochten?”

„Om vrij in de Bijbel te kunnen lezen, dat mocht niet van de Spanjaarden,” zei Bram Vierling.

„Dat staat ook in 't Wilhelmus,” zei Jaap.

„Voor Godes Woord geprezen
Heb ik vrij, onversaagd
Als een held zonder vrezen
Mijn edel bloed gewaagd.”

Jakob werd een ogenblik stil. Altoos die strijd om de Bijbel. Waarom mochten de geuzen niet in de Bijbel

lezen? Waarom de Hugenoten in Frankrijk niet? Was het zo'n groot kwaad?

Maar de jongens merkten het niet, dat hij stil was en druk pratend gingen ze door, zodat Jakob ook al gauw weer in 't gesprek was.

Al voortgaande waren ze aan een tweesprong gekomen en ze bespraken welke weg ze nemen moesten. Ze wisten het niet goed en na lang praten kozen ze de ene weg en — zoals het dikwijls gaat — ze kozen verkeerd.

Eerst merkten ze dat niet, maar langzamerhand werd de weg al eenzamer en eenzamer.

Jaap zei: „'k Wou, dat we nu maar eens een hofstee zagen, want ik krijg zin in de boterhammen.”

Maar in plaats dat er een boerenwoning kwam, werd de omgeving al meer eentonig en verlaten. In plaats van weilanden kwamen grote plassen, waar riet in groeide en eindelijk bemerkten de jongens tot hun schrik, dat ze helemaal verkeerd gelopen waren.

Er zat niets anders op, dan met haastige tred terug te keren, want, anders liepen ze nog gevaar, dat de duisternis hen overvallen zou.

Zo stapten ze dan flink aan en kwamen eindelijk weer op het punt van uitgang. Nu sloegen ze de andere weg in en zagen weldra een boerderij.

Ze besloten te vragen om wat melk, even te rusten en de boterhammen te eten en dan maar terstond naar huis terug te keren, want het begon al te schemeren.

Jaap van der Spek zou maar eens aan de boerin gaan vragen, of ze daar wat rusten mochten en of ze wat melk voor hen had.

Terwijl de jongens wachtten bij het hek, had Jaap spoedig gehoor gekregen en mochten ze allen binnenkomen. Ze waren erg moe en blij, dat ze even konden

rusten en bij een heerlijk glas melk hun boterhammen nuttigen.

De boer, die een heel vriendelijke en spraakzame man was, kwam ook bij hen en ze vertelden, dat ze zo lelijk verdwaald geweest waren en dat het daarom zo laat geworden was.

„Ik begrijp het wel,” zei de boer, „je liep naar de rietlanden toe. Daar is 't in 't donker tamelijk gevaarlijk. Als het donker je daar overvallen had, had je wel kunnen verdrinken. Gelukkig, dat je maar teruggekeerd bent, want het is beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald.

Nu zagen jullie nog in tijds, dat je op een verkeerde weg was, maar weet je wat verschrikkelijk is? Dat is, als je eerst ziet, dat je op een verkeerde weg bent, als 't te laat is, als je niet meer terug kunt. Ja, dat is ontzettend.

Daar zal ik je eens een geschiedenis van vertellen, die waar gebeurd is.

Daar was eens een jonge man, die op een van de Oost-Friese eilanden woonde. Dat zijn kleine waddeneilanden, zoals wij er ook hebben. Deze Oost-Friese eilanden horen bij Duitsland. Sommige zijn zo klein, dat er maar een paar boerderijen op staan.

Nu, op een van die kleine eilandjes woonde die persoon. Jullie begrijpt wel, dat hij dat kleine eilandje zo goed kende, dat hij er in 't donker de weg wel kon vinden.

Eens moest hij van daar naar ons land toe en toen hij zijn zaken gedaan had, wou hij weer terug. 't Begon reeds avond te worden, toen hij aan een schipper aan de Groningse kust vroeg, of die hem nog naar zijn eiland wou brengen met een roeibootje.

't Zou verstandiger geweest zijn, als hij maar tot de andere dag gewacht had, maar hij was langer van huis geweest, dan hij eerst van plan was en hij verlangde erg naar huis terug.

Nu, de schipper liet zich overhalen om hem er heen te roeien, maar er waren zoveel kleine eilandjes, de jonge man moest zelf maar zeggen, waar hij wezen moest. Dat zou hij wel doen, want hij was er heel goed bekend. Zo roeide de schipper dan met flinke slagen het bootje naar 't Noorden.

Eindelijk riep de passagier: „Daar heb je mijn eiland, hier moet je me afzetten.” 't Was intussen al een beetje donker geworden en de schipper zei: „Weet je 't wel goed, want ik zie helemaal geen huis op dat eiland.”

„O, ja, 'k weet het best,” antwoordde de jonge man. „Onze boerderij ligt achter die hoogte. Laat me hier maar af, ik zal de weg wel vinden.”

Hij betaalde toen de schipper en sprong op het strand. Vrolijk riep hij hem nog een gelukkige terugreis toe en spoedde zich toen voort op het eiland. Hij hoorde de riemen weer klotsen in het water en snel voer de boot weer terug naar de Groningse kust.

De afgestapte passagier haastte zich nu over het strand om zijn huis te bereiken. Maar hoe vreemd keek hij op, toen hij verder lopende, geen huis zag en eindelijk aan de andere kant weer voor de zee stond.

Toen ging hem een vreselijk licht op. Bij de eilandjes liggen ook verschillende zandbanken. Die komen bij ebbe of laag water bloot en lijken dan net eilanden, maar bij opkomende vloed lopen ze weer geheel onder en dan is er niets van te zien. Nu had hij, door de avond-schemering misleid, een van die zandbanken voor zijn eiland aangezien.

Het hielp niet, of hij al schreeuwde, want het geruis der zee overstemde zijn geluid en er was geen boot op uren in de omtrek. Het vreselijkste van alles was, dat de vloed opkwam en hij zeker wist, dat straks het eiland onderlopen zou en hij door het water zou worden mee-geleurd om jammerlijk te verdrinken.

Nu dacht hij aan zijn geliefden thuis, die op hem zaten te wachten; zijn hart was ontroerd en hij beefde, daar hij de dood vlak voor ogen zag. Toen boog hij zich neer, beleed zijn zonden en beval zijn ziel in Gods genade aan.

Dit alles zouden we niet geweten hebben, maar toen de ongelukkige zag, dat er geen hulp meer was, heeft hij in 't donker op 't gevoel af een brief geschreven aan zijn vrouw. Hij schreef die in zijn zakboek.

De volgende dag is zijn lijk gevonden en ook het zakboekje met de aantekeningen. Zo meende die man op de goede weg te zijn, hij merkte zijn dwaling te laat en kwam jammerlijk om."

Ademloos hadden de jongens geluisterd; toen zei de boer: „Nu wou ik jullie niet akelig maken, maar ik wou je toch eens waarschuwen. Als je jong bent, lijkt het leven zo lang, of er nooit een eind aan komt, maar als je zo oud bent als ik, dan weet je wel beter. 't Leven gaat gauw voorbij en nu moeten we weten, waar we aanlanden als 't leven aan 't eind is. We willen allen wel graag naar de hemel, maar dan moeten we ook op de rechte weg zijn, of we komen er niet.

't Zou toch vreselijk zijn om zich te bedriegen, net als die man van wie ik zo net verteld heb. Daarom moet je een goede gids nemen, jongens, en dat is Gods Woord, onze Bijbel. Daarvan staat: „Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht voor mijn pad."

Verzuim toch niet in dat Woord te lezen, jongens, want het wijst je de weg naar de hemel. Een mens, die naar de hemel reist, zou je een pelgrim kunnen noemen, maar dan is de Bijbel „de lamp van de pelgrim”.

De boer hield op en de jongens keken stil voor zich bij die ernstige toespraak. Toen veranderde de boer zijn toon en hij zei tegen zijn vrouw: „Schenk de jongelui nog eens een glas melk in, want het wordt donker, we mogen ze niet langer ophouden.”

De jongens maakten enige tegenwerping, want het werd veel te laat, zeiden ze. Maar de boer zei: „Wees maar gerust, ik breng je wel even weg.” Toen deed hij de deur open en riep: „Arie, zet de bruin eens voor de wagen, 'k moet even naar 't dorp.”

Een ogenblik later zei de boer: „Nou jongens, nu maar allemaal op de wagen, dan breng ik jullie tot bij Bodegraven.” Dat was een verrassing; de boerin wilde voor

de melk ook geen geld hebben, zodat de jongens aan alle kanten goed af waren en toen ze na een poosje bij de ingang van 't dorp uitstapten, kwam er aan 't bedanken geen eind.

Piet Muyswinkel, die nog naar Zwammerdam moest, nam nu haastig afscheid en spoedde zich naar huis. Ook de andere jongens gingen ieder naar zijn eigen huis en ten slotte bleven Hendrik Gerritsen en Jakob Hanapier alleen over.

Jakob zei niet veel; hij dacht over de lamp van de pelgrim en dat was het boek, dat Katholieken niet lezen mochten, al lieten ze het oogluikend van de Roomse kinderen op Gereformeerde scholen wel toe, omdat ze dat moeilijk veranderen konden. Dat was het boek der Hugenoten, waarvoor ze naar brandstapel en galeien moesten. Hij wilde er nu evenwel niet over spreken en om zijn gedachten een andere loop te geven, zei hij: „Onderweg hoorde ik Bram Vierling zeggen, dat hij in de Christenreize gelezen had en dat dit zo'n eigenaardig boekje was. Ken je dat ook?”

„Ja, Vader heeft het boekje. 't Is nu voor ruim twintig jaar in 't Engels geschreven en al heel gauw is 't in het Hollands vertaald. Het wordt nu al veel gelezen in ons land.”

„Maar waar gaat het dan over?”

„'t Is net als een verhaal en dan is er een man, die de weg naar de hemel zoekt en een ander wijst hem die weg en dan is 't net, of de man een heuse reis doet. Allerlei avonturen heeft hij dan op die weg en ten slotte komt hij in de hemelstad. Maar je begrijpt wel, dat het niet eigenlijk moet opgevat worden, 't is allemaal beeldspraak.”

„Zou ik dat kunnen begrijpen?”

„Nou, alles wel niet, want sommige dingen zijn nogal moeilijk, maar je kunt er toch wel wat van begrijpen; ik vind het ten minste nog wel een merkwaardig boekje, ik mag er wel eens graag in lezen.”

„Dus jullie hebt het ook?”

„Zeker, en als je 't eens lezen wil, kan ik het Maandag wel voor je meebrengen.”

„Heel graag, nu, tot Maandag dan.”

VI.

EENS CHRISTENS REIZE

Zodra Jakob 's Maandagsavonds gelegenheid had, begon hij in het boekje van „Eens Christens reize” te lezen. Toen hij las van het boek, dat de Christen in de hand had, dacht hij: „Is dat de lamp van de pelgrim?”

Toen hij las hoe Christen de stad Verderf ontvluchtte op aanwijzen van Evangelist, had hij wel met hem op reis willen gaan.

Het boekje beviel hem buitengewoon. Hij kon bijna niet ophouden met lezen. Maar één ding trof hem toch bijzonder. Het was de angstige toestand van Christen, die vreesde door een overhangende berg verpletterd te worden. Niet alles was hem duidelijk, maar hij begreep er toch wel iets van. Daarom trof hem de uitspraak van Evangelist: „Gij kunt door de werken der Wet niet gerechtvaardigd worden.”

Jakob was Rooms en hij had altijd geleerd, dat de goede werken grote verdienste hebben om ons zalig te maken. En nu las hij hier: „Zo velen als er uit de werken der wet zijn, die zijn onder de vloek.”

Dit bracht hem tot nadenken en hij kon niet nalaten bij gelegenheid eens aan Hendriks Vader te vragen, wat die berg toch beduidde.

Dit trachtte deze hem op eenvoudige wijze duidelijk

te maken. Hij zei: „Die berg beduidt de berg Sinai, waar de Wet gegeven is, en nu wil het zeggen, dat we nooit zalig kunnen worden door de Wet volkomen te onderhouden, want altoos ontbreekt er nog wat, zelfs aan onze beste werken. Ja, wat wij als goede werken beschouwen, heeft voor God volstrekt geen waarde, want Gods Woord zegt: „Al onze gerechtigheden zijn als een wegwerpelijk kleed.”

Dat de berg overheelt en op Christen zou vallen, wil zeggen, dat allen, die door hun deugden willen zalig worden, in plaats van het leven de dood vinden.

Maar nu zegt God, dat Hij ons op een andere wijze wil zalig maken en wel door het geloof in de Heere Jezus Christus, die voor ons de straf heeft gedragen en aan de eis der wet heeft voldaan.”

Als hij alleen was, dacht Jakob nog dikwijls over deze woorden na. Wat was hij toch vaak prat geweest op z'n goede daden en zouden ze nu toch bij God niets verdienen ?

Maar hoe kwam Christen toch van zijn pak af ? Daarnaast was hij benieuwd en hij las door tot hij kwam bij de plaats, waar Christen het pak van de schouders gleed.

Dat was bij het kruis en hij genoot in de blijdschap van Christen, toen deze begon te zingen:

„Dusver kwam ik met zond' belaan,
En vond geen lichtenis,
Totdat ik aan deez' plaats kwam gaan,
Daar eindt mijn droefenis.”

Toen verlangde hij, dat zijn zonden ook zo alle eens mochten weggenomen worden. Toen hij 's avonds zich

neerboog om als naar gewoonte zijn gebeden te doen, riep hij de heiligen niet aan, maar bad tot de Heere Christus, die helpen kan in alle nood en hij sliep in met de gedurige herhaling in zijn geest van dit vers, dat hem zozeer getroffen had:

„Gezegend kruis, gezegend graf!
Gezegend liever Hij,
Die zich zo willig overgaf
Aan kruis en graf voor mij.”

Avond aan avond, zoveel de tijd toeliet, las Jakob in het boekje van Bunyan. Hoe meer hij er in las, hoe meer het hem aantrok. Door dit lezen werd de geringe kennis, die hij nog slechts had van de Heilige Schrift, veel vermeerderd.

Pijnlijk werd hij getroffen door wat hij las van de Pausreus, die zovelen wreed ter dood gebracht had. Het warrelde hem vaak door het hoofd. Hij was toch nog Rooms, al was er inwendig in hem iets, dat zich gebonden begon te gevoelen aan de Heilige Schrift. Maar als hij aan de vervolging in Frankrijk dacht, die hij vroeger had goedgekeurd, dan kwam er angst in z'n ziel. Die Hugenoten, die daar vervolgd werden, waren mensen, die in de Bijbel lazen en was dat niet de lamp van de pelgrim?

Verdienden Hendrik en zijn Vader, meester Batelaan en juffrouw Verburg de galeien? Hij durfde er niet met de pastoor over te spreken, want die zou hem verdenken van ketterij.

Toen Jakob het boekje uitgelezen had en hij Christen en Hoop had zien ingaan in de hemelstad, dacht hij: „Was ik daar ook maar bij!”

Hij kon niet nalaten het laatste gedeelte nog eens te lezen en overluid las hij:

„Zoals nu de poorten open gingen, om deze mannen in te laten, zag ik hen achterna, en ziet ! de stad blonk gelijk de zon, de straten waren van goud, en op dezelve wandelden er velen met kronen op hunne hoofden en palmtakken in hunne handen, hebbende gouden harpen om daarmede lof te zingen.

Daar waren er ook, die vleugelen hadden en zij antwoordden de een de ander en dat zonder enig ophouden, zeggende: „Heilig, heilig, heilig is de Heere !” En daarna werden de poorten gesloten.”

Jakob hield op, de tranen sprongen uit zijn ogen en hij riep uit: „O, mocht ik daar eenmaal komen, maar hoe kan ik dat ? O, als ik een pelgrim moet zijn, moet ik de lamp van de pelgrim hebben en de Kerk verbiedt dat.” Toen steeg uit zijn hart een gebed op tot God, dat die hem de weg zou wijzen.

* * *

„Hé, Jakob, loop niet zo hard, ik kan je haast niet inhalen. Waar moet je naar toe ?”

„Ik moet naar de pastoor toe. Loop je zover met me mee ?”

„Je hebt nu toch geen lering ?”

„Neen, 'k ga hem de groeten van Vader brengen en bedanken voor 't onderwijs, want ik moet hier weg.”

„Wat is dat nu, moet je hier weg en daar heb je nog helemaal niks van gezegd.”

„Dat zal wel waar zijn, 'k wist het zelf niet. Maar 'k heb een brief gehad van Vader, dat het tijd werd, dāt ik op 't kantoor kwam en nu is gisteren meneer Armant

hier geweest om er over te spreken en ik moet over een week al weg."

„Dat spijt me geweldig."

„Ja, ik was ook wel graag nog een poosje hier gebleven, maar altijd blijven, dat gaat toch niet, want ik moet in Rotterdam de handel leren en dan moet ik toch ook weer naar Frankrijk terug.

't Spijt me wel, dat ik weg moet, maar ik geloof toch, dat Vader gelijk heeft om me naar Rotterdam te laten verhuizen."

„Maar weet je dan nu al, waar je komt te wonen?"

„Meneer Armant heeft een kosthuis voor me opgezocht. Ik ben er natuurlijk helemaal onbekend. 't Is vervelend, weer bij vreemde mensen te komen. Met juffrouw Verburg ben ik nu al zo goed bekend."

„Ja, maar dat was in 't eerst nog vreemder, want toen kende je nog geen Hollands."

„Daar hebben we gisteren samen nog om zitten lachen. Wat deed ik toen gek, toen ik daar pas was. Die goeie juffrouw wou me maar van alles geven, maar ik begreep er niets van, en dan begon ik weer Frans te praten en dan keek ze zo wanhopig. Als ik er aan denk, moet ik nog lachen."

„Je komt toch nog wel bij ons, voordat je weggaat?"

„Natuurlijk doe ik dat. Ik ga overal ge'n dag zeggen bij die mensen, die me zoveel vriendschap bewezen hebben, maar bij jullie kom ik vooral. Cela va sans dire ¹⁾, zouden ze bij ons zeggen."

„Weet je wat je doen moet? Als je in Rotterdam bent, dan moet je ons eens een brief schrijven. Die

¹⁾ dat spreekt vanzelf.

kan je wel aan de vrachtrijder meegeven of aan de schipper, en anders neem je maar een turf en maakt er een pakje van aan ons adres. Dat gaat heel gemakkelijk.”²⁾

„Maar jij komt misschien wel eens in Rotterdam,” zei Jakob, „en dan moet je mij eens opzoeken. Ik zal je m'n adres wel eens opschrijven.

Blijf jij nog lang op school, Hendrik ?”

„Ik denk het niet, ik weet nog niet, wat ik moet gaan doen, maar misschien kom ik wel in een winkel terecht.”

De volgende dagen had Jakob het druk met afscheid nemen. Hij bedankte meester Batelaan hartelijk voor de lessen, die hij van hem had ontvangen. Al had hij nooit behoeven deel te nemen aan het onderwijs in de catechismus; toch was hij altoos geweest bij het gebed en het psalmgezing en in de hoogste klasse ook bij het Bijbellezen en verder had hij op de echt christelijke inrichting van meester Batelaan veel gehoord, dat zijn ogen geopend had voor de ledigheid en de vormendienst der Roomse Kerk.

Zelf zou hij dat nog niet toegestemd hebben, want onder alles had hij altoos nog trouw de Roomse Kerk

²⁾ Misschien denkt er wel een van de lezers: waarom zou hij niet liever de brief op de post doen ? Dat zal ik vertellen. Het postwezen was toen nog slecht geregeld. Alles ging over Amsterdam, waar de postmeesters er reusachtig aan verdienen. Postzegels waren er niet, maar als men een brief kreeg, moest men dikwijls veel geld betalen.

Onder Stadhouder Willem IV is er al een hele verbetering gekomen. Maar dat zou toch nog een halve eeuw duren.

Pakjes gaf men veel mee met trekschuiten en vrachtrijders. Als men nu alleen een brief mee te geven had, pakte men soms een turf in en deed de brief er bij, dan was het net een pakje. Men was er altijd zekerder van, dat het pakje overkwam dan een brief, die zo licht verloren kon gaan.

bezocht, en waren er al twijfelingen in zijn ziel gerezen, afvallig van die Kerk was hij nog niet geworden.

Toch wendde hij zijn oor niet meer af, als hij iets hoorde uit de Heilige Schrift; integendeel, hij gevoelde zich er altoos door aangetrokken en in de laatste tijd was hij ook begonnen op zijn kamer in de Bijbel te lezen.

Hartelijk was het afscheid van zijn vrienden, maar bovenal toch van zijn vriend Hendrik Gerritsen en diens ouders en zo vertrok onze Jakob dan eindelijk uit het stille Bodegraven naar de drukke handelsstad Rotterdam.

VII.

EEN KANTOORKLERK

„Maak eerst even deze calculaties, ¹⁾ ga dan deze facturen na en houd er aantekening van en maak vervolgens een lijst van kaassoorten en marktprijzen.”

Deze woorden werden gesproken door de heer Cijferman tot Jakob Hanapier, een der jongste bedienden op het kantoor van de Firma Westerman en Co. te Rotterdam.

De firma Westerman en Co. had in Rotterdam een uitgebreide graan- en kaashandel. Op haar kantoor waren verschillende bedienden aan het werk. Sommigen waren uitsluitend in de afdeling van de graanhandel, anderen uitsluitend in die van de kaas.

Over beide afdelingen was evenwel één chef. De firma had een hoogst bekwaam man daartoe gevonden in de heer Cijferman.

Nu had iedere kantoorklerk of bediende zijn eigen lessenaar. Deze stonden evenwel soms dicht naast elkaar, zodat het wel mogelijk was, dat ze of tussen het werk of in de schafttijden met elkander een praatje hielden.

¹⁾ berekeningen.

Naast de lessenaar van Jakob stond die van de bediende Hendrik Karelse. Die naam Hendrik deed Jakob dadelijk aan zijn vriend Hendrik Gerritsen denken, maar hij zou hier tot zijn bittere smart ervaren, dat twee mensen wel dezelfde naam kunnen hebben, zonder nochtans in iets op elkander te gelijken. Hendrik Gerritsen was een oprechte godvrezende jongen, maar Hendrik Karelse was een vurig Roomsgezinde, die het Woord Gods haatte en geen middel onbeproefd zou laten om Jakob weer vaster aan die Kerk te verbinden en het zaad van Gods Woord in zijn hart te doen verstikken. Hij trachtte zich bij Jakob op te dringen en wilde, dat deze als een vriend met hem zou omgaan.

Jakob, die weldra bemerkte, dat deze Karelse niet alleen Rooms was, maar daarenboven Gods Woord en allen die dat liefhadden, als boze ketters haatte, wilde liefst zo weinig mogelijk met hem te doen hebben. Wel was hij ook nog Rooms en was het volle licht hem niet opgegaan, maar toch was er een schemering van het licht des daags, toch was er in zijn hart een begeerte ontwaakt om het Woord Gods te onderzoeken en daarom haatte hij de omgang met iemand, die lichtzinnig met Gods Woord spotte.

De heer Westerman en zijn compagnon behoorden evenals de heer Cijferman tot de Gereformeerde Kerk, maar onder de ongeveer twintig bedienden van hogere en lagere rang waren niet alleen Protestanten maar ook Roomsens.

Jakob had nu druk werk en hij beijverde zich, om zich in de zaken zo goed mogelijk in te werken. Voorlopig was hij geplaatst in de afdeling van de kaashandel. Ging dit goed, dan kon hij later nog wat werkzaam zijn op de afdeling van de graanhandel.

Het is te begrijpen, dat hij ook meer dan eenmaal een bezoek bracht aan de heer Armant, die hem eens zo vriendelijk ontvangen had.

Deze was daar zeer mede in zijn schik en ontving hem ook nu weer vriendelijk. Hij leidde Jakob ook in enkele Roomse kringen in, zodat deze met verschillende families bekend werd.

Het spreekt vanzelf, dat Jakob in deze kringen niet spreken kon van de twijfelingen, die zijn gemoed zo beroerden. Hij zweeg er dus over en bezocht met hen ook de Roomse Kerk.

Wanneer hij evenwel alleen op zijn kamer was, dan haalde hij zijn Bijbel voor de dag, die hij voor die Roomse vrienden natuurlijk zorgvuldig verborg.

In Bodegraven had hij meermalen in de Bijbel gelezen, op school en ook in huis, maar hij had nooit de moed gehad er een voor zichzelf te kopen. Toen hij evenwel in Rotterdam was, had hij terstond gebruik gemaakt van de omstandigheid, dat de mensen hem daar toch niet kenden. Hij was een boekwinkel ingestapt en had een volledige Bijbel gekocht en daarenboven een psalmboek, waarin achterin de liturgie en de belijdenisschriften van de Gereformeerde Kerk waren afgedrukt. Die schat had hij meegenomen naar zijn woning en als hij alleen was, dan sloeg hij het Woord Gods op en las met een heilbegeerig hart.

En de Heere opende zijn hart voor Zijn Woord. Hij werd door de Heilige Geest ontdekt aan de zonde van zijn hart en menigmaal bad hij als de tollenaar: „O God, wees mij zondaar genadig.”

Zijn afkeer van de Roomse Kerk nam toe en hij besloot eindelijk eens een godsdienstoefening van de Gereformeerden te gaan bijwonen.

Zo kwam hij op een Zondagmorgen in de kerk, toen juist de zo welbekende en geliefde dominee Wilhelmus à Brakel het Woord zou bedienen. Hij zag de eerwaarde gestalte van de predikant op de kansel en hoorde met aandacht naar zijn woorden. Hoe anders was het hier dan in de Roomse Kerk. Hoe kreeg hij hier een klare en heldere ontvouwing van Gods Woord.

De dominee preekte uit Psalm 2 over de woorden: „Ik toch heb mijnen koning gezalfd over Sion, de berg mijner heiligheid.”

Eerst sprak de dominee over Sion, wat het was onder het Oude Testament, hoe het de berg was van Gods heiligheid, omdat daar de tempel stond en toen over het Sion van het Nieuwe Testament, de gemeente, waartoe alle ware gelovigen behoren.

In zijn tweede deel sprak de dominee vooral over de koning van Sion, onze Heere Jezus Christus, die door God gezalfd is tot Koning.

„Deze Koning,” zei de dominee, „zal al zijne vijanden overwinnen. De ongelovigen, die Hem verwerpen, zijn Zijn vijanden, maar ook zij, die Hem niet voor een volkomen Zaligmaker erkennen en hun zaligheid bij de heiligen, de engelen of andere schepselen zoeken.”

„Maar,” vervolgde de dominee, „als gij een vijand zijt, kunt gij nog een vriend worden, want deze Koning is goedertieren en vergeeft een ieder, die zich tot Hem bekeert.”

Het was de eerste maal in zijn leven, dat Jakob zulk een prediking gehoord had; dat was toch wat anders, dan wat hij hoorde van de pastoors. Hij was dan ook vast besloten, meer geregeld de diensten in de Gereformeerde Kerk te gaan bijwonen. Hij hoorde daar niet alleen dominee à Brakel, maar ook dominee Hellenbroek

en Ds. Dinant, die destijds allen predikanten in de Gereformeerde Kerk te Rotterdam waren. Ook ging hij naar de Franse kerk, waar Ds. Superville preekte. Daar kwamen ook veel van zijn landgenoten, die om des geloofs wille uit Frankrijk gevlucht waren.

Op een zekere Zondagmorgen was Jakob weer naar

de Gereformeerde Kerk geweest, waar die morgen Ds. à Brakel preekte.

Toen de kerk uitging, kwam er een heer naast hem lopen, die een praatje begon.

„Goeie morgen, jongheer, 't is mooi weertje, hé?”

„Nou, of het; 't is fijn weer vandaag.”

„'t Is mooi weer om te wandelen, maar in de kerk was 't ook goed. Wat had die dominee Brakel weer een mooie preek. Je bent er toch ook geweest, of heb ik dat mis ?”

„Nee, dat hebt u wel goed geraden.”

„Wonen je ouders ook hier in de stad, of logeer je hier maar ?”

„Mijn ouders wonen in Frankrijk en ik ben hier in een kosthuis.”

„Dan heb je misschien ook niet zo heel veel kennissen in Rotterdam.”

„Nee, heel veel niet, 't gaat niet zo gemakkelijk om bij de mensen in kennis te komen. 'k Heb nog wel kennissen, maar die zijn meest Katholiek. U moet weten, dat ik ook eigenlijk tot de Katholieke Kerk behoor. Toch zou ik wel graag met de Gereformeerden kennis willen maken. Ik zou van de Gereformeerde leer wel wat meer willen weten.”

„Nu, als je zin hebt bij ons eens kennis te komen maken, we zullen je met plezier ontvangen.”

„Dat wil ik heel graag doen, meneer.”

„Misschien heb je wel zin om van avond eens te komen. 's Zondagsavonds komen er altijd enige mensen bij mij aan huis en dan spreken we in de regel over de preek van de dominee en over de weg der zaligheid. Als je lust hebt van avond ook een poosje te komen, dan staat mijn huis voor je open.”

„Met genoegen wil ik daarvan gebruik maken.”

„Ben je niet bediende op het kantoor van de firma Westerman en Co. ?”

„Ja, meneer, daar ben ik om de handel te leren. Ik dacht, dat u me helemaal niet kende, maar u schijnt toch wel te weten wie ik ben.”

„Ja, jonge vriend, om de waarheid te zeggen, is 't me al lang opgevallen, dat je zo geregeld in de kerk kwam. En toen heb ik zo eens gevraagd: „Wie is toch die jonge heer, 't lijkt wel een vreemdeling.”

Daardoor heb ik gehoord, dat je van Roomse afkomst bent en toen dacht ik, dat je misschien naar de Waarheid zocht en er wel eens meer van zou willen horen, en daarom heb ik je aangesproken.”

„Daar ben ik heel blij om.”

„Weet je wat. Mijn naam is „De Grutter”. Ik heb een kruideniers- en grutterswinkel in de Korte Hoofdsteeg. Kom je misschien van avond ook in de catechismusprediking van dominee Hellenbroek? Dan zal ik je bij de kerk wachten en dan kun je terstond met mij meegaan. Ze wachten thuis toch niet op je en het avondeten kun je dan bij ons wel gebruiken.”

„Als ik u daar geen overlast mee aandoe, wil ik graag van uw vriendelijk aanbod gebruik maken.”

Zoals afgesproken was, ging Jakob die avond met De Grutter mee naar diens huis, waar hij door de huisgenoten met veel liefde en hartelijkheid ontvangen werd.

De Grutter, die in de Korte Hoofdsteeg een winstgevende zaak had, was een welgesteld man en dat kon men ook zien aan de inrichting van zijn huis. De woonkamer, waar Jakob werd binnengeleid, was een ruime, gezellige kamer, netjes en geriefelijk ingericht. De vrouw des huizes bleek een innemende en zeer vriendelijke gastvrouw te zijn en de kinderen, drie jongens en twee meisjes, wier leeftijden varieerden tussen twaalf en zeventien jaar, bleken een goede opvoeding te genieten, want ze waren allen heel beleefd en bescheiden.

Jakob gevoelde zich hier in zulk een vredige atmosfeer van huiselijk geluk, dat het was, of hij hier een

oude bekende was en hij bevond er zich heel spoedig op zijn gemak.

Over de preek of andere bepaald godsdienstige onderwerpen werd niet veel gesproken. Meneer De Grutter wilde aan Jakob vooral gelegenheid geven, zich eens wat op zijn gemak te gevoelen en kennis met zijn vrouw en kinderen te maken.

Met de oudste kinderen, een jongen van zeventien en een meisje van vijftien jaar was Jakob al heel gauw aan 't praten over zijn geboortestad. Ze hadden gehoord, dat hij van Nantes kwam en nu wilden ze daarvan wel graag wat weten. Ook vonden ze het verbazend leuk, dat hij net zo gemakkelijk Frans praten kon, als zij Hollands. Zij vonden het Frans leren altijd nogal moeilijk en deze jongen kon het zomaar vanzelf, omdat hij daar in Frankrijk gewoond had.

Jakob had heel wat te vertellen en ze waren nog druk aan de gang, toen de vrienden reeds kwamen, van wie De Grutter gesproken had.

Toen ze allen aanwezig waren, deed een hunner een gebed, waarin hij de Heere verzocht om een zegen over hun samenzijn.

Nu begonnen ze te spreken over de preek, die ze gehoord hadden.

Had Jakob in de kerk goed geluisterd, hij luisterde nu ook met belangstelling naar wat de vrienden onder elkander bespraken.

Daar was een oude man, die vertelde, hoe hij bij het gezicht van zijn zonden eens zo moedeloos was geweest, dat hij dacht, dat er nooit redding voor hem zou zijn en dat hij zou moeten verloren gaan. Maar toen had God hem gewezen op de Heere Jezus Christus, die voor

zondaren aan het kruis gestorven is en daarop had hij moed gekregen.

Toen was hij met al zijn zonden tot de Heere Jezus gevluucht, die zegt: „Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven,” en toen had hij rust gevonden voor zijn hart.

Daarop zei een ander van 't gezelschap: „Het is altoos een groot voorrecht, als we reeds in onze jonge jaren God mogen dienen. Deze week las ik in de gedichten van Lodensteijn, waarvan zo pas weer een nieuwe druk verschenen is. Ik vond er iets heel moois voor jonge mensen. Luister eens:

„Doet iemand sorg of jaren beven,
Verteert hem kommer of verdriet,
(Hoe wonderwel lust mij het leven !)
Van sorg of kommer weet ik niet.

Mijn jeugdig hert wil aan geen banden,
Het schrikt voor kommer en voor pijn,
Des geev' ik dat in Jezus' handen,
Daar 't altijd vrij en blij zal zijn.”

Voor Jakob waren al die dingen nieuw en hoewel hij niet alles kon begrijpen, toch luisterde hij met aandacht. Ook was meneer De Grutter zo verstandig, de vergadering niet al te lang te laten duren.

Niet alleen werd Jakob uitgenodigd om nog weer te komen, maar deze vrienden leidden hem ook in andere kringen in, zodat hij een gans andere kring van kennissen en vrienden kreeg, dan die van zijn Roomse geloofsgenoten.

Het trof hem evenwel, dat hij nooit smalend over de

Roomsen hoorde spreken. Ook deden ze geen pogingen, om hem van de Roomse Kerk af te trekken. Ze spraken eenvoudig over de Heilige Schrift en de heerlijke waarheden, die ons daarin geopenbaard zijn.

Af en toe werd hij door de vrienden ook bij de predikanten gebracht, die zich op minzame wijze met hem onderhielden.

Hoe aangenaam deze bezoeken voor Jakob ook waren, toch kon hij daardoor de vrede voor zijn hart niet verkrijgen. Als hij alleen op zijn kamer was, overviel hem soms een hevige benauwdheid.

Dan worstelde hij met God om vergeving van zijn zonden en als hij dan las, dat het bloed van onze Heere Jezus Christus ons reinigt van al onze zonden, dan kreeg hij weder moed.

Zoals ieder wel zal kunnen begrijpen, was het niet onopgemerkt gebleven, dat Jakob Hanapier in de laatste tijd zo goed als helemaal niet meer kwam in de kring zijner Roomse vrienden en dat men hem ook helemaal niet meer in de Roomse Kerk zag. Men besloot alle pogingen aan te wenden, om hem aan de invloed der Protestanten te onttrekken. Een van de personen, die zich daar vooral mee zouden belasten, was de reeds vroeger genoemde kantoorbediende Hendrik Karelse.

„Wel Hanapier,” zo sprak hij op zekere morgen, toen ze allebei een ogenblik met hun werk ophielden, „waar zit je toch tegenwoordig? Ik zie je haast nooit meer in de kerk en bij de vrienden kom je ook niet meer, geloof ik.”

„O, ik kom nog dikwijls genoeg in de kerk, hoor! maar jij ziet me dan misschien niet.”

Boosaardig glinsterden de ogen van Karelse, toen hij antwoordde:

„In de kerk? Ik denk, dat je komt in de ketterse vergaderingen van de Protestanten. Dat noem je misschien ook de kerk. Wat doe je bij die lui? Ben je niet Katholiek, behoor je dan niet bij je Kerk te blijven? Wou je misschien een wit voetje halen bij meneer Cijferman, omdat die ook bij de Gereformeerden behoort?”

„Denk je, dat ik voor de mensen naar een kerk ga? Ik wil de waarheid van Gods Woord weten!”

„Hoor me dat nou eens aan. Dat is me een persoon van amper zestien jaar oud en die meent, dat hij al beter over de waarheid van het Woord Gods kan oordelen

dan de Paus en alle kardinalen samen. Wat weet jij daarvan ? Leert de Pastoor in onze Kerk ons niet het zuivere Woord Gods ?”

„Maar dat mogen we toch niet lezen ?”

„Je kunt wel horen, dat je bij de ketters in de leer bent. Onze Kerk houdt de Heilige Schrift voor een heilig boek. Maar daarom moeten de onheilige vingers der leken daar ook maar afblijven. Ze gaan anders de Schrift ieder op zijn eigen manier uitleggen en dan wint de duivel. Neen, de geestelijken lezen de Bijbel in de gewijde Latijnse taal en die geven ons de juiste inhoud en daaraan hebben wij genoeg.”

„Ja, maar zo denken alle mensen er niet over !”

„Alle mensen . . . wat heb ik met anderen te maken. Zijn wij niet goed Katholiek ? Weet je Vader, dat jij in een vreemd land je echte geloof verloochent en heult met ketters ? En dan moet je weten, hoe al dat moois in de wereld gekomen is ! Door een Duitse monnik, Luther, die met een weggelopen non getrouwd is en daarom zijn kloostergelofte gebroken heeft. Ja, je bent in mooi gezelschap, hoor !”

Als op deze wijze Hendrik Karelse aan de gang was, kon Jakob het benauwd genoeg krijgen, vooral omdat Karelse hem dag bij dag geen rust liet. Nu eens waren het scheldwoorden op de Gereformeerden, dan weer loftuigen op de Roomsens. Soms wilde hij met harde taal Jakob van zijn ongelijk overtuigen, dan kwam hij weer met een fluwelen tong om hem toch te overreden, weer tot de Roomse Kerk terug te keren.

Voor Jakob was dit alles daarom te moeilijker, omdat hij nog nooit een vast plan gemaakt had, om van de Roomse Kerk af te gaan. Hij moest immers straks naar

Frankrijk terug. Hoe dat gaan moest, wist hij niet. Op dit ogenblik en in deze tijd zocht hij vrede voor zijn hart en rust voor zijn gemoed. Het gezicht van zijn zonden had hem verschrikt en hij vreesde om voor God te verschijnen. Als hij maar eenmaal wist, dat God zijn deel en Jezus zijn Zaligmaker was, dan zou alles wel terechtkomen.

* * *

't Was op een Zaterdagmorgen. Bijna waren de werkzaamheden op 't kantoor geëindigd.

Daar kwam Karelse naar Jakob toe en met een vriendelijke glimlach zei hij: „Nu moest je me toch eens een plezier doen. Ga morgenochtend eens mee naar de kerk. De Pastoor zal de mis bedienen en preken. Je bent er toch zo vaak geweest en denk nu eens aan: je Vader en je Moeder zullen zeker op dezelfde tijd in Nantes ook in de kerk zijn en zeker voor je bidden; kan er dan kwaad in zijn, dat jij nu hier bidt voor hen? Kom, ga eens met me mee, je kan dan nog naar huis schrijven, dat je onder 't lezen van de mis nog voor je Vader en Moeder gebeden hebt.”

Hoewel Jakob er eerst geen oren naar had, sprak Karelse ditmaal zó lang en zó vleierend, dat hij eindelijk toegaf. Karelse zou hem komen afhalen en samen zouden ze naar de kerk gaan.

Nu waren de Roomse kerken tijdens de Republiek niet als tegenwoordig. Hoewel de Roomsers in ons land godsdienstvrijheid hadden, waren ze toch niet volkomen met de Protestanten gelijkgesteld. Hun kerken mochten uiterlijk niet verraden, dat het kerken waren. Er mocht van buiten noch kruis, noch beeld gezien worden; ze moesten het voorkomen van gewone huizen hebben.

Alleen van binnen was alles op de wijze der Roomse kerken ingericht.

Op het bepaalde uur kwam Karelse dan ook Jakob afhalen. Ze gingen samen naar de kerk, hoewel het hart van Jakob onrustig klopte. Toen hij daar in de kerk zat en hij al die beelden zag en het altaar, was het hem, of hij er in lange tijd niet geweest was en toch was dat betrekkelijk nog kort geleden.

Maar had hij niet met hete tranen zijn zonde van afgoderij en van aanroeping der heiligen en van steunen op goede werken beleden? En nu was hij vrijwillig hier weergekeerd. - Een koude rilling ging door zijn leden.

De priester begon de mis te lezen. Hij zag de bekende bewegingen van de Pastoor, gekleed in het witte koorhemd. Hij zag de koorknappen zich heen en weer bewegen en de wierook door het gebouw doen opgaan.

Eindelijk, daar klonk de altaarschel. De Pastoor sprak de woorden der consecratie en — naar Roomse voorstelling waren brood en wijn veranderd in het lichaam en bloed van onze Heere Jezus Christus. De Priester hief nu de gewijde hostie omhoog en — de gehele menigte viel op de knieën als teken van aanbidding. Maar Jakob bleef zitten, hij kon niet nederknielen, omdat hij het als afgoderij beschouwde.

Maar toch was het hem, als nam hij er deel aan door zijn tegenwoordigheid.

Het koude angstzweet brak hem uit. Daar was het, of hij een stem hoorde, die zeide: „Ziet toe, dat gij die, die spreekt, niet verwerpt.”

Hij werd beurtelings koud en heet en zou bijna in onmacht gevallen zijn. Maar opeens nam hij een kloek

besluit. Hij stond op en hoewel de dienst nog niet geëindigd was, ging hij met haastige stappen de kerk uit.

Toen hij thuis kwam, smeekte hij de Heere om hem toch door Zijn Geest te willen leiden, zijn zonden te vergeven en hem standvastig te willen maken om Zijn naam te belijden.

VIII.

MISLUKTE AANSLAGEN

„Wel man, toch geen droevig bericht, hoop ik, je kijkt zo ernstig en zo somber.”

„Lang geen prettige tijding, maar 't wordt misschien erger gemaakt, dan het is. 't Is een brief uit Rotterdam.”

„Uit Rotterdam? Toch niet van Jacques?”

„Nee, van hem niet, maar wel over hem.”

„Wat dan toch? Zijn ze niet over hem tevreden?”

„De brief is van onze correspondent, meneer Koopman. Hij schrijft, dat Jacques helemaal ingepalmd wordt door de ketterse geuzen. Hij is al zover, dat hij 's Zondags in plaats van naar de Katholieke kerk naar de Gereformeerde kerk gaat om de geuzen-predikanten te horen.”

„Maar dan moet je hem maar terug laten komen. Hij is nu ook al meer dan twee jaar weg.”

Meneer Hanapier zonk achterover in zijn wijde fauteuil en scheen een ogenblik in gedachten verzonken. Eindelijk sprak hij: „'t Is een vervelende historie, te meer daar het spoedig onder de kennissen bekend wezen zal, want meneer Koopman schrijft, dat er van zijn Rotterdamse vrienden zijn, die er hun handelsvrienden hier al over geschreven hebben.”

„Pater Ambrosius heeft er ons nog wel voor gewaar-

schuwd. Maar zou het toch niet het beste zijn om hem maar dadelijk thuis te laten komen?"

„Nee, dat gaat niet. Ik heb met die firma een contract gemaakt. Als ik dat verbreek, noemen ze me onsolide. En als ik er nog bijvoeg, dat het is, omdat de jongen in hun geuzenkerk komt, dan zetten ze me ten slotte de voet nog dwars in mijn zaken. Ik houd die lui me het liefst te vriend. Maar dat is zeker, geen dag langer dan in het contract is bepaald, zal hij in Rotterdam blijven.”

„Maar je kunt er toch Jacques niet aan wagen. Ik schrik, als ik denk, dat ons kind zal afvallen van het geloof en een ketter zal worden.”

„Zo'n vaart zal 't nog niet dadelijk lopen. Hij is nog geen volle zestien jaar; als hij hier is, zullen die dwaasheden gauw over zijn. Pater Ambrosius moet hem maar eens een geduchte penitentie opleggen, als hij weer terug is.”

„Maar hoe langer hij daar blijft, hoe erger het wordt. Zou hij zijn godsdienstplichten nu helemaal verzuimen? Dat had ik nooit kunnen denken. Ach, was hij maar hier.”

„Het duurt niet meer zo lang, voor zijn tijd om is. In die korte tijd zullen ze geen geus van hem maken en als hij hier komt, zal 't gauw over wezen, maar ik zal hem toch een geduchte brief schrijven, waarvan hij opruimen zal.”

Terwijl de heer Hanapier en zijn echtgenote in hun fraaie en gezellige huiskamer in Nantes dit gesprek voerden, werden zij gestoord door de dienstbode, die kwam zeggen, dat Pater Ambrosius daar was om hun een bezoek te brengen.

De Pater werd terstond binnengelaten en pas was

hij gezeten, of meneer Hanapier deelde hem mee, welke berichten hij omtrent Jacques had ontvangen.

Pater Ambrosius was er zeer ontsteld over, maar oordeelde evenals mevrouw, dat meneer Hanapier de jongen maar terstond naar huis moest laten komen. Hij zei, dat hij onvoorzichtig gehandeld had, met de jongen naar Rotterdam te zenden, maar onverantwoordelijk handelen zou, als hij de zaak maar op zijn beloop liet.

De woorden van de Pater maakten diepe indruk op de heer Hanapier. Toch was hij niet te bewegen, Jacques terug te roepen vóór de gestelde tijd. Innerlijk verlangde hij evenwel de jongen zo spoedig mogelijk bij zich te zien, als hij maar niet openlijk het contract verbreken moest.

Ten slotte besloot hij aan de heer Koopman te schrijven en deze aan te sporen, zo spoedig en zo geheim mogelijk de jongen met list naar Nantes te vervoeren. Was hij eenmaal hier, dan zou er wel een mouw aan gepast worden. Aan Jacques zou hij voorlopig niet schrijven; die moest vooreerst nog maar in de waan blijven, dat Vader van zijn ketterij niets wist. Meneer Koopman zou hem te gemakkelijker met zijn list vangen, als hij nergens op verdacht was.

Zoals meneer Hanapier gedacht had, was het spoedig bij familie en vrienden bekend en daar deze allen vurig Rooms waren, ging er menige brief naar Rotterdam aan de Roomse vrienden om ze aan te sporen, toch hun medewerking te verlenen om Jacques Hanapier zo spoedig mogelijk met list of geweld naar Nantes te zenden.

Dat meneer Koopman en zijn Rotterdamse vrienden niet ledig zaten, zullen we weldra zien.

* * *

„Wel, vriend Hanapier, je bent nu hier met de kaas-handel al aardig op de hoogte, ik zou je nu graag nog een poosje op de afdeling van de graanhandel hebben, daar zal je wel niets tegen hebben, zeker !”

„O, meneer Cijferman, integendeel, ik vind het uitstekend; als ik dan straks naar huis ga, heb ik met die tak van handel ook kennis gemaakt.”

Dat was het korte gesprek, dat voorafging aan Jakobs overplaatsing naar de afdeling van de graanhandel. Was deze blij, omdat hij nu ook van dat deel van de handel kennis kon opdoen, niet minder was hij er blij om, dat hij nu van het lastige gezelschap van Hendrik Karelse verlost was.

Een enkele maal ontmoetten ze elkander nog wel, daar ze op hetzelfde kantoor waren, maar ze lieten voor het overige elkander zoveel mogelijk links liggen.

Het was op een Woensdagmiddag. Jakob stond juist gereed het kantoor te verlaten, toen Karelse bij hem kwam en op vriendelijke toon vroeg: „Och, Jakob, zou je me niet eens een plezier willen doen ? Zou je deze brief niet eens willen brengen bij schipper Wilstra, die met zijn schip ligt aan de Westmaespoort ? Ik heb het op me genomen, maar ik moet noodzakelijk een andere kant uit. Als je het kunt doen, zul je me een grote dienst bewijzen.”

Hoewel nu Karelse, zoals we weten, niet tot de vrienden van Jakob behoorde, wou hij hem toch deze dienst niet weigeren. Hij nam dus de brief aan en spoedde zich naar de Westmaespoort.

Een paar straten had hij doorgelopen, toen hij tot zijn grote verrassing op eenmaal zijn vriend Hendrik Geritsen van Bodegraven zag. Dat was een blijde ont-

moeting; de vrienden hadden in lange tijd elkander niet gezien.

„Is dat de weg naar je huis?” vroeg Hendrik.

„Neen,” zei Jakob, „ik moet even een brief brengen bij schipper Wilstra aan de Westmaespoort. Loop met me mee, als je tijd hebt. We gaan dan meteen nog even naar m'n kosthuis.”

„Naar de Westmaespoort, jij, naar schipper Wilstra, wacht even, luister, ga niet door.”

Terwijl hij dit zei, ging Hendrik vlak voor Jakob staan. Hij was helemaal wit geworden, alsof een plotse-linge schrik over hem was gekomen.

Jakob keek hem aan en wist niet, wat hij er van denken moest. Wat deed Hendrik op eens vreemd. Hij schrok er van. Scheelde het hem in het hoofd? Wat meende Hendrik? Ja, wat meende hij?

* * *

Terwijl Jakob in Rotterdam was, had er ook enige verandering plaats gegrepen in het leven van Hendrik Gerritsen. Zijn vader had hem van school genomen en hij was bediende geworden in de winkel van de heer Gravestein. Deze winkel, die na de grote brand van 1672 geheel nieuw was opgebouwd dicht bij de Rijnbrug, was zo wat een „Manusje van alles.” Men kon er evengoed een paar klompen als een knot sajet kopen, evengoed een pond vijgen als een stokvis verkrijgen. Daar was geen ding, dat de huisvrouwen voor de schoonmaak nodig hadden, als borstels, dweilen, sponsen, zemen enz. of ze konden het daar bekomen.

De boeren haalden er al het leren tuig voor hun paarden, alsmede schoppen, harken, spaden enz. Zowel van aardewerk als van manufacturen was de winkel van Gravestein voorzien en alles, waarvoor men in de stad

verschillende winkels moest aflopen, kon men hier in kort bestek bijeen zien.

Die grote verscheidenheid van waren noodzaakte evenwel de heer Gravestein met verschillende kooplui te onderhandelen en vaak moest hij ook voor zijn zaken in Rotterdam zijn. Op die tochten nam hij een enkele maal Hendrik Gerritsen mee, ten dele omdat er uit de stad nogal eens wat meegebracht moest worden, waaraan een jongen als Hendrik flink meehelpen kon, ten dele omdat hij in de jongen een aangenaam gezelschap had.

Zo had nu ook op deze dag meneer Gravestein Hendrik weer meegenomen. Reeds hadden ze verschillende zaken afgedaan en waren ze in vele winkels geweest, toen meneer Gravestein zei: „Nu moet ik nog in „De vliegende Hollander” zijn. Ik weet niet precies, waar dat is, maar de koopman, die vorige week bij me was, heeft het mij wel zo goed aangeduid, dat ik het wel zal vinden. ’t Zal zeker een matrozenherberg zijn; ik houd niet van die kroegen, maar ik moet die man nodig spreken en hij heeft mij gezegd, dat ik hem daar zou kunnen vinden.”

Ze gingen nu aan het zoeken en na wat zoeken en vragen, kwamen ze in een zijstraat, die op de Maas uithangbord, waarop stond: „De vliegende Hollander.”

Ze waren dus terecht en gingen binnen. Nu, ’t was net, zoals de heer Gravestein gedacht had, ’t bleek een taveerne, een soort matrozenkroeg te zijn. Achter in ’t vertrek stond de waard, klaarblijkelijk te wachten op de klanten, want toen Gravestein en Hendrik binnenkwamen, waren ze de enige gasten.

Gravestein stapte regelrecht op de waard toe en vroeg hem of meneer Jakobse hier ook geweest was. De waard

schudde met het hoofd en zei: „Nee, heerschap, die is hier, voor zover ik weet, niet geweest.”

Er zat dus niets anders op, dan maar een poosje te wachten. Meneer Gravestein bestelde nu voor ieder van hen een potteke bier, waarop ze bij een tafel plaats namen.

Ze hadden evenwel nog maar even gezeten, toen de heer Jakobse binnenkwam. Nu zei meneer Gravestein, dat Hendrik maar even wachten moest en terwijl zette hij zich met de pas aangekomene in een hoekje van 't vertrek neer, waar ze op zachte toon een druk onderhouden hadden.

Onderwijl had Hendrik overvloedig gelegenheid om alles eens op te nemen. Alles zag er zeer sober en eenvoudig uit. De verver had er zeker geen oortje verdiend, want alle tafels en banken waren ruw en verveloos.

Het duurde niet zo heel erg lang, of weer ging de deur open en een paar matrozen kwamen binnen. Ze gingen in de onmiddellijke nabijheid van Hendrik zitten, doch schenen hem in 't geheel niet op te merken. Nadat ze ieder een grote kroes met schuimend bier voor zich hadden, waren ze weldra druk aan de praat.

Hendrik luisterde er niet naar; het interesseerde hem ook weinig, wat die matrozen onder elkander te verhandelen hadden.

Zonder dat hij er met opzet naar luisterde, troffen toch enkele klanken zijn oor en onwillekeurig begon hij opmerkzamer te luisteren, toen hij de namen Nantes en Frankrijk hoorde. Die namen brachten hem terstond zijn vriend Jakob in herinnering en nu hij hier in Rotterdam was, zou hij wel graag gelegenheid hebben om hem eens op te zoeken.

Intussen zetten de matrozen hun gesprek voort, maar Hendrik kon ze niet geregeld volgen. Wel hoorde hij van een schipper Wilstra aan de Westmaespoort, maar die kende hij toch niet. Maar dan hoorde hij weer van Nantes en „de jongen zo spoedig mogelijk weg”, en Hendrik dacht: 't is, of ze hier iemand weg hebben willen, maar daar voor 't overige alles duister was voor hem, dacht hij er verder niet over na.

De matrozen verlieten ook de herberg en enige ogenblikken later was ook de heer Gravestein klaar met zijn zaken en verliet met Hendrik de taveerne.

Omdat er nog een paar uur tijd was, eer ze weer uit Rotterdam vertrekken zouden, kreeg Hendrik vrijheid om zijn vriend Jakob op te zoeken. Er werd afgesproken, dat ze over twee uur op een bepaalde plaats elkander weer zouden zien, om dan te zamen naar Bodegraven terug te keren.

We hebben gezien, hoe Hendrik onverwacht Jakob ontmoette. Hij was het gesprek van de matrozen al zo goed als vergeten. Maar toen Jakob zei, dat hij naar schipper Wilstra aan de Westmaespoort moest, kwam plotseling een vreselijk vermoeden in hem op. Die jongen kon Jakob wel zijn. Hij had toch de namen Nantes en Frankrijk gehoord. Zouden ze Jakob stilletjes willen ontvoeren? Hij was zo ontsteld van de gedachte, dat hij eerst niet wist, wat hij zeggen moest en hij maar één doel had, n.l. Jakob terug te houden van het gaan naar schipper Wilstra.

Langzamerhand kwam hij evenwel tot kalmte en toen hij zag, dat Jakob hem zo vreemd aankeek om zijn raadselachtige houding, zei hij: „Laten we een straatje omlopen, dan zal ik je alles eens vertellen.”

Nu vertelde hij Jakob, wat hij in de herberg gehoord had en welk vermoeden er bij hem opgekomen was.

„Maar nu weet je toch niet zeker, dat ik er mee bedoeld ben?” zei Jakob.

„Zeker niet, maar waarschijnlijk wel, en als 't te laat is, dan helpt 't klagen niet. 'k Zou toch voorzichtig zijn.”

„Maar wat moet ik nu doen met die brief?”

„Weet je wat, geef 'em aan mij en ik zal 'em bezorgen. Dat komt op 't zelfde neer en ik merk dan wel meer. Wacht dan hier even op me.”

Zo gezegd, zo gedaan. Hendrik kwam bij het schip en zei, dat hij een brief voor schipper Wilstra bij zich had.

Een van de matrozen, die hij in de herberg gezien had, stond bij het schip en zei: „O, dat is zeker de jonheer Hanapier. Kom maar op het schip, dan kun je de schipper spreken.”

„En waar wou je de jongeheer Hanapier dan naar toe brengen, als je 'em op het schip had ?” zei Hendrik.

De matroos keek verbluft op en wist geen antwoord.

„Moet hij soms naar Nantes ?” vroeg Hendrik weer.

„Wie heeft dat gezegd ?” vroeg de matroos.

„Doe de compliment maar aan de schipper en zeg maar, dat Hanapier niet komen kon en ik breng nu de brief voor hem en als je mij soms ook in Nantes hebben wilt, stuur me dan eerst maar een brief, ik woon in Bodegraven.”

Terwijl hij dit zeide, gaf hij de brief aan de matroos

en deze keek zo verbluft, dat Hendrik er onwillekeurig om lachen moest.

Een ogenblik later was hij weer bij Jakob. Hij had

nog even gelegenheid met hem naar zijn kosthuis te gaan. De houding en de woorden van de matroos hadden het voor Hendrik zeker gemaakt, dat het inderdaad op Jakob Hanapier gemunt was en ze waren er beiden door getroffen, dat deze aanslag door Gods genadig bestel nog tijdig was verijdeld.

Toen de volgende dag Karelse aan Jakob vroeg, of hij de brief had bezorgd, zei Jakob eenvoudig, dat een van zijn kennissen hem even had overgereikt. Wel keek Karelse vreemd op, maar er werd niet meer over gesproken.

Later vertelde Jakob de gehele geschiedenis aan de heer De Grutter, die er ook Gods wondervolle bewaring in zag. Hij wees er Jakob op, dat de Heere gezegd heeft, dat er geen haar van ons hoofd valt zonder de wil van onze Hemelse Vader. Dat gaf Jakob weer moed en vertrouwen voor de toekomst.

Inmiddels hadden de vrienden van meneer Koopman hun invloed aangewend bij de heer Armant en van deze gedaan gekregen, dat hij zorgde, dat Jakob van kosthuis veranderde en zijn intrek nam bij meneer Koopman. Aan aanslagen om Jakob stilletjes naar Nantes te sturen, wilde hij echter absoluut niet meedoen. Hij was van mening, dat de heer Hanapier, als hij zijn zoon thuis wou hebben, zelf wel aan Jacques kon schrijven, maar hij meende ook, dat het beter was, Jacques zijn bestemde tijd te laten uitdienen.

Jakob zelf was met de verandering van kosthuis niet zeer ingenomen. Hij wist, dat de heer Koopman, de handelscorrespondent van zijn Vader, vurig Rooms was en hij was vol angst en schrik voor een nieuwe aanslag. Hij wilde evenwel de heer Armant niet tegenspreken en zo voldeed hij aan diens verlangen, maar hij kwam

met grote bekommring in het huis van de heer Koopman aan.

Het leek evenwel of zijn vrees geheel ongegrond was, want de heer Koopman was heel vriendelijk jegens hem en alles ging z'n gewone gang.

Op zekeren middag kwam de heer Koopman bij Jakob in zijn kamer en vroeg hem even te spreken.

„Hanapier, ben je tegenwoordig niet in de afdeling van de graanhandel bij de firma Westerman en Co.?”

„Jawel, meneer.”

„Als ik het wel heb, ben je vroeger in de afdeling van de kaashandel geweest, nietwaar?”

„Ja, daar ben ik eerst in geweest.”

„Die kaashandel zal je dus wel niet vreemd zijn, en ik vermoed, dat de firma je wel in de gelegenheid zal gesteld hebben, om goed op de hoogte te komen. Als men uitsluitend op het kantoor is, leert men dat niet. Men moet de kaas gezien hebben en iets van de behandeling afweten.”

„Ja, daar heeft de firma voor gezorgd. Meer dan eens ben ik naar verschillende kaasmarkten meegeweest. Ik ben in Woerden en Gouda op de markt geweest. Ook heb ik vele pakhuizen van kaas bezocht. In Bodegraven zijn er ook enkele en omdat ik daar als leerling op de school van meester Batelaan geweest ben, ken ik daar ook een paar kaashandelaars. Zo heb ik bij hen in het pakhuis heel wat kennis kunnen opdoen.”

„Ik ken de firma als solide en flink, dus ik dacht wel, dat ze geen half werk zouden doen. Maar nu ben jij net de man, die ik nodig heb.”

„Ik begrijp niet, wat u van me verlangt.”

„Zoals je weet, behartig ik hier de handelsbelangen van je Vader en vandaar dat ik nogal eens over handels-

zaken met hem corresponderen moet. Nu heeft je Vader een partij kaas gekocht en die is ingeladen op de „Koning Lodewijk”, dat is een boot, die vaart op Nantes en Orleans. Je Vader is nu een beetje bezorgd, dat die kaas niet goed zal behandeld worden en hij wou, dat het op de boot eens onderzocht werd door iemand, die er verstand van heeft. Hij wil evenwel de kapitein niet kwetsen door blijk van wantrouwen te geven en nu meende hij, dat jij misschien wel eens zou kunnen onderzoeken, als je ten minste goed op de hoogte van de behandeling van de kaas bent, en naar wat ik zo straks hoorde, kan ik dat wel aannemen.”

„De kapitein zal het toch wel een beetje vreemd vinden, als ik die kaas op zijn schip kom onderzoeken. We kennen elkander helemaal niet.”

„Dat laatste is zo erg niet. Je zegt maar, dat je een zoon van meneer Hanapier uit Nantes bent. Je kunt mijn naam noemen, want de kapitein kent me heel goed. Ik wil je ook wel een schriftelijke verklaring meegeven, als je dat liever wilt.”

„Neen, als de kapitein u kent, is dat niet nodig. Maar wat zou ik daar nu eigenlijk moeten doen? Ik begrijp mijn boodschap aan de kapitein nog niet goed.”

„Kijk eens, je zegt, dat je Vader geschreven heeft over de partij kaas, die nu al ingeladen is op de „Koning Lodewijk”. Hij zou gaarne daarover nog enige mededelingen hebben. Hij zou ook gaarne hebben, dat je persoonlijk de kaas had gezien en daarna enig bericht zond over de vermoedelijke kwaliteit. Ook zou je jezelf kunnen overtuigen, of de kaas op een behoorlijke wijze is ingeladen. Over dit laatste moet je evenwel tegen de kapitein maar niet spreken, want dat zou hij wel eens als wantrouwen kunnen opvatten, maar van 't

andere behoeft hij zich niets aan te trekken. En als je nu zegt, wie je bent en dat ik het verzoek van je Vader heb overgebracht, dan is de kapitein welwillend genoeg om je overal rond te laten kijken."

„En wanneer zou dat moeten gebeuren?"

„De „Koning Lodewijk" is geladen en kan dus ieder ogenblik wegvaren. 'k Zou dus wel graag hebben, dat je 't deze avond nog deed, eer het donker begint te worden. 't Is beter, dat je de kaas bekijkt bij daglicht, dan bij kaarslicht."

„Dan mag ik wel niet lang meer wachten."

„Als je gelegenheid hebt, moest je het maar zo spoedig mogelijk doen."

„Binnen een half uur ben ik op weg."

„Laat ik je uit naam van je Vader voorlopig vriendelijk bedanken. Als je het verslag aan je Vader uitgebracht hebt, zal hij je wel zelf terugschrijven."

Geen half uur na dit gesprek was Jakob op weg naar de Maas, waar op een aangeduide plaats de „Koning Lodewijk" lag.

Terwijl hij bedaard voortwandelt, denkende over deze nieuwe opdracht, schiet hem in eens te binnen, dat hij vergeten heeft, schrijfgereedschap mee te nemen. Het kon toch wel eens nodig wezen, dat hij wat optekende. Had hij nu maar een aantekenboekje en een potlood bij zich.

Nu leidde zijn weg juist voorbij zijn kantoor. Al was het nog helder licht op deze mooie zomerdag, toch liep het al naar de avond. Hij dacht dus niet anders, dan dat het kantoor zou gesloten zijn. Als 't eens open was, . . . dan was hij uit de brand, want daar was wel potlood en papier voor hem te vinden. Al verwacht hij het niet, hij probeert, en — 't kantoor is net nog

open. Hij loopt de gang in om naar de afdeling te gaan, waar zijn schrijfgereedschap ligt, tot hij opeens staat tegenover zijn chef, meneer Cijferman.

„Hé, Hanapier, ben je nog hier, ik dacht, dat je al meer dan een uur thuis was.”

„Ja, meneer, ik ben ook al thuis geweest, maar nu moest ik even een opdracht gaan uitvoeren en toen ik hier voorbij kwam, bemerkte ik, dat ik mijn papier en potlood vergeten had. 't Was een geluk voor me, toen ik zag, dat het kantoor nog open was en nu kom ik even de nodige zaakjes halen.”

„Zo zo, heb je zulke gewichtige opdrachten, dat het moet opgeschreven worden?”

„Ja, 't is een opdracht van mijn Vader. Zelf heeft hij er wel niet over aan mij geschreven, maar wel aan meneer Koopman.”

„Ja, dat is je Vaders handelscorrespondent en stuurt die jou er nu op uit, om zijn zaken te behartigen?”

„Nee, dat niet. Maar mijn Vader heeft, waarschijnlijk door bemiddeling van meneer Koopman, een aanmerkelijke partij kaas gekocht en die is ingeladen op de „Koning Lodewijk”. Nu wou mijn Vader, dat ik die partij eens ging bezien en hem daarvan een rapport gaf.”

Tot hiertoe was het gesprek staande in de gang gevoerd, maar nu zei de heer Cijferman:

„Laten we even hier binnen gaan. Zet je daar even, Hanapier. Wat zei je daar? Had je Vader een hele partij kaas gekocht en die ingeladen op de „Koning Lodewijk”?”

„Zo vertelde meneer Koopman me.”

„Ik verklaar je, Hanapier, dat ik er geen letter van

geloof. Ik moet me zeer vergissen, of dat verhaal is van a tot z gelogen.”

„Waarom denkt u dat ?”

„Ten eerste omdat je Vader van dat hij met zijn kaashandel begonnen is, nooit anders kaas gekocht heeft dan door onze bemiddeling en ten tweede, omdat er nooit kaas aan je Vaders adres is verzonden dan met „De Trekvogel”. En nu opeens, zonder dat we er iets van weten, zou je Vader een grote partij kaas gekocht hebben, die met de „Koning Lodewijk” zou vervoerd worden. Hoe meer ik er over denk, hoe ongelofelijker het mij voorkomt.”

„Maar wat voor reden zou meneer Koopman hebben om zoiets te verzinnen en me voor gek te laten lopen ?”

„Wat zal ik daar van zeggen. Zou er misschien weer een nieuwe aanslag op je vrijheid achter liggen ? Ik ben nog niet vergeten, wat je me eens verteld hebt van die brief aan schipper Wilstra.”

„U verschrikt me. Aan zo iets had ik helemaal niet gedacht. Dit leek me zo onschuldig. Als dat toch waar was. Maar bewijs hebt u er toch niet voor. Toch ben ik nu haast bang geworden om naar de „Koning Lodewijk” te gaan.”

„Dat moet je ook niet doen. Weet je wat ? Blijf hier wachten, dan ga ik er heen en dan kom ik wel achter de waarheid.”

Toen meneer Cijferman weg was, zat Jakob met de hand onder het hoofd te peinzen. Wie waren het toch, die hem listig naar Nantes wilden vervoeren ? Zijn Vader had hem toch niet geboden terug te keren. Er was toch een contract met de firma, hoe lang hij zou blijven. Zeker waren het vijanden, die niet verdragen konden, dat hij met de Protestanten omging en het

Woord Gods onderzocht. Zou Karelse er weer de hand in hebben? Maar als dit verhaal verzonnen was, dan bleek het duidelijk, dat meneer Koopman zelf het erop toelagde, om hem weg te krijgen. Maar dan wou hij daar niet blijven, wat ook de heer Armant mocht zeggen. Hoe wonderlijk toch, dat God telkens de pogingen

der vijanden verijdelde. Dat was toch wel merkwaardig en een bewijs van Zijn goedertierenheid en almacht.

Eindelijk kwam de heer Cijferman weer. Hij was bij de kapitein van de „Koning Lodewijk” geweest. Daar

had hij gevraagd, of deze de kaas voor de heer Hanapier al ingeladen had. De kapitein had vreemd opgekeken en gezegd: „Hoe komt u daaraan?” „Wel”, had de heer Cijferman gezegd, „de heer Koopman vertelt, dat u een partij kaas ingeladen hebt voor de heer Hanapier in Nantes.”

Toen was de kapitein blijkbaar ontsteld geweest en zijn kleur verschoot, maar hij trachtte zich goed te houden en zei: „Maar ik begrijp toch niet, welk belang u daar bij hebt, ik behoef me trouwens ook niet te storen aan wat de heer Koopman vertelt. Maar meneer Cijferman, wat is toch uw doel met dit bezoek? Al laadde ik ook mijn hele schip vol kaas, dan behoef ik u daar toch geen verlot voor te vragen.”

„Volstrekt niet,” antwoordde de heer Cijferman. „Ik zou het u ook niet kwalijk nemen, maar omdat we ook nogal met de heer Hanapier handelen, hebben we er wel enig belang bij om te weten, of u een lading kaas voor hem aan boord hebt en een geheim zal dat wel niet wezen, anders zou toch meneer Koopman het niet vertellen.”

„Heeft meneer Koopman het dan aan u verteld?” vroeg de kapitein.

„Aan mij niet,” zei meneer Cijferman, „maar wel aan een jonge kantoorbediende van me, aan Jacques, de zoon van meneer Hanapier, en u zult wellicht wel weten, waarom hij dat verteld heeft.”

Toen werd de kapitein hoogrood en hij zei: „Hoor eens, meneer Cijferman, ik kan niet helpen, wat meneer Koopman zegt; dat moet hij zelf weten. Kaas voor meneer Hanapier heb ik niet en zijn zoon Jacques ken ik niet. Kan ik u nog ergens mee van dienst zijn, want mijn tijd is beperkt.”

„Neen,” zei meneer Cijferman, „ik weet genoeg en ik dank u voor uw inlichtingen.”

Toen meneer Cijferman dat allemaal aan Jakob verteld had, was er bij geen van beiden meer enige twijfel, of hier was weer een aanslag geweest, om Jakob listig naar Nantes te vervoeren.

„Als die meneer Koopman zulke streken uithaalt, kun je er niet blijven, Jakob,” zei de heer Cijferman. „Ik kom wel eens bij De Grutter en dan willen we er eens over praten. Neem je intussen in acht. Ga nu naar huis en als meneer Koopman je vraagt, hoe je 't bevonden hebt, moet je jezelf maar wat onnozel houden en als je er buiten kunt, niet zeggen, dat ik de zaak onderzocht heb.”

Toen Jakob goed en wel weer thuis was, zette meneer Koopman een verwonderd gezicht, maar hij bedwong zich. Op enigszins onverschillige toon vroeg hij aan Jakob, hoe deze het bevonden had.

„O,” antwoordde Jakob, „de „Koning Lodewijk” had nu geen kaas voor Nantes en de kaas voor mijn Vader gaat met „de Trekvogel” mee.”

„Zo,” zei meneer Koopman en terwijl hij zich omdraaide en wegging, bromde hij tussen zijn tanden: „tuilskuikens !”

Spoedig werd in de kring der vrienden over deze nieuwe aanslag gesproken.

Algemeen was men van oordeel, dat Hanapier bij de heer Koopman niet meer veilig was. Nu het gebleken was, dat deze zelf medewerkte om hem te ontvoeren, moest er onmiddellijk ingegrepen worden. Wie weet, welke nieuwe aanslag de vijanden nu weer beraamden. Tot nu toe had God hun pogingen verijdeld. Maar het zou onverantwoordelijk zijn, na deze waarschuwingen

geen maatregelen te nemen. Mochten ze een jongeling van zestien jaar in een vreemd land, die kennelijk vervolgd werd om het geloof, aan de wraak van zijn vijanden overlaten zonder daartegen iets te doen ?

Gelukkig had men een man op het oog, bij wie Hanapier voorlopig veilig zou zijn. Die man was meneer Gémolant, of zoals men veeltijds zei: monsieur Gémolant. Deze was een geboren Fransman, die in de tijd der réfugié's in 1685 uit Frankrijk geweken was en nu hier in Rotterdam een instituut had, waar ook in de Franse taal werd onderwezen.

In 't eerst was het onderwijs daartoe beperkt geweest, maar naarmate monsieur Gémolant met het Hollands vertrouwd raakte, had hij ook andere vakken onderwezen en zo was zijn inrichting nog wel bekend als de Franse school, maar was het langzamerhand een gewone volksschool geworden, waarin men tegelijk ook grondig in de Franse taal kon onderwezen worden. Bij het volk heette meneer Gémolant de Franse meester of ook wel de Franse monsieur.

Deze meester nu was een recht gelovig christen, die om het geloof zijn vaderland had verlaten en in de kringen der gelovige en godvrezende lieden bekend en geliefd was.

Tot hem wendde men zich nu en spoedig was men het eens. Ook Jakob was met deze verandering zeer ingenomen.

De heer Koopman hoorde het voornemen en gaf er weinig bescheid op. De jongeheer Hanapier moest het zelf weten. Klaarblijkelijk was hij onder de indruk van zijn verijdeld plan. Daarom maakte hij ook geen tegenwerping en ongehinderd nam Jakob zijn intrek bij de

heer Gémolant, waar hij zich heel wat beter thuis gevoelde, dan in zijn vorig kosthuis. Aan de heer Armant gaf hij kennis van de verandering. Als reden gaf hij op, dat het vorig kosthuis hem niet beviel. Nadere aanduiding gaf hij niet en meneer Armant scheen daaraan ook geen behoefte te hebben.

IX.

EEN WORSTELLENDE JAKOB

In een van de stille stadswijken van Rotterdam stond het gebouw, waarin sedert enige jaren de zogenaamde Franse school gevestigd was. Naast het schoolgebouw stond het woonhuis van de meester, een huis, bescheiden van omvang, doch omdat het huisgezin van meester Gémolant klein was, toch nog een klein vertrekje overlatende voor Jakob Hanapier.

Enige dagen na het verhaalde in het vorige hoofdstuk treffen we hem daar aan. Zelfs bij een vluchtige aanblik kan men zien, dat hij in geen opgeruimde stemming verkeert, maar dat er een leed is, dat hem nederbuigt.

Het was evenwel geen lichaamslijden, dat hem in deze droeve stemming bracht. Het was ook niet de angst voor de vijanden, die hem zochten te vangen en naar Frankrijk te voeren.

Neen, een gans andere angst drukte hem neder, een benauwdheid, die al dat andere verre te boven ging.

Het ging hem in zeker opzicht als het eenmaal de aartsvader Jakob ging. Deze was bang voor zijn broeder Ezau en liet heel zijn heir van groot en klein vee, van dienstknechten en dienstmaagden, van vrouwen en kinderen, over de beek Jabbok trekken, maar hij bleef al-

leen achter. En toen, zo lezen we, worstelde er een man met hem.

Die man was God zelf, onze Heere Christus, die eenmaal op aarde zou komen, maar die nu een menselijk lichaam had aangenomen en met Jakob worstelde. Hij wilde Jakob leren, dat hij niet het meest bang voor Ezau moest zijn, maar voor God zelf, tegen Wie hij gezondigd had.

Toen heeft Jakob aan de Jabbok met God geworsteld in bidden en smeken en toen heeft God zijn zonden vergeven en hem de naam Israël gegeven.

Welnu, iets dergelijks gebeurde ook met Jakob Hanapier. Natuurlijk niet, dat de Heere in lichamelijke gedaante kwam, zoals bij de aartsvader Jakob, maar toch kwam de Heere tot hem door Zijn Woord en door Zijn Geest.

Toen Jakob bij meester Gémolant was, had hij eerst een gevoel van rust. Nu was hij bij vrienden. Ze zouden hem voor zijn vijanden wel beschermen. Maar toen sprak God tot hem door Zijn Geest en God vroeg hem: kunt ge nu voor Mij verschijnen? Zullen uw vrienden u ook kunnen helpen, als Ik u voor Mijn gericht zal dagen?

Toen werd hij zeer bang. Het was, of iemand een groot boek opendeed en hem begon voor te lezen al het verkeerde, dat hij gedacht, gesproken en gedaan had van zijn kindsheid af. Het stond hem alles klaar en helder voor de geest. Vroeger had hij gedacht, dat hij voor anderen wel tot model kon dienen. Als Pater Ambrosius of zijn Vader of anderen hem prezen, dan meende hij, dat alle heiligen hem met welgevallen aanschouwden en dat God hem liefhad om zijn deugden.

En nu zag hij al hetzelfde en zie, het waren al zonden.

Hij zag zijn afgoderij en beeldendienst, waarin hij opgevoed was, maar hij zag ook de verfoeilijke hoogmoed van zijn hart, hij zag zijn eigen liefde en bemerkte nu pas, dat hij eigenlijk niets uit liefde tot God gedaan had, maar dat hijzelf altoos het middelpunt was geweest, waarom zijn gedachten en heel zijn leven zich hadden bewogen.

Van waar kwam toch al die boosheid? Toen opende God zijn ogen en hij zag, dat zijn hart zelf onrein was. Het waren niet alleen zijn zondige gedachten, woorden en daden, maar de bron, waaruit alles voortkwam, was onrein.

Toen gevoelde hij zich met een zware last beladen, evenals Christen in „Eens Christens reize” en hij moest ook zeggen: „Ik vrees, dat deze last mij lager zal doen zinken dan het graf.”

Vroeger had God hem ook wel laten zien, dat hij een zondaar was en ook had hij menigmaal gebeden, maar 't was nu, of hij alles zag als nooit te voren.

Nu bad en smeekte en weende hij. Dan las hij in het evangelie van onze Heere Jezus Christus, Die gekomen is om zondaren zalig te maken, maar het gaf hem de ware rust en vrede niet.

Menigmaal was het hem, of hij te groot zondaar was en de Heere Jezus hem niet zou willen aannemen.

Soms gevoelde hij een schier onuitsprekelijk sterke begeerte om bij het volk Gods te horen.

Zozeer had dat alles hem aangegrepen, dat hij soms moeite had om zijn aandacht bij zijn kantoorwerkzaamheden te bepalen. Enige vrienden, met wie hij er over gesproken had, raadden hem aan, eens een bezoek bij Ds. à Brakel te brengen en hij besloot, dat ook te doen.

Op zekere avond zien we de nu zestienjarige Hanapier

in het studeervertrek van Ds. à Brakel. De dominee zit tegenover hem in een wijde kamerjapon, terwijl een licht zwart kalotje de lange haren van zijn allonpruik bedekt. Met vriendelijk gelaat luistert hij naar wat Jakob hem te zeggen heeft. Eerst werd er in het algemeen gesproken over diens afkomst, zijn ouders huis, zijn Roomse opvoeding en zijn veranderde denkwijze.

Ten slotte komt Jakob met z'n moeiten en angsten voor de dag. Hij ziet, dat hij schuldig staat voor God en hij durft niet geloven.

Ds. à Brakel was alom om zijn minzaamheid en vriendelijkheid bekend en waar een ziel in nood was, vond men hem altijd bereid om met raad en daad te dienen.

Meen evenwel niet, dat Ds. à Brakel iemand, die bekommerd was over zijn zonden, maar dadelijk gerust wilde stellen met te zeggen, dat de Heere Jezus voor zondaren gestorven is en dat men dus daarover maar niet zo ongerust moet zijn. Neen, hij was veel te bang, dat iemand zichzelf zou bedriegen en — zoals de Heere Jezus zegt — zijn huis op een zandgrond zou bouwen.

Daarom onderzocht hij liever eerst eens, of het wel waarlijk echt was en of de droefheid niet voortkwam uit een gewetenswroeging zonder dat er daarom waar geloof aanwezig was. Hij had evenwel niet lang met Jakob gesproken, of hij kwam tot de ontdekking, dat hij hier een gebroken hart voor zich had, dat de balsem des evangelies behoefde.

Toen wees hij er op, dat het waar geloof altijd naar Jezus vlucht en Hem boven alles dierbaar acht. Toen sprak hij van bereidwilligheid van de Heere Jezus om zondaren zalig te maken en hoe Hij zelf gezegd heeft: „Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen.”

Zulk een bezoek was voor Jakob zeer bemoedigend. Ds. à Brakel had hem uitgenodigd nog eens weer terug te komen. Zo kwam hij er meermalen. Maar ook bij de predikanten Hellenbroek, Dinant en Superville kwam hij in huis en van al die leraren kreeg hij hulp en voorlichting. Niet alleen, dat hij grondig in de Gereformeerde religie onderwezen werd, maar de Heere heiligde het ook aan zijn hart. Hij leerde de Heere Jezus kennen als zijn enige en volkomen Zaligmaker.

De breuk met de Roomse Kerk was nu volkomen en hij dacht er niet meer aan, er heen te gaan. Een zware strijd was nu echter voor hem op handen.

Hij was nu zestien jaar en de tijd, die zijn Vader hem verleend had, om in Holland te blijven, was verstreken. Hij zou dus nu naar Frankrijk moeten terugkeren. In de gegeven omstandigheden zag hij daar natuurlijk zeer tegen op en hij vroeg aan zijn Vader, of deze het goed vond, dat zijn verblijf in Holland met nog een jaar verlengd werd.

Wat het antwoord van zijn Vader was, kunnen we gemakkelijk begrijpen. Nu de vastgestelde tijd verlopen was, wilde deze hem geen ogenblik langer in Holland laten. Hij schreef aan Jakob, dat hij gehoord had, dat deze veel meer dan betamelijk was, met de Protestanten omging en dat hij ogenblikkelijk naar huis moest komen. Hij mocht geen ogenblik verzuimen, maar moest terstond zijn goed inpakken om met de eerste gelegenheid de beste naar Nantes terug te keren.

Jakob las in de regels van de brief duidelijk het ongehoegen van zijn Vader. Nu geen contract deze meer terughield, was zijn bevel zo stellig mogelijk. Dat de mislukte pogingen om hem op te lichten en naar Nantes te vervoeren in het geheim van zijn Vader uitgegaan

waren, wist Jakob niet, maar dat deze met zijn Protestantse gevoelens niet geheel en al onbekend was, bleek nu duidelijk en evenzo, dat zijn Vader er zeer ontstemd over was.

Wat moest Jakob doen ? Was het niet zijn plicht, om zijn ouders gehoorzaam te zijn ?

Terwijl hij nog maar niet tot beslissing kon komen, wat hij schrijven moest en ook niet kon besluiten, weer naar Frankrijk terug te keren, kwam er weer een brief uit Nantes en ditmaal was het een eigenhandig schrijven van zijn moeder. Zij noemde hem in haar brief haar lieve jongen. Dag aan dag had ze nu drie jaren lang naar hem verlangd. Ze hadden zich voorgesteld, welk een feest het wezen zou, als hij weer thuis zou komen. Zou hij nu al die blijde hoop beschamen ? Hield hij niet meer van z'n Moeder, van z'n Vader, van z'n lieve zusje Angélique ?

Op tedere toon drong ze bij hem aan, toch niet te luisteren naar de stem der verleiding, die hem van de Heilige Kerk wilde aftrekken en toch spoedig weer naar Nantes terug te keren.

Toen Jakob deze brief gelezen had, schreide hij bitter. Ook had hij zijn Moeder zo innig lief. Hij had zo menigmaal verlangd, zijn Vader, zijn Moeder en zijn zusje Angélique weer te zien. En nu kon hij niet gaan. Terugkeren naar huis betekende voor hem weer terugkeren tot de Roomse Kerk. Hoe kon hij, die door God uit de duisternis was overgebracht tot het licht, weer tot de duisternis van Rome terugkeren ? Maar als hij niet terugkeerde zou hij misschien zijn Vader en zijn Moeder en zijn zusje nooit weerzien.

Zo dobberde hij heen en weer. In zijn treurigheid opende hij zijn Bijbel en daar las hij:

„Die Vader of Moeder liefheeft boven Mij is Mijns niet waardig, en die zoon of dochter liefheeft boven Mij is Mijns niet waardig;”

„en die zijn kruis niet op zich neemt en Mij navolgt, is Mijns niet waardig.”

De lezing van deze verzen uit Mattheüs 10 deed hem nog vaster besluiten, niet naar huis terug te keren. Toch wilde hij de raad inwinnen van Ds. à Brakel, met wie hij meermalen gesproken had.

Zo komt het, dat we Jakob weer bij Ds. à Brakel ontmoeten in diens studeervertrek.

Indien hij gemeend had, dat de dominee hem aanstonds zou geraden hebben, niet naar Frankrijk terug te keren, omdat hij dan weer Rooms zou moeten worden en er op aangedrongen zou hebben, dat hij hier in Holland zou blijven, dan vergiste hij zich zeer.

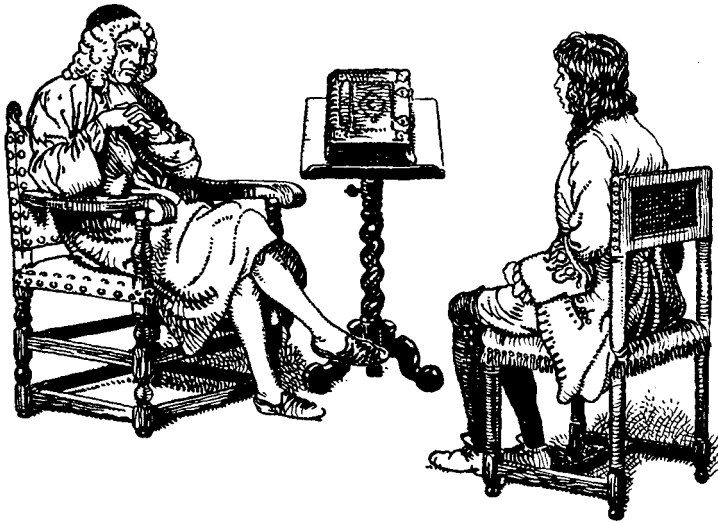
Ds. à Brakel was daarvoor een te verstandig man. Hij zou in geen geval willen, dat men hem ooit kon beschuldigen van zijn invloed misbruik gemaakt te hebben om een jongen van zestien jaar te scheiden van zijn ouders. In deze moeilijke omstandigheden zou het nu ook moeten blijken, of het geloof van Jakob Hanapier van de echte stempel was.

De dominee wees hem er op, dat hij wel weten moest, wat hij deed. Als hij naar Nantes ging, wachtten hem daar ouderliefde, rijkdom, eer en aanzien. Hij kon een geëerd en geacht man wezen tot aan zijn dood toe.

Bleef hij evenwel hier, dan waren er geen vooruitzichten. Zijn Vader zou hem geen geld meer sturen, zodat hij al aanstonds in moeilijkheid zou komen. Misschien kon hij als kantoorklerk eên armelijk bestaan vinden, maar kapitaal had hij niet, dus aan eigen zaken drijven was niet te denken. Hanapier moest wel over-

wegen, wat hij doen wilde, want het verschil was zeer groot.

Gelukkig bleef Jakob hem het antwoord niet schuldig. Hij zeide: „Dominee, u hebt gezegd, dat ik in Nantes geëerd en geacht kon wezen tot aan mijn dood. Maar u hebt niet gesproken over wat na de dood komt. U spreekt aldoor maar van dit leven, maar heeft onze Heere Jezus Christus niet gezegd, dat wie Vader of Moeder liefheeft boven Hem, Zijns niet waardig is ?

Neen, dominee, God heeft hier mijn ogen geopend voor de dwalingen der Roomse Kerk en daarheen wil ik niet weer terug. Ik zou de Heere Jezus verloochenen, als ik aan al de plechtigheden der Kerk moest deelnemen en ik van het licht weer terug moest naar de duisternis.

Maar, o dominee, dat ik mijn Vader en mijn lieve Moeder en mijn zusje dan nooit zal weerzien!" En hij begon bitter te schreien.

De dominee zag hem met medelijden aan. Wat moest dit jeugdige leven al kampen met moeiten en bezwaren, waarvan de meesten op die leeftijd geen denkbeeld hebben. Nu trachtte hij hem te vertroosten en zei: „Houd vast aan uw belijdenis. De Heere Jezus heeft gezegd: „Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor Mijnen Vader, die in de hemelen is; maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen voor Mijnen Vader, die in de hemelen is.”

„Beveel dan uw weg maar aan de Heere. Hij zorgt voor u. „En ook uw haren des hoofds zijn alle geteld,” zegt de Heiland. Vertrouw uw lot maar aan Hem toe en bid, dat God door Zijn Heilige Geest u leren mag de rechte weg, waarin ge gaan moet.”

Van Roomse zijde werd niet nagelaten Jakob te bewegen, weer naar zijn ouderlijk huis terug te keren. De heer Armant bezocht hem herhaaldelijk en drong er ernstig op aan, dat hij weerom zou gaan, nu zijn tijd voor Holland bestemd, verstreken was. Ook andere personen uit de kring zijner vroegere Roomse vrienden kwamen om hem op zijn dure verplichting te wijzen.

„Doch hij was,” zegt de geschiedschrijver, „noch door lief, noch door leed daartoe te bewegen. Liever verkoos hij, als Mozes „met het volk van God kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben, achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn dan al de schatten van (het Roomse) Egypte.”

X.

DE STRIK ONTKOMEN

Het was gelukkig, dat Jakob bij meneer Gémolant geen hoog kostgeld behoefde te betalen, want meneer Armant had hem gezegd, dat zijn Vader geen geld meer voor hem sturen zou. Het stellig bevel was, dat hij naar huis moest komen en als hij bleef weigeren, moest Jakob zelf de gevolgen dragen, want met zijn kantoorwerkzaamheden kon hij ternauwernood zijn brood verdienen.

Jakob was evenwel vast besloten, niet naar Nantes terug te keren, zolang hij daar niet zijn geloof zou mogen belijden.

Nu Jakob niet vrijwillig naar Nantes wilde terugkeren, spoorde zijn Vader zijn Roomse vrienden aan, hem met list naar Frankrijk te voeren. Wel hadden de plannen tot hiertoe schipbreuk geleden, maar ze moesten het maar niet opgeven. De oude heer Hanapier meende altijd nog, dat Jakob, als hij maar weer goed en wel in Nantes was, zijn Protestantse ideeën wel zou laten varen.

Op zekere morgen vervoegde zich aan het kantoor van de firma Westerman en Co. een net gekleed heer, die vroeg de chef, meneer Cijferman, te mogen spreken. Toen hij bij deze toegelaten was, vroeg hij naar zijn jonge klerk Hanapier en verzocht, of meneer Cijferman

hem niet enige inlichtingen omtrent deze wilde verschafhen. Ook zou hij het op hoge prijs stellen, als hij de bediende zelf even spreken mocht.

Meneer Cijferman gaf goede inlichtingen over Jakob en stelde daarop de vreemde heer in de gelegenheid, kennis met hem te maken.

De vreemdeling, die een heel voornaam voorkomen had, nam Jakob terstond in door zijn minzame toon en aangename manieren.

Hij vertelde, dat hij meneer Cijferman met veel lof van hem had horen spreken en nu verzocht hij, hem een dienst te bewijzen. Hij was hier vreemd en wilde gaarne enige bijzonderheden van Rotterdam zien en tevens ingelicht worden omtrent enkele handelsinstellingen in Rotterdam. Hij had een rijtuig gehuurd en ze zouden een rondrit maken en onder de hand konden ze dan over het een en ander spreken.

Jakob keek wat verwonderd op, dat die vreemde heer met dat voorstel bij hem kwam, doch deze voorkwam z'n vraag door te zeggen: „Misschien bevreemdt het u wel wat, dat ik dat verzoek niet tot een der oudere bedienden richt, maar ik heb gehoord, dat u uit Frankrijk afkomstig zijt en Frankrijk is ook mijn vaderland. Ik ben nu lang genoeg in Holland om die taal vloeiend te kunnen spreken, maar ik zou het zo prettig vinden, als we nog eens echt samen in 't Frans konden converseren. Als je 't aanneemt, haal ik je van middag hier aan 't kantoor af.”

Jakob maakte eerst nog wat tegenwerping, maar liet zich ten slotte overhalen. Rijtuigen of karossen waren nog niet zo algemeen en een rondritje met die vriendelijke heer lachte hem wel toe. Bescheiden vroeg hij naar zijn naam en woonplaats, waarop de vreemdeling

zei, dat hij Séduct heette en nu al jaren in Amsterdam woonde. Met de belofte, dat hij om vijf uur met het rijtuig aan het kantoor zou zijn, ging de heer Séduct heen.

's Middags liet Jakob thuis een boodschap achter, dat het wel eens wat laat kon worden, eer hij thuis kwam, want dat hij na kantoortijd nog uit moest.

Toen dan ook om vijf uur de boeken werden dichtgeslagen en de bedienden zich, de een na de ander verwijderden, zag Jakob een koets voor de deur staan. De koetsier zat op de bok en meneer Séduct stond bij het portier op Jakob te wachten.

Toen deze buiten kwam, wenkte de vreemdeling hem en verzocht hem, terstond in te stappen. Hij gaf nog enige bevelen aan de koetsier en kwam toen zelf in 't rijtuig. Het portier klapte dicht en het rijtuig rolde weg.

Zodra meneer Séduct tegenover Jakob in het rijtuig gezeten was, begon hij op een aangename wijze een gesprek in 't Frans. Het bleek al spoedig, dat Jakob zijn moedertaal ook nog niet verleerd was en zo druk waren beiden in het gesprek, dat aan het doel der reis schijnbaar niet meer gedacht werd.

Eindelijk keek Jakob op en bemerkte, dat het rijtuig de stad uitgereden was. Ze reden in de richting Delfshaven en Vlaardingen.

Dat bevreemdde hem zeer en hij vroeg aan zijn reisgenoot: „Maar we komen helemaal buiten de stad, dat is toch uw doel niet?”

„Och, mijn doel is al voor een groot deel bereikt, als ik zo aangenaam met u kan praten. Maar als u nu zo weer uw moedertaal kunt gebruiken, voelt u dan

geen begeerte om weer eens in uw eigen Vaderland te komen ?”

„Ja, ik zou er heel graag weer eens zijn, maar dat kan nu niet. Laten we daarover maar niet praten.”

„Wel, waarom niet ? Ik hoor, dat je Vader een grote handelszaak in Nantes heeft. Zou je daar niet graag in wezen ? Me dunkt, je moet daarnaar wel verlangen.”

De heer Séduct liet het stijve „u” achterwege en begon meer vertrouwelĳk Jakob met je en jij aan te spreken.

„Ik verlang er ook dikwijls naar, maar daar zijn redenen, waarom ik thans niet naar Frankrijk kan gaan, maar daar spreek ik liever niet over.”

„Dat is toch niet goed van je. Ik heb gehoord, dat je Vader graag wil, dat je thuis komt. Dat moet toch wel wat betekenen voor je, zou ik zeggen. En dan je Moeder, die dag en nacht naar je verlangt. Verlang jij nu nooit eens naar je moeder ?”

Jakob kreeg tranen in de ogen en hij moest zich bedwingen, om niet in schreien uit te barsten. Hij zei evenwel alleen: „Mijn Moeder zou ik graag eens terugzien.”

„Maar niets is gemakkelĳker dan dat. Je Moeder lacht van blijdschap, als ze je weerziet. Als je moedwillig wegblijft, trap je haar op het hart. Mij dunkt, als er nog een beetje ouderliefde en ook nog een beetje vroomheid bij je is, dan moet je zo gauw mogelijk naar Nantes toe. Je Moeder wacht dag en nacht op je.”

Jakob kreeg het erg te kwaad, toen de vreemde heer zo over zijn Moeder sprak. O, die lieve Moeder, wat had hij toch altijd veel van haar gehouden. Hij zei evenwel niets, maar keek stil voor zich.

De heer Séduct, die bemerkte, hoezeer hij een tedere

snaar in Jakobs hart had aangeraakt, ging nog voort en zeide:

„Je bemerkt wel, dat ik het een en ander van je familie weet. Ik kan je verzekeren, dat je Moeder veel onder je vertrek geleden heeft. Wat heeft ze menige nacht wakker gelegen, als ze aan jou dacht, daar ver weg in 't vreemde land. Wat heeft ze menigmaal tot de Heilige Maagd gebeden, dat deze je toch mocht bewaren.

O, als je de tranen zag, die je Moeder om jou heeft vergoten. En nu kun je terug en je wilt niet. Maar dan sterft je Moeder van verdriet.”

Jakob hoorde de vreemdeling aan en hij was diep bewogen. Dat had hij immers zo menigmaal tot zichzelf gezegd. En hoe kon hij verlangen naar zijn Moeder. Nu hoorde hij dat allemaal weer net zo zeggen, als hij het dikwijls gedacht had en bijna kreunend zei hij: „O, mijn lieve Moeder.”

Niet zonder welgevallen zag de heer Séduct, dat zijn spreken niet zonder invloed bleef op Jakobs gemoed en daarom vervolgde hij:

„Maar je kunt je Vader en je Moeder blij maken en je kleine zusje daarbij. O, wat een gejuich zal er bij jullie in huis wezen, als jij daar onverwachts thuis komt. Weet je wat, neem een kloek besluit en ik zal zorgen, dat je binnen heel korte tijd je Vader en je Moeder weerziet.”

„O, wat zou ik ze graag weerzien.”

„Hier dicht bij ligt een schip, het kost me maar een paar woorden en het vaart af. Eer je 't weet, ben je thuis.”

„Ja, thuis wezen is heerlijk.”

„k Dacht het wel, dat je goeie hart en je verstand

het winnen zouden. We gaan naar je ouders, m'n waarde vriend."

Toen was het, of Jakob een stem hoorde, die zeide: „Wie Vader of Moeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig."

Plotseling hernam hij zijn kalmte en sprak: „Ik kan niet naar huis, want dan zou ik weer in alles met de Roomse Kerk moeten meedoen en dat kan ik niet."

Er speelde een valse glimlach om de lippen van de heer Séduct, toen hij sprak: „O ja, je bent tegenwoordig veel bij de Protestanten, hoor ik, maar hebben die het gebod dan niet: „Eert uw Vader en uw Moeder?" Ben jij niet verplicht, je Vader te gehoorzamen, die je gebiedt naar huis te komen?"

„Jawel, maar daar staat ook in de Bijbel: „Men moet Gode meer gehoorzamen dan de mensen" en „Wie Vader of Moeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig."

„Leggen de Protestanten zo de Bijbel uit, dat ze de kinderen ongehoorzaam maken aan hun ouders en dat ze de liefde voor hun ouders in hen doden? Dan begeer ik nog niet, er bij te horen, maar laten we maar geen dwaasheden doen; als jij bij je ouders komt, komt alles terecht."

„Maar ik kan mijn geloof toch niet verloochenen?"

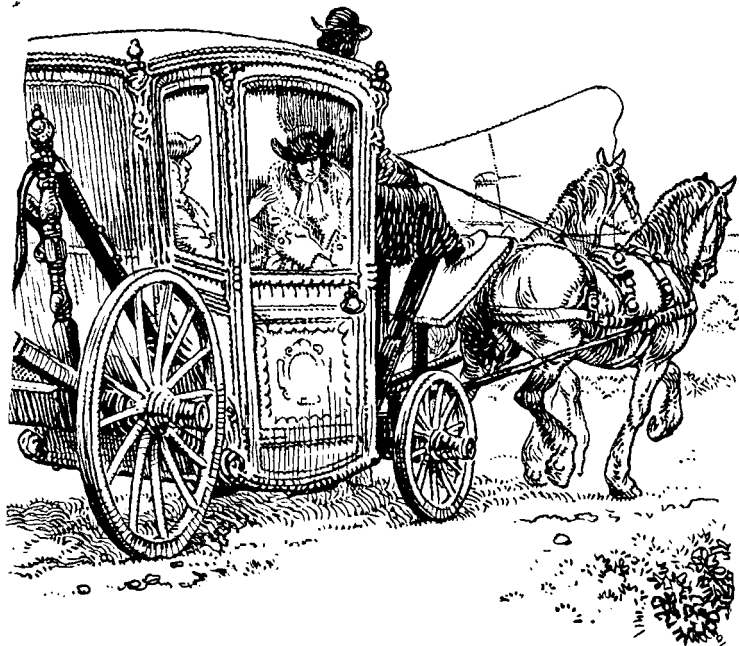
„Och, je bent nog jong, dan heb je nog niet zo'n vast geloof. Eerst dacht je, dat Rooms-Katholiek alles was. Nu denk je weer, dat Protestant beter is en als je thuis bent en je ziet het schone van de Katholieke godsdienst weer, dan ben je weer blij, dat je toch Katholiek bent."

„Nooit, God heeft mijn ogen voor de waarheid geopend en die verloochen ik nooit weer."

„We zullen zien. Jonge hanen kraaien wel meer fel.”

Onder al deze gesprekken was het rijtuig voortgereden en toen Jakob uit het raam keek, zag hij, dat ze op een tamelijk eenzame landweg waren. Hij vroeg: „Waar rijden we toch heen? We komen al verder en verder van de stad af.”

Op een enigszins sarcastische toon gaf meneer Séduct

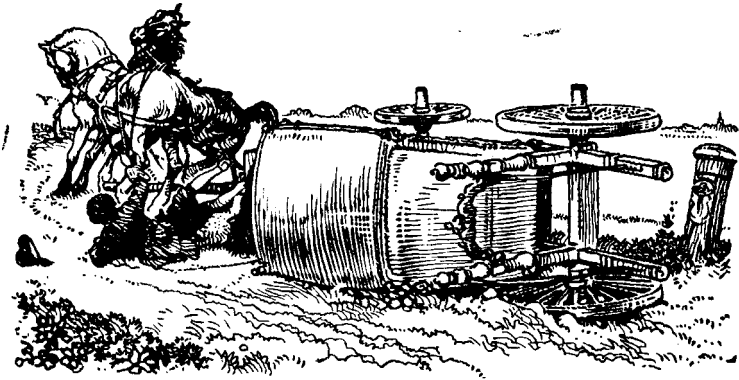

ten antwoord: „We gaan naar Nantes. Heb ik je niet gezegd, dat mijn schip al klaar ligt?”

Nu werd Jakob angstig. Trachtte die vreemdeling hem te ontvoeren? Opeens sprong hij op en riep: „Ik ga geen stap verder mee.”

Terwijl hij dit zei, trachte hij met geweld het portier open te maken, wat hem evenwel niet gelukte.

„Bedaar maar wat, jonge driftkop,” riep meneer Séduct. „Dacht je, dat je er zo gemakkelijk uitkomen zou? Dan zou ik wel een ezel moeten wezen. Neen, hoor, dat portier krijg je niet open. Dat is op slot en de sleutel heb ik bij me. Wij rijden bedaard door tot het schip. Dat ligt op een eenzame plaats. Daar wachten helpers me op en in een oogwenk zijn we op 't schip. Wil je niet goedschiks, dan maar kwaadschiks. Maar 't verstandigste is, dat je je schikt in je lot. Ik breng

je ook niet bij dieven en moordenaars, maar bij je eigen lieve Vader en Moeder.”

Met ontzetting hoorde Jakob de vreemdeling aan. Dus was hij nu toch gevangen en hij zag geen middel tot ontkoming. Machteloos zank hij in het rijtuig achterover en uit zijn hart rees een stil gebed tot God omhoog.

De streek, waardoor het rijtuig nu reed, was wel eenzaam, maar toch stond hier en daar een boerenhoeve

en ook waren er van afstand tot afstand enkele arbeiderswoningen.

Ze reden nu juist voorbij een hofstede, waarvoor enige landlieden nog van de avondlucht stonden te genieten. Even voorbij die hofstee boog de weg zich om.

De heer Séduct en Jakob zaten nu enige ogenblikken zonder te spreken tegenover elkaar.

„Sint Jozef,” riep opeens de heer Séduct, terwijl hij opsprong en eer hij nog iets meer kon zeggen, rolden hij en Jakob over elkander. Bij de bocht van de weg was het rijtuig tegen een paal gestoten, misschien omdat de koetsier zijn draai te kort nam. De streng van het paardentuig knapte af en het rijtuig sloeg om.

De heer Séduct en Jakob kwamen nu in een moeilijke positie. Het glas van het portier sloeg stuk, waardoor Jakob zich een weinig aan de hand wondde. Veel erger was meneer Séduct er aan toe, die bij het omvallen van het rijtuig met zijn hoofd onzacht tegen een ijzeren stang aankwam, zodat hij een ogenblik het bewustzijn verloor en daarbij zijn been zodanig bezeerde, dat hij zich moeilijk kon oprichten.

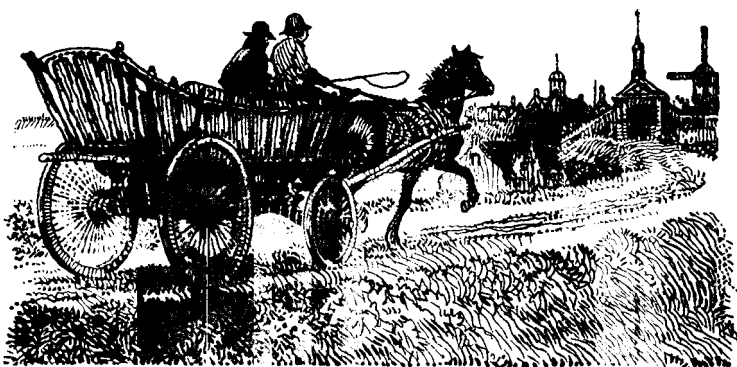
Gelukkig zagen de boeren voor de hofstee nog juist, dat op de hoek van de weg het ongeval plaats had. Zij liepen er haastig naar toe en trachtten de reizigers uit hun benarde positie te verlossen. Dat ging niet gemakkelijk, want het portier was met geen mogelijkheid open te krijgen. Ze moesten een opening in het rijtuig maken om de inzittenden te verlossen. Gelukkig had de koetsier, die er zelf vrij goed afgekomen was, de paarden ogenblikkelijk tot staan gekregen, want als de dieren op hol geslagen waren, zou de toestand veel erger geweest zijn.

Toen de reizigers uit het rijtuig verlost waren, bleek

al spoedig, dat Jakob het er goed afgebracht had, maar dat zijn reisgezel veel meer had geleden. De boeren bemoeiden zich dan ook het meest met de laatste.

Toen Jakob zich evenwel weer vrij zag, had hij maar één gedachte, nl. zo spoedig mogelijk weer naar Rotterdam terug te keren. Hij verwijderde zich stilletjes en toen hij uit het gezicht was, zette hij het op een lopen. Wel een half uur liep hij aan één stuk door, zodat het zweet hem van het voorhoofd liep.

Terwijl hij nog hijgend voortliep, en van vermoeidheid nauwelijks meer verder kon, kwam een boerenwagen hem achterop rijden.

De boer riep: „Wat scheelt er aan, moet je om een dokter, is er iemand ziek, dat je zo hard loopt ?”

„Neen,” zei Jakob, „ik moet naar Rotterdam en ik ben bang, dat ik er voor poortsluiten niet meer wezen kan.”

„Klim maar op de wagen, ik moet toch ook die kant uit,” zei de boer, terwijl hij stilhield.

Jakob klom op de wagen en reed met de boer terug

naar Rotterdam. Deze was benieuwd, hoe Jakob toch zo laat nog zo ver van de stad was.

Het was moeilijk om aan een vreemde heel de toedracht der zaak te verhalen en daarom zei Jakob alleen, dat hij met iemand een eindje wilde meerijden, maar dat de rit veel te lang geweest was en hij daarvoor te ver van de stad was gekomen. Tot overmaat van ongeluk was hij met zijn handen in een stuk glas gevallen. Jakob liet even zijn hand zien, die hij weer spoedig in zijn zakdoek wikkelde. Van het omslaan van het rijtuig vertelde hij maar niets, uit vrees, dat de boer nog meer vragen zou doen.

Gelukkig legde deze de zweep nog eens over zijn paard en reed in een flinke draf, om Jakob zo mogelijk nog vóór poortsluiten in de stad te brengen.

Dicht bij de poort hield de wagen stil. De boer liet hem afstappen en zei, dat hij er nu net nog zijn kon. De bel had juist voor de eerste keer geluid. Jakob kwam nog tijdig de poort door en met een hart vol dankbaarheid voor zijn wonderbare verlossing spoedde hij zich naar huis.

Toen hij in het huis van meneer Gémolant kwam, zei deze: „U is laat, waarde vriend, we werden al wat ongerust. Maar gelukkig zien we u nu weer goed en wel hier. Maar wat is dat? Is er bloed aan uw hand?”

„O, 't is niet zo heel erg, alleen maar een klein beetje gekwetst. Ik ben met mijn hand in glas gevallen. Als ik ze eens goed afgewassen heb, zal 't wel gauw beter zijn. Maar als de Heere niet voor me gezorgd had, zou u me allicht niet weer gezien hebben.”

„Wat is er dan gebeurd; we waren al ongerust en vreesden, dat het een of ander ongeluk u getroffen had.”

„Laat mij eerst even mijn handen wassen en geef mij

dan een stukje schoon linnen om de hand te verbinden, dan zal ik alles eens vertellen.”

Toen Jakob zijn hand verbonden had, gaf hij een verslag van wat er gebeurd was.

Toen hij geëindigd had, zei de Franse meester: „Wel mogen we zeggen, dat we in 's Heeren hand veilig zijn. Hij vernietigt de raad der heidenen. Ge moogt nu ook wel zeggen, dat ge ontkomen zijt als een vogel uit de strik. Maar dat is ook Gods belofte voor allen, die Hem liefhebben.”

Toen Jakob die avond alleen in zijn kamer was, las hij de 91ste Psalm en inzonderheid troffen hem die eerste verzen, waarvan hij nu de waarheid weer had onderzonden:

„Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zal tot de Heere zeggen: Mijn Toevlucht en mijn Burg! mijn God, op welke ik vertrouw. Want Hij zal u redden van de strik des vogelvangers, van de zeer verderfelijke pestilentie. Hij zal u dekken met zijn vlerken en onder zijn vleugelen zult gij betrouwen.”

XI.

VERLATEN EN VERSTOTEN

Het is nu bijna drie jaar geleden, dat we voor het eerst de heer Hanapier op zijn kantoor in Nantes ontmoet hebben. Nu is het avond en weer staan de bedienden gereed om te vertrekken.

Evenals toen horen we de boeken dichtklappen, zien we de bedienden hun jassen aantrekken en na het gebruikelijke: „Bonsoir, monsieur,” zich verwijderen.

Weer bleef de oude heer Hanapier alleen achter en weer stak hij een licht aan om een brief te lezen, die hij bij zich verborgen had. Toen hij daar zat, over de brief gebogen, versomberden zich zijn gelaatstrekken. Nu kwam er geen ogenblik een glimlach op zijn gelaat of enige ontspanning van zijn strak gezicht.

Beurtelings werd hij bleek en rood; soms stampte hij van woede met de voet op de grond en moeizaam wrong hij zich uit de keel: „En dat wil zelfs nog een poging aanwenden om zijn ouders tot ketterij te brengen. Welk een betoverd land is dat geuzenland. Maar mijn kind zullen ze me geven en terugkomen zal de jongen en afzweren zal hij de ketterse gevoelens, al zou hij voor mijn ogen verbrand worden.

Maar hoe moet ik die brief aan zijn moeder voorlezen? Het is om haar een doodsschrik op 't lijf te jagen en

dat is nu de jongen, waarop we al onze hoop gezet hadden. Die zou nu de vreugde van onze ouderdom zijn. Maar al is hij door de ketters betoverd, hier zal hij komen en we zullen de boze geesten bezweren en hij zal terugkeren tot het ware geloof."

In hevige gemoedsaandoening liep de heer Hanapier zijn kantoor op en neer. Hoe geheel anders was hij nu gestemd, dan toen hij vol hoop en blijde verwachting besloot, zijn zoon naar Holland te zenden. Wat had hij toen tot Pater Ambrosius gezegd? Had hij niet gezegd, dat hij voor Jacques niet de minste vrees koesterde, want dat die in aanhankelijkheid aan de Kerk zijn makkers van gelijke leeftijd verre overtrof? En nu moest hij dit beleven!

Hij gevoelde zich vernederd en gekrenkt. Dan kwam een ogenblik zijn vaderlijke boven, maar hij onderdrukte terstond dit gevoel. Een jongen met zulke gevoelens zou hij als zijn zoon niet erkennen.

Hij sloot het kantoor en met zware gang en loden tred ging hij het kleine grintpaadje op naar zijn huis. Met gebogen hoofd als een kranke of doodvermoeide ging hij de gang door en liet zich in de huiskamer als moedeloos op een fauteuil neervallen.

Zijn vrouw zag hem met verwondering en bekommerring aan.

„Lieve man," sprak ze, „wat scheelt er aan, zijn er onrustbarende handelsberichten of gevoel je je ziek? Of is 't over Jacques? Wat scheelt er toch aan?"

„Er is een brief van Jacques. Hier, lees hem zelf maar, ik heb geen moed om hem voor te lezen."

Zijn vrouw nam de brief en begon terstond met de grootste belangstelling te lezen. Nadat ze de vrij lange brief gelezen had, riep zij uit: „Maar dat is vreselijk,

hij valt geheel van 't geloof af en hij wil ons ook nog overhalen. Ach, kwam hij toch maar naar huis. Hij is nog zo jong en 't was toch altijd onze lieve Jacques," en ze begon te schreien.

„Ja, onze lieve Jacques, maar nu een boze ketter. Maar terugkomen zal hij, al zouden ze hem hier dood voor mijn voeten leggen. Van avond zal ik raadplegen met Pater Ambrosius.”

„De Pater is er altijd wel bang voor geweest. O, hadden we maar naar hem geluisterd. Kwam Jacques toch maar terug. Als hij eenmaal weer hier was, zou hij al die vreemde leringen wel weer vergeten.”

„Ja, we wisten wel, dat hij maar al te veel met de Protestanten omging, maar dat het zo erg zou zijn, had ik niet gedacht. Dan had ik me desnoods om heel het contract niet bekommerd en hem dadelijk naar huis laten komen.”

„Ja, de Pater zei toen nog, dat we dat maar moesten doen.”

„Ik meende altijd, dat het wel gauw over zou zijn, als hij maar weer hier was. Ik wilde hem ook wel graag thuis hebben, maar iedere keer, als onze vrienden hem stillletjes wilden overbrengen, mislukte het. En wat zou het geholpen hebben, of ik hem gelast had, terstond terug te komen, als hij het toch niet doet.”

„Hij houdt toch wel van ons, want hij schrijft, dat hij zo naar ons verlangt.”

„Waarom komt hij dan niet? Alleen om aan zijn ketterse gevoelens te kunnen vasthouden. Hij lastert de heilige Kerk, de heilige Mis, de aanroeping der heiligen. Niets is er meer goed aan.”

„Hij zou willen, dat we in de Bijbel gingen lezen.”

„Hij wil, dat we kettters zullen worden, net als hij.

Wij deugen niet. Zijn Vader niet, zijn Moeder niet, zijn zusje niet, de geestelijken niet, de Kerk niet, de ketters alleen en voor die is de hemel. Maar ik zal hem leren. Hier zal hij komen en afzweren zal hij zijn ketterij.”

Woedend ging de heer Hanapier de kamer op en neer, terwijl hij af en toe de vuist balde.

Wat was het toch voor een brief, die hun gemoed zo zeer in beroering bracht ?

Toen Jakob zijn wonderbare redding uit de hand van

meneer Séduct overdacht, die in het vorige hoofdstuk vermeld is, werd hij zeer getroffen door de kennelijke Goddelijke bewaring, die hij telkens mocht ondervinden. Hij meende nu ook niet langer te mogen wachten met uitvoerig aan zijn ouders zijn verandering te schrijven.

Zo had hij dan op zeer gevoelvolle wijze geschreven, hoe God zijn ogen had geopend voor het licht der waarheid, maar daarbij had hij ook op tedere en hartroerende toon geschreven, hoezeer het hem ter harte ging, dat zijn ouders nog in de duisternis van Rome waren en het innig verlangen uitgedrukt, dat ook zij het Woord Gods zouden onderzoeken, opdat ze de Heere Jezus Christus mochten leren kennen als hun enige Zalig-maker.

Dit schrijven had niet die uitwerking, die Jakob er van verwacht had. In plaats dat zijn Vader er door vertederd werd, werd hij er te meer verbitterd door. Hij was woedend, dat zijn zoon, nog maar een knaap van zestien jaar, zo aan zijn Vader durfde schrijven. Hij was in hevige mate vertoornd, dat Jacques niet op zijn bevel naar Nantes wilde terugkeren, en raasde in machteloze woede tegen de Hollandse Protestanten, die zijn zoon van de Kerk afkerig gemaakt hadden.

Aan de avond van die dag kwam Pater Ambrosius een zijner gewone bezoeken brengen en spoedig had men het over de „brutale” brief.

Pater Ambrosius kon niet verhelen, dat hij wel bezorgd geweest was, toen de geruchten van Jacques' afwijking eerst tot hen kwamen, waarom hij toen ook de raad gegeven had, Jacques terstond terug te laten komen.

„Maar wat had dat gebaat? Nu gelast ik het hem en hij komt toch niet. Hij blijft in Holland.”

„Maar uw zoon is nog minderjarig. Gij hebt er alle recht op en daarom moet ge het er niet bij laten zitten. Ge moet er werk van maken om hem zo spoedig mogelijk naar huis te laten komen.”

„Dat is mijn vaste plan, naar huis zal hij komen, goedschiks of kwaadschiks, we zullen zien, wie hier te zeggen heeft, een jongen van zestien jaar of zijn Vader.”

Die nacht sliep de heer Hanapier niet rustig. Allerlei gedachten doorkruisten zijn brein. Viel hij in slaap, dan werd hij gekweld door nare dromen. 's Morgens stond hij op met wrevel in zijn hart over het verdriet, dat zijn zoon hem aandeed. Die dag schreef hij twee brieven.

De eerste was aan zijn zoon. Daarin schreef hij, dat hij nog eenmaal het vaderlijke bevel tot hem zond, om naar huis te komen. Bleef hij onwillig, dan zou in plaats van zegen de vloek over hem komen. Zijn ouders erkenden hem niet meer als hun kind, zolang hij niet tot hen terugkeerde. Geen centime van het erfgoed zou ooit voor hem zijn. Uitwissen zouden ze zijn naam uit hun geslachtsregister.

Alleen één ding kon de breuk nog helen; als hij berouwhebbend wederkeerde, zou hun hart nog voor hem openstaan, maar anders kon hij zich als uitgestoten beschouwen. Wilde hij niet terugkeren, zo behoefde hij ook niet meer te schrijven, want er zou geen antwoord op volgen.

Toen Jakob deze brief ontving, was hij diep bedroefd. Zo stieten zijn Vader en zijn Moeder hem dus uit, omdat hij zich vastklemde aan het Woord des Heeren, vastklemde aan zijn enige en volkomen Zaligmaker.

Nu gevoelde hij eerst recht, hoe lief hij zijn ouders had, hoe hij aan zijn zuster verbonden was. Rijkelijk

vloeiden zijn tranen. Zijn Vader en zijn Moeder hadden hem verstoten, nu stond hij alleen op de wereld.

In radeloze smart wierp hij zich op zijn knieën en in een vurig gebed stortte hij zijn gehele hart uit voor de Heere. En toen hij opstond, kwamen hem de woorden der Schrift te binnen uit de 27ste Psalm:

„Want mijn vader en mijn moeder hebben mij verlaten, maar de Heere zal mij aannemen.”

Toen zei hij enigszins vertroost: „De Heere zal mij aannemen, laat ik op Hem vertrouwen.”

De tweede brief, die de heer Hanapier schreef, was gericht aan zijn vriend Duchard in Orléans.

Deze Duchard stond aan het hoofd van een grote grosierderij, die zoveel was als een filiaal van de grote handelszaak van meneer Hanapier. Hij was dus enigszins aan deze ondergeschikt, maar dat belette niet, dat er in de loop der tijden tussen die twee personen ook een band van vriendschap was gekomen. Niet weinig had daartoe meegewerkt de activiteit en de soliditeit van de heer Duchard. Hanapier wist, dat men op hem aan kon.

Deze Duchard had in de Republiek der Verenigde Nederlanden, vooral in Holland, vele kennissen en vrienden.

Zelf was hij een tijd lang in Holland geweest en kende niet alleen de taal, maar ook de zeden en gewoonten van ons land en omdat hij door zijn kennissen en vrienden, die hij niet alleen onder Roomsens, maar ook onder Protestanten had, veel invloed kon uitoefenen, achtte meneer Hanapier hem juist de geschikte persoon te zijn, om zijn zoon van Holland weer naar Frankrijk terug te brengen.

Hij schreef hem uitvoerig, hoe de zaken stonden en dat hij er alles op gezet had, zijn zoon weer thuis te hebben. Daarvoor moesten kosten noch moeite gespaard worden en ten slotte verzocht hij dringend de heer Duchard, al zijn invloed aan te wenden om hem zijn zoon dood of levend weer te bezorgen.

Al spoedig zou Jakob ervaren, dat de heer Duchard niet stil zat, doch deed, wat in zijn vermogen was, om zijn vriend te bevredigen.

De schrijver van Jakobs levensgeschiedenis zegt dan ook: „En, tenzij de Heere bij hem geweest ware, toen zouden zij hem levend verslonden hebben, als hun toorn tegen hen ontstak.”

XII.

GODDELIJKE BEWARING

Op een Zaterdagmiddag vinden we Jakob in zijn kamer. Hij heeft een brief in de hand, die hem zo juist is bezorgd. Deze brief is niet per post gekomen en wie hem bezorgd heeft, is onbekend, daar de brenger zich aanstonds verwijderd heeft.

Jakob bekijkt de brief van alle kanten. Hij heeft veel groter formaat dan de gewone brieven; daarenboven is de brief op vier plaatsen met lak verzegeld en staat aan de linker bovenhoek te lezen, dat hij van het stadhuis komt.

Het is geen wonder, dat deze brief in hoge mate zijn belangstelling wekt. Spoedig heeft hij dan ook het omslag verscheurd en haalt er nu een papier uit, dat in de linker bovenhoek het wapen der stad Rotterdam draagt. Verder blijkt het een officiëel stuk te zijn, waarin Jakob wordt opgeroepen om Maandag a.s. te vier uur te verschijnen op het stadhuis.

Deze brief maakt zijn gemoed onrustig. Hij weet, dat zijn vijanden overal op hem loeren en trachten hem in hun netten te vangen.

Kan ook dit een valstrik voor hem zijn? Maar het is toch een officiëel stuk naar het lijkt.

In zijn onzekerheid en ongerustheid buigt hij zijn

knieën en bidt tot God om wijsheid en leiding. Zo menigmaal had God de boze plannen der vijanden verijdeld. Ook nu was Zijn arm niet verkort.

Nadat hij gebeden had en nog eens over de zaak had nagedacht, besloot hij aan zijn vrienden raad te vragen.

Morgen was het Zondag en hij wist, dat 's avonds na kerktijd enige vrienden zouden samenkomen ten huize van dominee Superville.

Daarheen zou hij gaan om met hen gemeenschappelijk raad te plegen. Hij zou dan naar de raad zijner vrienden handelen, in het vertrouwen, dat God hem daarvoor de rechte weg zou wijzen.

We treffen hem dan ook Zondagavond bij Ds. Superville aan.

„Wel, dominee,” zegt een der bezoekers, „hoe is het met uw Moeder ? Ze is hier niet, naar ik bemerk. Toch niet ziek, hoop ik, dominee ?”

„Gelukkig niet, Van Hameren. Ze is vandaag nog tweemaal ter kerk geweest, maar ze was wat verkouden en besloot van avond maar thuis te blijven.”

„Wel Hanapier,” zei dominee daarop tot Jakob, „hoe gaat het u, me dunkt je ziet wat bedrukt. Er is toch geen nieuwe zwaarigheid ?”

„Dat niet bepaald, dominee, maar ik zou wel gaarne raad willen hebben van u of van de andere vrienden, die hier zijn. Zie eens hier, dominee, gisteren kreeg ik deze brief en ik wou van u wel eens raad hebben, wat ik hier mee doen moet.”

Dit zeggende, reikte hij dominee Superville de brief over. De dominee bekeek de brief, las die en gaf hem toen rond, zodat alle vrienden hem konden lezen. Daarna werd er druk over gesproken. Sommigen waren bang, dat het weer een list der vijanden was, maar

daar stond tegenover, dat deze brief toch een officiëel stuk bleek, waarop het wapen der stad Rotterdam stond. De ondertekening was, wel is waar, onduidelijk, maar dat gebeurde wel meer met stukken, die van het stadhuis kwamen en die daarom toch wel echt waren.

Was het een oproeping van de overheid, dan mocht Jakob niet weigeren. Ze mochten hem toch niet aansporen tot ongehoorzaamheid aan de overheid? Het kon ook zijn, dat men op het stadhuis slechts enige inlichtingen wilde vragen, omdat hij een vreemdeling was.

Het slot van de lange redenering was, dat men Jakob aanried, de volgende middag op het bepaalde uur naar het stadhuis te gaan. Men zou de zaak de Heere aanbevelen en dan zien, hoe het verder lopen zou.

Nadat 's Zondagsavonds het gezelschap de pastorie van Ds. Superville verlaten had, sloeg deze nog eenmaal zijn mantel om en stapte de deur uit om zijn Moeder eens op te zoeken.

Spoedig was hij bij haar en nadat hij geïnformeerd had, hoe het haar ging, geraakten ze over het een en ander aan de praat. Zo vertelde dominee, dat Jakob Hanapier die avond nog bij hem in het gezelschap was geweest.

„Het moet een godvrezende jongen zijn, naar ik hoor,” zei mevrouw Superville, „ik zou hem wel eens gaarne ontmoeten; het spijt mij, dat ik hem niet ken.”

„Daar zal nog wel gelegenheid voor zijn, Moeder! De arme jongen heeft tegenwoordig ook allerlei bezwaren. Zo had hij Zaterdag een brief van 't stadhuis, een oproeping om morgenmiddag te vier uur ten stadhuize te komen.

Het leek ons eerst wat verdacht, maar de brief was voorzien van het stadswapen, zodat we niet anders zien

konden, of 't was een officiëel schrijven en zo hebben we hem dan geraden, maar eens te gaan horen, wat de heren daar te zeggen hebben."

„'t Is te hopen, dat het maar goed mag aflopen."

„Och, dat denk ik wel, ze zullen van hem persoonlijk enige inlichtingen vragen."

Nadat de dominee nog enkele ogenblikken met zijn moeder gesproken had, vertrok hij weer.

Het was Maandagmiddag. Jakob was in een zeer ernstige stemming. Daar lag de brief. Men had hem aangeraden naar het stadhuis te gaan. Welnu, hij zou gaan, maar hij voelde, dat hij beefde. Toen smeekte hij de Heere om Diens bijstand en hulp. Hij bad, dat God hem vrijmoedigheid mocht geven, om van zijn geloof te getuigen, als dit gevraagd werd.

Nadat hij gebeden had, gevoelde hij zich rustiger en had hij een vast voornemen om zich de Naam des Heeren niet te schamen, maar die vrijmoedig te belijden. Zo ging hij reeds tijdig op weg.

Nadat hij enkele straten had doorgelopen, zag hij van de tegenovergestelde kant een bejaarde dame aankomen. Daar hij haar niet kende en er ook niets bijzonders aan haar was, dat zijn opmerkzaamheid trof, zou hij haar gewoon voorbij gegaan zijn, maar op het ogenblik, dat hij in haar nabijheid komt, schiet de oude dame op hem toe en zegt: „Neem me niet kwalijk, meneer, maar mag ik zo vrij zijn te vragen: „Is u gisterenavond in het gezelschap bij Ds. Superville geweest ?”

Het was mevrouw Superville, die Jakob wel niet kende, maar plotseling een ingeving kreeg, dat deze jongeling wel Hanapier kon zijn, die ze juist wilde gaan opzoeken.

Jakob keek verwonderd de onbekende dame aan en zeide: „Jawel, mevrouw, daar ben ik geweest.”

„En is u, als ik het vragen mag, op weg naar het stadhuis?”

„Ja, mevrouw, daar moet ik om vier uur zijn.”

„Luister dan naar mij, jongeling en ga er niet heen. Uw vijanden spannen u daar een strik om u stilletjes

naar Frankrijk te voeren. Is u niet Hanapier, die uit Nantes hier gekomen zijt ?”

„Ja, mevrouw.”

„Dank er dan God voor, dat de raad der bozen nog verijdeld is. Ik ben de moeder van Ds. Superville, en God heeft door een wonderlijke beschikking het zo geleid, dat ik van het verraderlijke plan kennis heb gekregen. Ga nu maar naar huis en wees op uw hoede.”

Misschien lijkt het wel vreemd, dat mevrouw Superville, die Jakob van aangezicht niet eens kende en die zelfs 's Zondagsavonds nog van niets wist, nu zo ter rechter tijd Jakob kon waarschuwen.

Waarlijk was dit een wonderlijke leiding Gods. We zullen dat spoedig bemerken.

In een van de deftige wijken van Rotterdam stond een wel niet groot, maar toch zeer net herenhuis. Daar woonde mevrouw de weduwe Superville alleen met een dienstbode.

Zij was een bejaarde dame, die de vijf en zestig reeds achter de rug had. Niettegenstaande haar gevorderde leeftijd gevoelde zij zich nog vrij kras. In de kring der gelovigen was zij bekend door haar ongeveinsde godsvrucht en in wijde kring kende men haar door haar weldadigheid, vriendelijkheid en bereidheid om hulp te verlenen aan ieder, die daaraan behoefte mocht hebben.

't Was Maandagmiddag op de dag na de bovenvermelde samenkomst in het huis van Ds. Superville. Het middageten was gedaan, waarna de oude vrouw een ogenblik zich in een fauteuil zette om wat te rusten. Als naar gewoonte kwam Mina, de dienstbode, tegen een uur of drie binnen om haar te wekken.

Terwijl Mina gewoonlijk weer gauw de kamer uit-

ging, bleef ze thans staan dralen en het scheen wel, of ze iets op het hart had, dat ze niet goed durfde te zeggen.

Mevrouw Superville bemerkte het en zei: „Wel, Mina, is er iets, meisje? Zoals je weet, kun je het gerust aan mij toevertrouwen en als ik je helpen kan, dat weet je, dan wil ik het graag doen.”

„Och, mevrouw, dat is het niet, maar 't is toch zo'n vreemd ding, dat ik gehoord heb en omdat ik weet, dat mevrouw 't toch niet verder vertelt, zou ik het haar wel graag even zeggen.”

„Ga daar even zitten, Mina en vertel het maar eens bedaard, dan kunnen we verder zien.”

„Mevrouw weet wel, 't is Maandag vandaag en dan kloppen we 's morgens altijd de kleedjes uit. Nu, dan komt Koosje van hierover, die daar bij de overburen dient, er ook dikwijls met haar matjes en dan maken we zo nog wel eens een praatje. Och, ze is wel Rooms, dat is waar, maar 't is toch anders zo'n goeie meid, mevrouw, ze zou alles voor je doen en ze is ook altijd even vriendelijk.

Nu, dan kan u wel begrijpen, mevrouw, als je dan zo allebei aan 't werk bent, dat er nog wel eens een woordje gewisseld wordt.

Toen we daar bij elkander waren, hebben we dan ook weer over een heleboel dingen gepraat. Maar toen heeft Koosje me in 't geheim iets verteld, dat ik toch eigenlijk niet zwijgen durf. Ze zei me wel, dat ik het aan niemand vertellen moest, maar 't is net bij me, of ik verkeerd doe als ik het zwijg.”

„Dan moet je het maar eens zeggen. We kunnen dan eens horen, wat het is.”

„Koosje vertelde me iets, dat ze wist van Dorus, haar aanstaande, met wie ze van de zomer denkt te trouwen.

Deze Dorus had haar verteld, dat ze een Franse jongen, die niet naar zijn land terugwilde, met listigheid daar heen zouden brengen. Zij zouden hem papieren sturen, dat hij op 't stadhuis moest komen en dan zouden ze hem wel verder krijgen.

Koosje wist niet, wie het was, maar toen we nog verder praatten, sprak ze er van, dat die jongen bij de Franse mesjeu in huis moest wezen.

Ik heb niet veel gezeid, maar omdat ik wel gehoord heb, dat daar een vrome jongen in huis moet wezen, dacht ik: dat mag ik niet voor mezelf houden."

„Daar heb je goed aan gedaan. Maar hoe wist die Dorus deze dingen?"

„Dat zou ik niet durven zeggen. 't Is niet onmogelijk, dat hijzelf meehelpen moest. Maar dan heeft hij zich toch lelijk verpraat.

't Zal wel een geheim moeten wezen, maar ik denk, dat hij tegen Koosje niet heeft kunnen zwijgen en die is eigenlijk ook te babbelachtig. En nu zal u misschien zeggen, dat ik niet beter ben, omdat ik het weer aan u vertel, maar ik heb het niet durven zwijgen, want ik vreesde, dat ze wat kwaads wilden doen en ik dacht: mevrouw heeft meer verstand dan ik en daarom heb ik het gezegd."

„En daar heb je goed aan gedaan, want ik vrees, dat je maar al te zeer gelijk hebt en dat er een boos stuk op touw gezet wordt, maar we zullen het, zo de Heere wil, nog verijdelen. Ik ga er nu dadelijk op uit, maar praat er verder maar niet meer over en wacht, tot ik terug ben."

Mevrouw Superville ging terstond op weg naar het huis van de heer Gémolant om Jakob op te zoeken. We hebben al gezien, hoe ze hem onderweg tegenkwam.

Toen ze haar boodschap aan Jakob gedaan had, ging ze terstond naar het huis van haar zoon, de dominee, wie zij het boosaardig en listig plan meedeelde.

De dominee was geheel ontsteld, want hij had nogal de raad gegeven, toch maar naar het stadhuis te gaan.

Toen onder de Roomsens bekend werd, dat ook dit listige en vernuftige plan zonder uitwerking bleek en evenals de vroegere plannen op teleurstelling was uitgelopen, werden zij nijdig en — telkens opnieuw opgezet door lastgevingen van de heer Duchard uit Orléans en door brieven van de oude heer Hanapier uit Nantes — besloten zij vast, Jakob in handen te krijgen, om hem levend of dood weer aan zijn vader over te leveren.

In zijn kamer teruggekeerd, had Jakob allereerst behoefte, om de Heere te danken voor Zijn wondere bescherming. Maar ook overviel hem een gevoel van verlatenheid en eenzaamheid. Hoe waren andere kinderen blij, als ze naar hun ouders mochten en voor hem was dit het grote kwaad, dat zijn vijanden hem wilden aandoen en waarvoor de Heere hem bewaarde.

O, hoe goed was zijn Vader altijd voor hem geweest, hoe teder was zijn Moeder, hoe lief was zijn zusje. Rijkelijk vloeiden zijn tranen.

Maar dan dacht hij aan die grote liefde Gods, die Zijn eniggeboren Zoon gegeven had ook voor hem, die verre van Hem leefde in de duisternis van het bijgeloof; dan dacht hij aan de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, en hij zou toch niet terug willen, hoe smartelijk het gemis van het ouderlijk huis ook was.

Toen nam hij zijn Bijbel en hij las, hoewel nog met betraande ogen, het 10de vers van Psalm 27: „Want mijn vader en mijn moeder hebben mij verlaten, maar de Heere zal mij aannemen.”

XIII.

BESCHERMD DOOR DE OVERHEID

Ds. Superville was zeer onder de indruk van Gods wonderbare leiding. Wat zou er van Jakob Hanapier geworden zijn, als zijn moeder niet achter de aanslag gekomen was? En hoe treffend was het ook, dat ze maar op een vreemde jongen afging, met de gedachte: dat zal Hanapier wel zijn. Hij zag in al die dingen Gods hand en nu verzocht hij de andere predikanten en nog enige vrienden tot een samenkomst op een der avonden in de lopende week.

Toen deze vrienden bij elkander waren, zeide Ds. Superville, dat deze bijeenkomst belegd was in het belang van hun jonge vriend Jakob Hanapier.

Kennelijk had de Heere deze jongeling uit de duisternis van Rome gebracht tot het licht des evangelies en er was alle reden om te geloven, dat hij in waarheid en oprechtheid God vreesde. Veel moest hij verlaten om 's Heeren wil, ouders, vrienden, vaderland, geld en goed en het was hun roeping om zich zijn lot aan te trekken.

De vijanden hadden al menigmaal gepoogd, hem op te lichten en naar Frankrijk te voeren, maar telkens had God de pogingen verijdeld. Ze waren nu evenwel meer dan eens gewaarschuwd en als te eniger tijd de pogingen

der vijanden gelukten, zouden ze niet verantwoord wezen.

Hier in Rotterdam was Hanapier niet meer veilig en het beste zou zijn, als men hem een veiliger plaats kon bezorgen.

Nadat over deze zaak nog het een en ander gesproken was, werd er ten slotte besloten, zich in betrekking te stellen met Dominee Van Houten en te zien, of misschien daar een geschikte plaats voor Jakob te vinden zou zijn.

Dominee Frederik van Houten was destijds predikant in de Gereformeerde Kerk van De Kaag bij Leiden. Met deze predikant brachten ze nu Jakob in kennis.

Ook verhaalden ze aan Ds. Van Houten de gehele geschiedenis van Jakob, ook al de listen, die de vijanden voortdurend uitdachten om hem heimelijk naar Frankrijk te ontvoeren.

De predikanten van Rotterdam legden ook de beste getuigenis af van hun beschermeling. De gezamenlijke vrienden zouden de kosten vergoeden. Als Jakob nu maar voorlopig in veiligheid was, kon daarna naar gepaste arbeid voor hem uitgezien worden.

Ds. Van Houten stemde er in toe, Jakob bij zich te nemen en zo vertrok deze dan uit het drukke Rotterdam naar het stille plaatsje De Kaag.

Toen de Rooms en hoorden, dat Jakob Hanapier uit Rotterdam vertrokken was, werden zij woedend. Ze hadden het aan zijn Vader geschreven en deze had een brief teruggeschreven, waaruit toorn en verbittering te lezen was.

Nu begon men in Rotterdam luid te zeggen, dat men het er niet bij laten zou. Men zou de jonge Hanapier naar Frankrijk sturen, het kostte wat het wilde. Het was een groot schandaal, vreemde kinderen tegen de

zin hunner ouders hier te houden. Als men in Holland wederrechtelijk de Franse kinderen hield, dan zou men in Frankrijk ook Hollandse kinderen houden.

Met list had men niets kunnen uitrichten, nu zou men openlijk optreden. Wel vreemd was het, dat dit niet vroeger was gebeurd. Wellicht hadden ze meer bereikt dan met hun geheime listen. Maar God had alles zo bestuurd, opdat de jonge Hanapier in veiligheid zijn zou.

Nu werd er bij de Magistraat van Rotterdam een aanklacht ingediend, dat wederrechtelijk tegen de zin der ouders een jongeling van zestien jaar uit Frankrijk hier in het land werd gehouden en alzo verhinderd werd, naar zijn ouderlijk huis weer te keren.

De Magistraat, d.i. de Stadsregering, beloofde een onderzoek in te stellen en begon ook werkelijk met veel ernst deze zaak te behandelen.

Zij verzocht ook aan de predikanten Ds. Superville en Ds. à Brakel de nodige inlichtingen te geven. Deze predikanten getuigden naar waarheid, dat Jakob Hanapier uit eigen beweging tot hen gekomen was en gevraagd had naar de weg, waarin hij vergeving van zonden en vrede met God kon verkrijgen. Zij waren dus van Godswege verplicht geweest, hem met de weg der zaligheid bekend te maken. Ze hadden zich evenwel onthouden, hem aan te raden met de Roomse Kerk te breken. Ze waren overtuigd, dat hij dit vanzelf wel zou doen, als hij in waarheid tot God bekeerd was.

Toen vroeg de Magistraat, of ze hem ook aangeraden hadden, hier te blijven en niet weer terug te gaan naar zijn ouders.

Ds. à Brakel antwoordde daarop, dat Hanapier bij hem was geweest om daarover te spreken, en dat hij, wel verre van hem aan te moedigen, integendeel hem had

voorgesteld hoe veel hij moest opofferen, als hij hier bleef. Zijn Vader was rijk en een aanzienlijk koopman; Jacques was zijn enige zoon, hij kon in de zaak opvolgen en zo een schitterende positie in de wereld krijgen, maar als hij hier bleef, waren er voor hem geen vooruitzichten.

Toen evenwel Jakob hem had geantwoord, dat terugkeren naar Frankrijk hetzelfde was als terugkeren naar de Roomse Kerk of de marteldood tegengaan en dat hij om niets ter wereld zijn Heiland wilde verloochenen, ja, toen had Ds. à Brakel hem aangespoord om getrouw te blijven en hij meende, dat hij dit als een getrouw dienstknecht van Jezus Christus verplicht was.

De Magistraat was wel onder de indruk van de woorden der predikanten, maar ze bracht nog een zwaarigheid naar voren. Is deze Jacques Hanapier, vroeg ze, uit de Roomse Kerk tot de Gereformeerde overgekomen? Zo niet, dan hoort hij feitelijk nog tot de Roomse Kerk en kunnen we hem niet als een Gereformeerde onze bescherming toezeggen.

Wel willen we niet overijld te werk gaan, maar we kunnen geen verzekering geven, dat de jongen niet terug zal moeten, want we hebben gehoord, dat de Franse gezant zich omtrent deze zaak om inlichtingen gewend heeft tot de Heren Staten.

Toen de predikanten na dit onderhoud weer thuis waren, maakten ze zich in ernst bezorgd over het lot van Jakob. Ze haastten zich, om er eens met dominee Van Houten over te gaan spreken. Het slot van hun onderhoud was, dat Jakob alleen dan veilig zou zijn, als hij voor de Magistraat van Den Haag openlijk zijn geloof beled en verklaarde, dat hij als Gereformeerde de bescherming vroeg van de Republiek. In dat geval

zou hij dezelfde bescherming kunnen genieten als de réfugié's.

Het was een paar dagen later, dat we in Den Haag een gesprek konden beluisteren tussen de Burgemeester en Jakob Hanapier.

„Wel, Hanapier,” zegt de Burgemeester, „wat is nu eigenlijk je doel? Je wilt volgens je schrijven komen verklaren, dat je bij de Gereformeerden wilt horen, nietwaar?”

„Dat is mijn doel, heer Burgemeester.”

„Maar waarom wil je dat hier doen? Dat hoort toch eigenlijk voor de Kerkeraad te gebeuren.”

„Burgemeester, ik ben afkomstig uit Frankrijk en minderjarig en ik wil de bescherming vragen van de Republiek om niet aan de inquisitie overgeleverd te worden.”

„Zou je denken, dat je aan de inquisitie overgeleverd werd, als je naar je Vader ging?”

„In Frankrijk hebben de ouders geen macht meer over de kinderen, als die van 't Roomse geloof afvallen, heer Burgemeester.”

„Maar zeg me eens, is het volkomen je eigen, vrije wil om bij de Gereformeerden te horen? Hebben geen predikanten of andere vrienden je er toe overgehaald?”

„Nee, Burgemeester, maar God zelf heeft mijn ogen geopend voor de waarheid van Zijn Woord en ik wil in geen geval weer naar de Roomse Kerk terug.”

„Je zal voor de gehele Magistraat in volledige vergadering openlijk dat geloof moeten belijden en reenschap geven van je overgang naar de Gereformeerde Kerk. Ben je daartoe bereid?”

„Jawel, Burgemeester.”

„Dan zul je binnen een paar dagen een oproeping krijgen om voor de Magistraat te komen.”

Werkelijk legde Jakob kort daarop een vrijmoedig getuigenis van zijn geloof af voor de Magistraat in Den Haag.

Dat getuigenis werd daarna overgezonden aan de regering te Rotterdam. Met eenparige stemmen namen toen de leden der stedelijke regering het besluit, Jakob Hanapier onder hun bijzondere bescherming te nemen. Zij geboden uitdrukkelijk aan de Rooms en met name aan de heer Koopman, bij wie Jakob in huis geweest was, van het vervolgen van de jongeling geheel af te zien.

Dat was én voor Jakob én voor zijn vrienden een heuglijk feit en de tegenstanders waren nu wel genoodzaakt hun pogingen op te geven.

Jakob deed nu ook belijdenis voor de kerkeraad en werd als lid der Gereformeerde Kerk in De Kaag toegelaten.

Heel lang was hij evenwel daar niet. In het volgende jaar, in 1702, kreeg Ds. Van Houten een beroep van de Kerk van Middelburg. Dat beroep werd aangenomen, zodat hij daarheen vertrok en Jakob ging met zijn nieuwe pleegvader mee.

In hetzelfde jaar 1702 brak de Spaanse successie-oorlog uit, waarin Frankrijk en de Republiek tegen elkander streden.

Ook hierdoor was het onmogelijk gemaakt aan Jakobs Roomse vijanden om hem in 't geheim naar Frankrijk te voeren. Trouwens reeds lang hadden ze de pogingen daartoe opgegeven, omdat ze wel inzagen, dat deze toch nutteloos waren.

XIV.

DIENAAR DES WOORDS

Het bleek al spoedig, dat Jakob bij Ds. Van Houten een uitnemend tehuis had gevonden. Hij ontving van deze pleegvader veel liefde en hoe langer Jakob bij de dominee in huis bleef, hoe meer deze zich aan hem hechtte. Hij hield van Jakob, alsof het zijn eigen zoon was en sprak hem ook vaak aan als „mijn zoon Jakob.”

Deze van zijn kant beantwoordde deze liefde met hartelijke wederliefde. Hij was zeer dankbaar voor alles, wat de dominee voor hem deed. Overvloedig had hij bij Ds. Van Houten ook gelegenheid om aan zijn lust voor studie te voldoen. De dominee had een uitgebreide bibliotheek, waarvan Jakob naar hartelust genieten kon.

Aangename jaren bracht hij in de Middelburgse pastorie door. Ledig hoefde hij niet te zijn. Niet alleen, dat hij in vele dingen Ds. Van Houten tot hulp kon zijn, maar deze had er ook een groot genoegen in, Jakob in de gelegenheid te stellen, zijn kennis te vermeerderen en hem daarbij zoveel mogelijk te helpen, te meer, omdat hij hoopte bij Jakob de lust op te wekken tot de studie voor predikant.

Zo gingen er drie jaren voorbij, waarin hij deed, wat zijn hand vond om te doen en middelerwijl genoot van de omgang en de liefde van Ds. Van Houten.

Het waren voor hem aangename en rijk gezegende jaren en moest hij zijn ouderlijk huis derven, hier in dit godvruchtig en liefelijk gezin van Ds. Van Houten had hij een rijke vergoeding gekregen.

In het jaar 1705 werd Ds. Van Houten ernstig ongesteld. Hij kreeg een verlamming, waardoor hij gedurende ruim zes maanden niet preken kon. Vooral in die tijd was Jakob hem, tot hulp en troost. Hij werd toen zoveel als zijn particuliere secretaris. Veel schreef hij op, wat Ds. Van Houten hem dicteerde. Deze maakte o.a. verschillende stichtelijke gedichten, die door Jakob werden opgeschreven en later zijn uitgegeven en nog velen ten zegen zijn geweest.

Onder alles door was in Jakob al meer en meer de begeerte ontstaan, dat hij ook nog eens het Evangelie mocht verkondigen, waarvan hij de kracht zozeer aan zijn eigen ziel had ervaren. Dikwijls bad hij, dat God de weg daartoe mocht banen, als het naar Zijn wil was. Hij durfde die begeerte echter niet openbaren, omdat hij wel wist, dat hij geen middelen had om de studie te bekostigen.

Nu in deze maanden, dat Ds. Van Houten door zijn verlamming aan zijn bed gebonden was, werd de omgang tussen Jakob en zijn pleegvader nog inniger dan voorheen, omdat hij nu gedurig in zijn nabijheid was. Zo was het dan ook, dat Jakob in een vertrouwelijk gesprek vrijmoedigheid kreeg om te zeggen, wat de begeerte van zijn hart was.

Ds. Van Houten hoorde dit met blijdschap aan en hij beloofde, al het mogelijke te zullen doen, om Jakob voort te helpen, opdat hij zijn begeerte mocht kunnen verkrijgen. Hij kon al dadelijk beginnen met zich te oefenen

in Latijn en Grieks, waarin Ds. Van Houten hem het nodige onderricht kon geven.

Daar Jakob vlug van bevassing was, maakte hij weldra grote vorderingen. Toch kwelde hem wel eens de gedachte: wat zou mijn Vader daarvan zeggen, dat ik nu ook uit de koopmansstand ga. Indien hij schreef: dat verbied ik je, dan zou ik het niet durven doen, want hier is geen gebod gods, dat mij verplicht.

Maar zijn Vader schreef hem niet en zou het spoedig niet meer kunnen doen, want terwijl Jakob druk aan zijn studie was, kreeg hij op zekere dag de tijding, dat zijn Vader gestorven was. Nu kon hij niet anders, dan met zijn studie doorgaan. Als koopman kon hij toch zijn Vader niet opvolgen.

Was er nu ook al diepe smart in zijn hart, dat zijn Vader gestorven was, zonder zich met hem te verzoenen en zonder enig bewijs van zijn vaderliefde gegeven te hebben, toch kwelde hem voortaan niet meer de gedachte: „Zou Vader het wel goedvinden?” en met te meer kracht kon hij daarom zijn studie voortzetten.

Eerst was bij hem de gedachte geweest, om predikant te worden in de Waalse Kerk en zo in zijn moedertaal het evangelie te prediken. Dat werd hem echter afgeraden, want door de vele predikanten, die als réfugié's de Nederlanden waren binnengekomen, waren er eigenlijk al te veel predikanten voor de Waalse Kerk. Daarom besloot hij dan ook te studeren voor predikant in de Nederduitse Gereformeerde Kerk.

Door bemiddeling van Ds. Van Houten kon hij in het jaar 1707 naar de Hoge School te Leiden gaan om daar voor predikant te studeren.

Na welgeslaagde examens keerde hij in November van

het jaar 1710 weer terug naar Middelburg en nam weer zijn intrek bij Ds. Van Houten.

Hij studeerde nu in Middelburg voor het examen, dat hij voor de classe moest afleggen, waarna hij beroepbaar zou kunnen zijn.

Ds. Van Houten verlangde er naar, zijn pleegzoon nog eens op de kansel te zien. Hij geloofde, dat Jakob een uitnemend predikant zou zijn.

Die wens werd evenwel niet vervuld. Nog vóór Jakob zijn examen kon doen, reeds in April 1711, overleed hij.

Dominee Petrus Immens, die ook predikant in Middelburg was en die een boezemvriend geweest was van Ds. Van Houten, nam nu Jakob in zijn huis op.

In Juli van hetzelfde jaar deed deze examen voor de classe van Walcheren, waar hij beroepbaar gesteld werd en in het voorjaar van 1712 werd hij beroepen als predikant te Kapelle in Zuid-Beveland.

* * *

In de maand Mei van het jaar 1712 reed een rijtuig de straatweg op die van het stadje Goes naar het dorp Kloetinge ging. Dit dorpje bleek evenwel het doel niet te zijn, want de karos reed het vriendelijke dorpje door en ging de straatweg op, die naar Kapelle leidt.

De zogenaamde postweg, die thans Goes over Kloetinge met Kapelle verbindt, was er toen nog niet, maar toch was reeds in 1651 een straat aangelegd, die van Goes over Kloetinge naar Kapelle voerde.

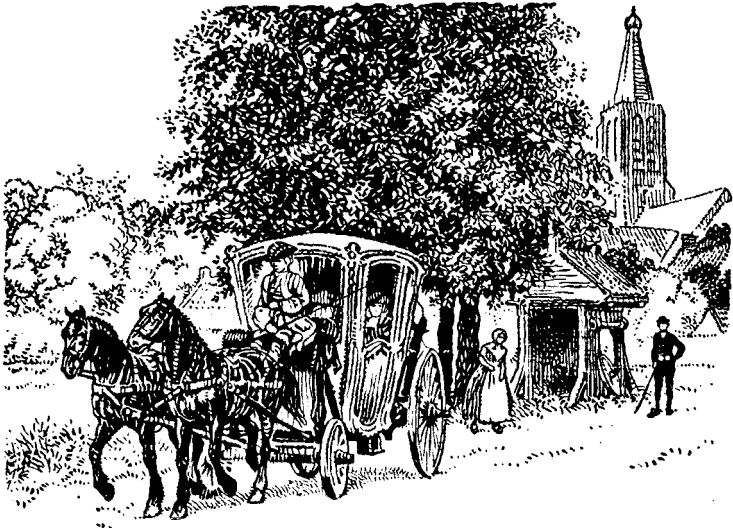
Tussen liefelijke weilanden en akkers, waarop het eerste groen zich vertoonde, afgewisseld met boomgaarden, die nu prijkten in volle lentetooi. reed het rijtuig langzaam voort naar Kapelle.

Eindelijk, aan het begin van de Weststraat, werd het dorp binnengereden; nog enige ogenblikken, en kerk en

toren vertoonden zich aan het oog. Het rijtuig reed rechtuit voor de kerk heen en stond weldra stil voor de pastorie.

Op de dorpel der pastorie hadden enkele personen zich verenigd om de aangekomenen te begroeten.

Toen de koetsier het portier van het rijtuig opende, kwamen er twee heren uit. Het waren dominee Petrus Immens, predikant te Middelburg en candidaat Jacques of zoals hij gewoonlijk genoemd werd Jakob Hanapier,

die de aankomende Zondag hier in de kerk zou bevestigd worden als predikant.

Onder de personen, daar aanwezig om de aanstaande dominee te verwelkomen, waren behalve een tweetal ouderlingen en een diaken ook de Weleerwaarde Heer Ds. Johannes de Coö, predikant te Biezelinghe, Van der Hicke, Secretaris der gemeente Kapelle-Biezelinghe en

Eversdijk en Cornelis Vertrecht, schepen van Kapelle-Biezelinghe.

Het dorp Kapelle is gebouwd in een cirkel rondom de kerk en de toren. In oude tijden waren er behalve deze kring slechts een drietal straten, nl. de Weststraat, de Ooststraat en de Biezelingsestraat. Een eind van het dorp verwijderd waren nog enkele huizen bij het slot Maelstede en verder sommige hofsteden als in Spaarte en Tekenburg.

Onder de voorname gebouwen behoorden behalve het reeds genoemde slot Maelstede, nog de kastelen Gistelles en Bruelis en het schone landhuis Jachtlust.

Maar de roem van het dorp was de kerk met de toren. De fraaie kerk, die het jaartal 1427 draagt, dateert echter reeds uit de 13e eeuw. In het midden dier eeuw gingen de nonnen van het klooster Jeruzalem naar dit gebouw ter kerk. Het is dan ook duidelijk, dat dit gebouw oorspronkelijk bestemd was voor de Rooms-Katholieke eredienst. De twee torenvormige daken dragen beide een kruis. In het rond zien we verschillende hoge, beschilderde kerkramen. De hoofdingang van de kerk bevindt zich in de toren.

Deze, bekend als de hoogste van Zuid-Beveland, is met zijn vier gemetselde hoektorentjes een sieraad van het dorp.

Het is Zondagmorgen. Even voor negen uur begint de zware klok van de toren te luiden. De kerk wordt „opgeluid”, zeggen de Kapellenaars.

Nu komen de Zuid-Bevelandse boeren in hun eigenaardige klederdracht, vilten hoeden op 't hoofd, korte jassen aan en versierd met grote zilveren broeksknoppen, uit hun huizen. Evenzo ziet men de boerinnen met haar witte mutsen, gouden plaatjes en gele kaphoeden zich

ter kerke spoeden. Het kerkboek hebben ze in de hand.

Weldra zijn allen gezeten en beklimt Ds. Immens de kansel. Na de preek leest hij het formulier om de dieneren des Woords te bevestigen en toen de gebruikelijke vragen tot de candidaat Jacques Hanapier gedaan werden, hoorde men deze met duidelijke stem spreken: „Ja ik, van ganser harte.”

Des middags deed Ds. Hanapier zijn intrede en verbond hij zich aan de kerk van Kapelle en zo was door de wonderbare leiding Gods de Franse koopmanszoon, die onderwezen en opgevoed was in de leer van Rome en die als knaap blaakte van ijver voor de Roomse Kerk, een dienaar des Woords geworden in de Gereformeerde Kerk in deze gewesten.

Als Jakob daaraan dacht, was hij verwonderd. Menigmaal schreef hij nog aan de vriend zijner jeugd, aan Hendrik Gerritsen van Bodegraven en dan schreef hij, dat hij het niet begripen kon, dat God naar hem had willen omzien, maar dat het alles Gods vrije ontferming was.

XV.

BESLUIT

We willen nu een tijdvak van ruim vijf en twintig jaren overslaan en nog eens Ds. Hanapier opzoeken. We moeten daartoe evenwel niet naar Kapelle in Zeeland, maar naar 's Gravendeel in Holland.

Op Kapelle is Ds. Hanapier niet lang geweest. Reeds de 3de December van het jaar 1713 preekte hij zijn afscheid, daar hij een beroep had aangenomen naar de Kerk van 's Gravendeel.

Als tekst voor zijn afscheid te Kapelle had hij gekozen Deuteronomium 30 vs. 9: „Ik neem heden tegen ulieden tot getuigen de hemel en de aarde. Het leven en de dood heb ik u voorgesteld, de zegen en de vloek. Kiest dan het leven, opdat gij leeft, gij en uw zaad.”

De daaropvolgende Zondag werd hij in 's Gravendeel bevestigd. 's Middags deed hij zijn intreerede en sprak over Ps. 34 vs. 12: „Komt, gij kinderen, hoort naar mij. Ik zal u des Heeren vreze leren.”

Toen Ds. Hanapier te Kapelle zijn intree deed, was hij nog ongehuwd, maar in het jaar 1713 was hij gehuwd met mejuffrouw Sara Strijpe. Behalve een dochter kregen ze nog twee zonen, waarvan de jongste voor predikant studeerde, wat hij evenwel eerst na zijn vaders dood geworden is.

Brengen we thans een bezoek aan de pastorie te 's Gravendeel. De dominee is op zijn studeervertrek, terwijl mevrouw in de huiskamer zich onledig houdt met huiselijke bezigheden.

Daar komt de dienstbode binnen en zegt dat er een heer is, die vraagt, of dominee ook thuis is. Hij had gezegd, dat ze maar zeggen moest, dat zijn naam Gerritsen was.

„O,” zegt mevrouw, „meneer Gerritsen van Bodegraven zeker. Laat meneer maar dadelijk hier in de kamer.”

Werkelijk trad na enige ogenblikken Hendrik Gerritsen van Bodegraven de kamer van de pastorie binnen. Hij was nu een man van tussen de vijftig en zestig jaar en we zouden moeite hebben om nog in hem de Bodegravense schoolknaap te herkennen. Reeds verscheidene jaren was hij gehuwd en had een vrij talrijk gezin. In Bodegraven had hij evenwel een grote winkel, een bloeiende zaak, indertijd door hem overgenomen van zijn patroon, de heer Gravestein. Zo kon hij voor zijn gezin een ruim stuk brood verdienen en hij was dankbaar voor de vele zegeningen, die God hem ook voor het tijdelijke leven schonk.

Af en toe had hij Ds. Hanapier in 's Gravendeel opgezocht. Toch was dat niet dikwijls gebeurd. Zijn zaken lieten hem niet toe, om vaak van huis te zijn en de reisgelegenheden waren toen ook niet zo gemakkelijk als nu.

Maar de briefwisseling hadden de vrienden toch altijd met elkander onderhouden.

Het was al enige jaren geleden, dat Gerritsen in 's Gravendeel geweest was en zie, daar was hij nu onverwacht in de pastorie. Mevrouw Hanapier, die hem

ook als een oprecht vriend had leren kennen, was zeer verheugd de vriend der jeugd van haar man te zien en nadat ze hem verwelkomd en plaats gegeven had, ging ze naar de studeerkamer om de dominee zijn komst mee te delen.

Ds. Hanapier was niet minder verheugd dan zijn vrouw, te meer nu Gerritsen zei, dat hij pas de volgende morgen weg moest, dus een nacht in de pastorie zou logeren.

Die avond werd er door de vrienden heel wat afgepraat en naar allerlei bijzonderheden van Bodegravense kennissen werd door Ds. Hanapier gevraagd.

Ook kwam ongemerkt het gesprek op de Franse familie van Hanapier.

„Het bericht van uw Vaders overlijden hebt ge al in Middelburg gehad, nietwaar?” zei Gerritsen.

„Ja, ik zal toen ongeveer twintig jaar geweest zijn; ik was juist met Latijn en Grieks begonnen onder leiding van Ds. Van Houten.”

„Hebt u later van de andere familie, van uw Moeder en uw zuster nog bericht gehad?”

„Nooit meer. Gedurende de Spaanse Successieoorlog ging het moeilijk, tijding te ontvangen. Bij de vrede van Utrecht was ik al in de pastorie, maar ik heb nooit meer gelegenheid gehad iets naders van mijn familie te vernemen.”

„Maar als uw ouders overleden zijn, moest de regering u dan niet als erfgenaam oproepen, al was u in een ander land?”

„Neen, dan ken je de Franse wet niet. Iedere Fransman, die zijn land verlaat en van de Roomse Kerk afvalt, heeft alle rechten verloren. Zelfs al zouden de ouders of andere familieleden zo iemand nog in het

testament gedenken, dan zou dit testament toch nietig zijn. Er mag geen geld of goed verzonden worden als erfenis of geschenk aan een afvallige van de Kerk.

Maar dat is nog niet zo erg. We lezen in de Bijbel, dat er mensen waren, die de beroving hunner goederen met blijdschap hebben aangezien, omdat het om 's Heeren wil was. God heeft mij meer gegeven dan deze aardse rijkdommen en straks wacht mij nog een erfenis in de hemel en die is onverderfelijk."

„Dat is een groot voorrecht, dat we beiden een schat gevonden hebben, die geen mot of geen roest verderven kan en die de dieven ook niet kunnen stelen.

En hoe gaat het met de kinderen ?”

„Gelukkig goed. Mijn jongste zoon heeft ook lust om dominee te worden en hij is nu ijverig aan de studie.”

„Moogt ge ook altijd nogal met opgewektheid het werk in de gemeente doen ?”

„Gelukkig wel en ik moet zeggen, dat God mij hier in 's Gravendeel ook veel zegen op mijn werk geeft. Telkens weer zijn er mensen, die zich in oprechtheid tot God bekeren.

Tweemaal is het gebeurd, terwijl ik hier ben, dat er een bijzondere geestelijke opwekking was. Het was, of iedereen maar vroeg: „Wat moet ik doen, om zalig te worden,” en telkens zijn er ook vele mensen oprecht bekeerd, die dat ook in hun leven bewezen hebben.”

Onder deze gesprekken was de avond gauw verstreken en de volgende morgen vertrok Gerritsen na een hartelijk afscheid weer naar Bodegraven.

Negen en dertig jaar heeft Ds. Hanapier het Woord Gods mogen bedienen en uitgezonderd de anderhalf jaar, dat hij in Kapelle was, is hij altijd te 's Gravendeel geweest.

Uit het gesprek met Gerritsen hoorden we al, dat zijn prediking daar velen ten zegen was.

Door ootmoed en zachtmoedigheid, door vriendelijkheid en minzaamheid, gepaard aan grote ernst was Ds. Hanapier bekend bij zijn gemeenteleden en bij velen buiten de gemeente. Waren in zijn jeugd veel wederwaardigheden zijn deel, ook in latere tijden moest hij menigmaal ondervinden, dat de tegenspoeden van de rechtvaardige vele zijn.

Daarbij was er een smart, waarover hij maar zelden sprak, maar die door hem toch zo diep gevoeld werd. Het was de gedachte, dat hij nooit meer zijn ouders, noch zijn zuster had kunnen weerzien en nog dieper smartte hem de gedachte, dat ze allen gebleven waren in de duïsternis, waaruit God hem zo wonderbaar had verlost.

Soms overdacht hij in de eenzaamheid de weg, die de Heere met hem gehouden had. Dan zag hij zich als de jonge, Roomse knaap, vol ijver voor zijn Kerk en prat op zijn deugden. Dan ging hij na, hoe God hem met de waarheid had bekend gemaakt, hoe hij zichzelf als een groot zondaar had leren kennen, maar ook de Heere Jezus als een volkomen Zaligmaker.

Dan verwonderde hij zich over de barmhartigheid Gods, die hem als een vuurbrand uit het vuur had gered. Dan was zijn hart vol dank voor Gods wonderbare ontferming en menigmaal zei hij met bewogen gemoed de Psalmddichter na:

„Gij zijt mijn God, daarom zal ik U loven; o, mijn God, ik zal U verhogen.

Looft de Heere, want Hij is goed, want Zijn goeder-tierenheid is in der eeuwigheid.”

In het begin van de maand Juni van het jaar 1751 werd hij ongesteld en na een ziekte van slechts negen dagen is hij de 12de Juni van dat jaar overleden. Hij stierf met een volkomen vertrouwen op de Heere Jezus, Die hij in waarheid had liefgehad.

Nu kwam hij in de heerlijkheid, waarnaar hij als jongen bij het lezen van de Christenreize zozeer verlangd had. Nu was hij bij de Heiland, Die hij zo lief gehad had, dat hij er zijn ouders voor verlaten had.

Maar de mensen in 's Gravendeel waren bedroefd, omdat dominee Hanapier dood was. Zij hadden altijd veel van hem gehouden.

Ds. Hanapier heeft niet behoord tot de vooraanstaande mannen in de geschiedenis der Kerk, maar in een tijd, dat er in de Gereformeerde Kerk velen waren, die zich met een uitwendige belijdenis tevreden stelden, is hij een getrouw leraar geweest, die met veel zegen heeft gearbeid. Zijn geschiedenis is merkwaardig genoeg om na twee eeuwen nog herdacht te worden en van hem geldt ook het Schriftwoord: „De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn.”
